

**T.C.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

BİYOLOJİ ANA BİLİM DALI

ORTACA (MUĞLA) İLÇESİNİN ETNOBOTANİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Duygu KAZAN

**EYLÜL-2007
MUĞLA**

**T.C.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

BİYOLOJİ ANA BİLİM DALI

ORTACA (MUĞLA) İLÇESİNİN ETNOBOTANİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Duygu KAZAN

MUĞLA 2007

Onay Sayfası

MUĞLA ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Yrd. Doç. Dr. Çiğdem GÖRK danışmanlığında **Duygu Kazan** tarafından hazırlanan “**Ortaca (Muğla) ilçesinin Etnobotaniği**” başlıklı tez, **28.09.2007** tarihinde aşağıdaki jüri tarafından **Biyoloji** Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Özcan SEÇMEN

İmza:

Üye : Prof. Dr. Güven GÖRK

İmza:

Üye :Yrd. Doç. Dr. Çiğdem GÖRK

İmza:

ÖNSÖZ

Bu çalışma Muğla Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji bölümünde yapılmıştır.

Tez çalışmam sırasında yardım, uyarı ve yapıcı eleştirileri ile araştırmamın yürütülmesi ve değerlendirilmesinde emeği geçen tez danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Çiğdem GÖRK ve Prof. Dr. Güven Görk'e, alan çalışması sırasında topladığım bitkilerin teşhisinde yardımcı olan Ege Üniversitesi Herbaryum Araştırma ve Uygulama Merkezi çalışanlarına özellikle Sayın Araş. Gör. Dr. Serdar Gökhan Şenol ve Muğla Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü Uzm. Olcay Ceylan' a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Ortaca' da yaptığım arazi çalışmalarım sırasında bana yardımcı olan Ortaca halkına saygılarımı ve sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Aileme maddi – manevi desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Duygu Kazan

MUĞLA 2007

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

Sayfa No:

ÖNSÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	III
ÖZET.....	VIII
SUMMARY.....	IX
TABLolar DİZİNİ.....	X
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XI
1. GİRİŞ.....	1
2. KAYNAK ÖZETLERİ.....	6
3. MATERYAL VE METOT.....	10
4. BULGULAR.....	14
4.1. Anacardiaceae.....	14
4.1.1.Pistacia terebinthus L.....	14
4.1.2.Rhus coriaria L.....	15
4.2. Apiaceae (Umbelliferae).....	15
4.2.1.Foeniculum vulgare Miller.....	15
4.2.2.Oenanthe pimpinelloides L.....	16
4.2.3.Opopanax hispidus (Friv.) Gris.....	17
4.2.4.Petroselinum crispum (Miller)A.W.Hill.....	18
4.2.5.Scandix pecten-veneris L.....	19
4.3. Aspleniaceae.....	19
4.3.1.Ceterach officinarum DC.....	19
4.4. Asteraceae (Compositae).....	20
4.4.1.Helichrysum stoechas L.....	20
4.4.2.Inula viscosa L.....	21
4.5. Brassicaceae (Cruciferae).....	22
4.5.1.Capsella bursa-pastoris L.....	22
4.5.2.Raphanus raphanistrum L.....	22
4.6. Buxaceae.....	23
4.6.1.Buxus sempervirens L.....	23
4.7. Cactacea.....	23
4.7.1.Opuntia ficus-indica Mill.....	23

4.8. Campanulaceae.....	24
4.8.1. Campanula lyrata Lam. subsp. lyrata.....	24
4.9. Capparaceae.....	25
4.9.1. Capparis spinosa L. var. aegyptia (Lam.) Boiss.....	25
4.10. Chenopodiaceae.....	25
4.10.1. Beta maritima L. var. Maritima.....	25
4.10.2. Salicornia europaea L.....	26
4.11. Clusiaceae (Guttiferae)	26
4.11.1. Hypericum perforatum L.....	26
4.12. Cucurbitaceae.....	27
4.12.1. Cucumis sativus L.....	27
4.12.2. Ecballium elaterium (L.) A. Rich.....	28
4.13. Cupressaceae.....	28
4.13.1. Juniperus foetidissima Willd.....	28
4.14. Ericaceae.....	29
4.14.1. Arbutus unedo L.....	29
4.15. Fabaceae (Leguminosae).....	30
4.15.1. Ceratonia siliqua L.....	30
4.15.2. Glycyrrhiza glabra L. var. glandulifera (Waldst. et Kit) Boiss.....	31
4.16. Fagaceae.....	32
4.16.1. Quercus cocciferae L.....	32
4.17. Geraniaceae.....	32
4.17.1. Erodium cicutarium (L.) L'Herit.....	32
4.17.2. Pelargonium endlicherianum Fenzl.....	33
4.18. Hamamelidaceae.....	34
4.18.1. Liquidambar orientalis Mill.....	34
4.19. Juglandaceae.....	34
4.19.1. Juglans regia L.....	34
4.20. Juncaceae.....	36
4.20.1. Juncus littoralis C.A.....	36
4.21. Lamiaceae (Labiatae).....	36
4.21.1. Coridothymus capitatus L.....	36
4.21.2. Lamium amplexicaule L.....	37
4.21.3. Lavandula stoechas L.....	38

4.21.4. <i>Mentha pulegium</i> L.....	39
4.21.5. <i>Mentha x piperita</i> L.....	39
4.21.6. <i>Ocimum basilicum</i> L.....	41
4.21.7. <i>Origanum majorana</i> L.....	41
4.21.8. <i>Origanum onites</i> L.....	42
4.21.9. <i>Rosmarinus officinalis</i> L.....	44
4.21.10. <i>Salvia fruticosa</i> Miller.....	45
4.21.11. <i>Salvia tomentosa</i> Miller.....	46
4.21.12. <i>Sideritis leptoclada</i> O. Schwarz.....	46
4.21.13. <i>Teucrium polium</i> L.....	47
4.22. Lauraceae.....	48
4.22.1. <i>Laurus nobilis</i> L.....	48
4.23. Liliaceae.....	49
4.23.1. <i>Allium cepa</i> L.....	49
4.23.2. <i>Allium sativum</i> L.....	50
4.23.3. <i>Asparagus acutifolius</i> L.....	51
4.23.4. <i>Asphodelus aestivus</i> Brot.....	51
4.23.5. <i>Smilax aspera</i> L.....	52
4.24. Malvaceae.....	53
4.24.1. <i>Malva sylvestris</i> L.....	53
4.25. Myrtaceae.....	54
4.25.1. <i>Eucalyptus camaldulensis</i> Dehnh.....	54
4.25.2. <i>Myrtus communis</i> L.....	54
4.26. Oleaceae.....	56
4.26.1. <i>Olea europaea</i> L.....	56
4.26.2. <i>Phillyrea latifolia</i> L.....	57
4.27. Orchidaceae.....	57
4.27.1. <i>Orchis anatolica</i> Boiss.....	57
4.28. Papaveraceae.....	58
4.28.1. <i>Papaver rhoeas</i> L.....	58
4.29. Pinaceae.....	58
4.29.1. <i>Pinus brutia</i> Ten.....	58
4.30. Plantaginaceae.....	60
4.30.1. <i>Plantago lanceolata</i> L.....	60

4.30.2. <i>Plantago major</i> L.....	61
4.31. Plumbaginaceae.....	61
4.31.1. <i>Limonium sinuatum</i> (L.) Miller.....	61
4.32. Poaceae (Gramineae).....	62
4.32.1. <i>Zea mays</i> L.....	62
4.33. Polygonaceae.....	63
4.33.1. <i>Rumex patientia</i> L.....	63
4.33.2. <i>Rumex scutatus</i> L.....	63
4.34. Portulacaceae.....	64
4.34.1. <i>Portulaca oleracea</i> L.....	64
4.35. Punicaceae.....	65
4.35.1. <i>Punica granatum</i> L.....	65
4.36. Rhamnaceae.....	65
4.36.1. <i>Paliurus spina-christi</i> Miller.....	65
4.37. Rosaceae.....	66
4.37.1. <i>Cydonia oblonga</i> Miller.....	66
4.37.2. <i>Mespilus germanica</i> L.....	67
4.37.3. <i>Rubus sanctus</i> Schreber.....	67
4.38. Rutaceae.....	69
4.38.1. <i>Citrus aurantium</i> L.....	69
4.38.2. <i>Citrus limon</i> L.....	69
4.38.3. <i>Citrus sinensis</i> (L.) Osbeck.....	70
4.38.4. <i>Ruta chalepensis</i> L.....	71
4.39. Scrophulariaceae.....	71
4.39.1. <i>Verbascum</i> sp.....	71
4.40. Styracaceae.....	72
4.40.1. <i>Styrax officinalis</i> L.....	72
4.41. Thymelaeaceae.....	72
4.41.1. <i>Daphne gnidioides</i> Jaub.....	72
4.42. Ulmaceae.....	73
4.42.1. <i>Celtis australis</i> L.....	73
4.43. Urticaceae.....	74
4.43.1. <i>Urtica dioica</i> L.....	74
4.44. Verbenaceae.....	75

4.44.1.Vitex agnus-castus L.....	75
5. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	77
6. KAYNAKLAR.....	87
7. EKLER.....	90
Ek-1: Tablolar.....	90
Ek-2: Şekiller.....	115
SEMBOLLER VE KISALTMALAR.....	142
ÖZGEÇMİŞ.....	144

ORTACA (MUĞLA) İLÇESİNİN ETNOBOTANİĞİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Duygu Kazan

MUĞLA ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

2007

ÖZET

Ortaca 2005-2007 yılları arasında yaptığımız etnobotanik alan çalışmamızda Ortaca Merkez ve köylerinde farklı yaş ve sosyal kategorilerden kişilerle görüşülmüştür. Çalışma alanımız olan Ortaca’ da etnobotanik özelliğe sahip 45 familyaya ait 80 bitki türü kaydedilmiştir. Bu bitkilerden 61 tanesi yörede doğal yayılışa sahip olup, 19 tanesi de halk tarafından yetiştirilmektedir. 61 bitkiye ait herbaryum örnekleri hazırlanmıştır. 5 bitki türünün kuru örneği temin edilmiştir ve 62 bitki türünün de fotoğrafı çekilmiştir. Yörede kullanılan bitkilerin çoğunlukla tıbbi ve gıda amaçlı olarak kullanıldığı görülmüştür. 52 bitkinin tıbbi, 25 bitkinin gıda amaçlı kullanımları saptanmıştır. Yörede 8 bitki türü tat verici-baharat olarak, 8 bitki türü eşya yapımında, 8 bitki türü yakacak olarak, 5 bitki türü ise süpürge yapımında kullanılmaktadır. Doğal olarak yetişen bitkilerden 45 familya içerisinde en yüksek temsil oranının 13 tür ile Lamiaceae’ ye ait olması Ortaca yöresinin aromatik bitkiler açısından zenginliğini göstermektedir. Bu familyaya ait *Salvia fruticosa* Miller, *Origanum onites* L. ve *Lavandula stoechas* L.’nin yörede yaygın olarak kullanılan bitkiler arasında olduğu tespit edilmiştir. İçerdiği bitki türü sayısı bakımından bu familyayı 5 er türle Liliaceae ve Umbelliferae, 4 türle Rutaceae izlemektedir. Ayrıca Lauraceae ‘den *Laurus nobilis* L., Malvaceae’ den *Malva sylvestris* L, Urticaceae’ den *Urtica dioica* L. Hamamelidaceae ‘den *Liquidambar orientalis* Mill. yörede yaygın olarak kullanılan bitkiler arasında yer almaktadır.

Anahtar kelimeler : Ortaca, etnobotanik, aromatik bitkiler

Sayfa adedi : 144

Tez Yöneticisi : Yrd. Doç.Dr.Çiğdem GÖRK

ETHNOBOTANY OF ORTACA (MUĞLA)

(M.Sc.Thesis)

Duygu Kazan

MUĞLA UNIVERSITY

INSTITUTE of SCIENCE and TECHNOLOGY

2007

SUMMARY

In our ethnobotanic field study done between the years 2005-2007 in Central Ortaca and its villages, we have contacted with people at various ages and of differing social categories. In our study filed, 80 herb species with ethnobotanic characteristics belonging to 45 family are recorded. In that region, 61 of these herbs naturally grow, while 19 of them are cultivated by the residents. The herbarium samples of 61 herbs are prepared. Dry samples of 5 of herbs are obtained and 62 herb species are photographed. It is observed that the herbs in that region are mostly used for medical and nutritious purposes. It is determined that 52 herbs are used for medical aims while 25 herbs are used for nutrition. In that region, 8 herb species are used as flavoury spices, 8 herb species in production of tools, 8 herb species for heating, 5 herb species for production of broom. The fact that the highest ratio of representation among the naturally growing herbs belongs to the Lamiaceae family with 13 species shows the richness of Ortaca region in aromatic herbs. *Salvia fruticosa* Miller., *Origanum onites* L. ve *Lavandula stoechas* L. belonging to this family are detected to be among the herbs broadly used in that region. Liliaceae and Umbelliferae with 5 species and Rutaceae with 4 species follow this family in the aspect of the herb species numbers it includes,. Moreover *Laurus nobilis* L. of Lauraceae, *Malva sylvestris* L of Malvaceae, *Urtica dioica* L. of Urticaceae, *Liquidambar orientalis* Mill of Hamamelidaceae are among the herbs broadly used in that region.

Key words : Ortaca, ethnobotany, aromatic herbs

Number of paper : 144

Thesis administrator: Yrd. Doç.Dr.Çiğdem GÖRK

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa no

Tablo 3.1 Ortaca merkez ve köylerinde görüşmelerin yapıldığı kişi sayısı ve köylerin merkeze olan uzaklıkları.....	13
Tablo 7.1.1Etnobotanik alan çalışması araştırma formu.....	90
Tablo 7.1.2 Kaynak kişi bilgileri.....	91
Tablo 7.1.3 Ortaca yöresinde kullanılan bitkilerin yöresel adları, örnek numaraları, kaynak kişileri ve botanik adları.....	94
Tablo 7.1.4 Tıbbi amaçlı kullanılan bitkiler.....	101
Tablo 7.1.5 Yiyecek ve besin ile ilgili kullanılan bitkiler.....	103
Tablo 7.1.6.Baharat olarak kullanılan bitkiler.....	105
Tablo 7.1.7Eşya yapımında kullanılan bitkiler.....	105
Tablo 7.1.8Süpürge yapımında kullanılan bitkiler.....	106
Tablo 7.1.9Yakacak olarak kullanılan bitkiler.....	106
Tablo 7.1.10. Karışım halinde kullanılan bitkiler.....	107
Tablo 7.1.11 Yakın yörelerde yapılmış olan etnobotanik konulu çalışmaların Ortaca yöresinde yaptığımız çalışmayla kullanılan familya ve tür sayıları bakımından karşılaştırılması.....	110
Tablo 7.1.12 Ortaca’ da kullanılan bitkilerin yöresel adlarının diğer çalışmalarla karşılaştırılması.....	110

ŞEKİLLER DİZİNİ	Sayfa no
Şekil 3.1 Ortaca ilçesinin köyleri.....	12
Şekil 5.1 Familyaların içerdiği tür sayılarına göre değerlendirilmesi.....	78
Şekil 5.2 Kullanım amaçlarına göre bitkiler.....	81
Şekil 7.2.1 Pistacia terebinthus L.....	115
Şekil 7.2.2 Rhus coriaria L.....	115
Şekil 7.2.3 Foeniculum vulgare Miller.....	115
Şekil 7.2.4 Oenanthe pimpinelloides L.....	115
Şekil 7.2.5 Petroselinum crispum (Miller)A.W.Hill.....	116
Şekil 7.2.6 Ceterach officinarum DC.....	116
Şekil 7.2.7 Helichrysum stoechas L.....	117
Şekil 7.2.8 Inula viscosa L.....	117
Şekil 7.2.9 Raphanus raphanistrum L.....	117
Şekil 7.2.10 Buxus sempervirens L.....	118
Şekil 7.2.11 Opuntia ficus-indica Mill.....	118
Şekil 7.2.12 Campanula lyrata Lam.subsp.lyrata.....	118
Şekil 7.2.13 Capparis spinosa L. var. aegyptia (Lam.) Boiss.....	118
Şekil 7.2.14 Beta maritima L. var. Maritima.....	119
Şekil 7.2.15 Cucumis sativus L.....	119
Şekil 7.2.16 Ecballium elaterium (L.)A. Rich.....	119
Şekil 7.2.17 Arbutus unedo L.....	120
Şekil 7.2.18 Ceratonia siliqua L.....	120
Şekil 7.2.19 Glycyrrhiza glabra L. var. glandulifera (Waldst. et Kit) Boiss.....	121
Şekil 7.2.20 Quercus cocciferae L.....	122
Şekil 7.2.21 Erodium cicutarium (L.) L'Herit.....	122
Şekil 7.2.22 Hypericum perforatum L.	122
Şekil 7.2.23 Zea mays L.....	122
Şekil 7.2.24 Liquidambar orientalis Mill.....	123
Şekil 7.2.25 Juglans regia L.....	123
Şekil 7.2.26 Juncus littoralis C.A.....	124
Şekil 7.2.27 Coridothymus capitatus L.....	124
Şekil 7.2.28 Lavandula stoechas L.....	124
Şekil 7.2.29 Mentha pulegium L.....	125
Şekil 7.2.30 Mentha x piperita L.....	125

Şekil 7.2.31 <i>Ocimum basilicum</i> L.....	125
Şekil 7.2.32 <i>Origanum majorana</i> L.....	125
Şekil 7.2.33 <i>Origanum onites</i> L.....	126
Şekil 7.2.34 <i>Rosmarinus officinalis</i> L.....	126
Şekil 7.2.35 <i>Salvia fruticosa</i> Miller.....	126
Şekil 7.2.36 <i>Salvia tomentosa</i> Miller.....	127
Şekil 7.2.37 <i>Sideritis leptoclada</i> O. Schwarz.....	127
Şekil 7.2.38 <i>Laurus nobilis</i> L.....	128
Şekil 7.2.39 <i>Allium cepa</i> L.....	128
Şekil 7.2.40 <i>Allium sativum</i> L.....	128
Şekil 7.2.41 <i>Asparagus acutifolius</i> L.....	129
Şekil 7.2.42 <i>Asphodelus aestivus</i> Brot.....	129
Şekil 7.2.43 <i>Malva sylvestris</i> L.....	130
Şekil 7.2.44 <i>Eucalyptus camaldulensis</i> Dehnh.....	130
Şekil 7.2.45 <i>Myrtus communis</i> L.....	131
Şekil 7.2.46 <i>Phillyrea latifolia</i> L.....	132
Şekil 7.2.47 <i>Orchis anatolica</i> Boiss.....	132
Şekil 7.2.48 <i>Papaver rhoeas</i> L.....	132
Şekil 7.2.49 <i>Plantago major</i> L.....	133
Şekil 7.2.50 <i>Plantago lanceolata</i> L.....	133
Şekil 7.2.51 <i>Limonium sinuatum</i> (L.) Miller.....	133
Şekil 7.2.52 <i>Rumex patientia</i> L.....	134
Şekil 7.2.53 <i>Portulaca oleracea</i> L.....	134
Şekil 7.2.54 <i>Punica granatum</i> L.....	135
Şekil 7.2.55 <i>Paliurus spina-christi</i> Miller.....	135
Şekil 7.2.56 <i>Cydonia oblonga</i> L.....	136
Şekil 7.2.57 <i>Mespilus germanica</i> L.....	136
Şekil 7.2.58 <i>Rubus sanctus</i> Schreber.....	136
Şekil 7.2.59 <i>Citrus aurantium</i> L.....	137
Şekil 7.2.60 <i>Citrus limon</i> L.....	137
Şekil 7.2.61 <i>Ruta chalepensis</i> L.....	138
Şekil 7.2.62 <i>Verbascum</i> sp.....	138
Şekil 7.2.63 <i>Styrax officinalis</i> L.....	139
Şekil 7.2.64 <i>Daphne gnidioides</i> Jaub.....	139

Şekil 7.2.65 <i>Celtis australis</i> L.....	140
Şekil 7.2.66 <i>Urtica dioica</i> L	140
Şekil 7.2.67 <i>Vitex agnus-castus</i> L.....	141
Şekil 7.2.68 <i>Citrus aurantium</i> L. ve <i>Citrus limon</i> L. Gövdelerinden yapılmış mutfak eşyaları	137

1. GİRİŞ

Bitkiler primer üreticiler olarak yeryüzündeki bütün canlılar için besin ve oksijen kaynağıdır ve bütün canlılar bitkilerle etkileşim içinde yaşamlarını devam ettirmektedir. Bitkiler olmasaydı canlılar için gerekli olan oksijen yeryüzünde sürekli azalacağından hayatın devamlılığı sağlanamazdı. Bitkilerin diğer bir önemli özelliği ise birinci derecede besin kaynağı olmalarıdır.

Bitkilerin insanoğlu için ne kadar önemli olduğu da kaçınılmaz bir gerçektir. İnsanoğlu var oluşundan itibaren bitkilerle iç içe yaşamış ve ihtiyaçları doğrultusunda bitkilerden yararlanmıştır. Çevresindeki yabani bitkileri öncelikle besin olarak, daha sonra barınak ve eşya yapımında kullanmıştır. Hastalıklarında da tedavi edici olarak öncelikle bitkilerden yararlanmıştır. ‘Bitkilerin kullanımı ve bitkilerle tedavinin M.Ö. 3000 yıllarına kadar dayandığı ve hatta birçok ünlü Türk bilim adamının (Ebu Reyhan, Biruni, İbn-i Sina, Al Gafiki, İbn Baytar ve Davud Al-Antaki) bitkisel droglarla uğraştığı bilinmektedir’ (Işık ve ark., 1995). Tedavi maksadıyla kullanılan bitkilerin miktarı antik çağdan beri, devamlı artış göstermiştir. Mezopotamya uygarlığı döneminde kullanılan drog miktarı 250 civarında iken, Grekliler döneminde 600 kadar tıbbi bitki tanınmaktaydı. Arap-Fars uygarlığı döneminde bu miktar 4000’e kadar yükselmiştir. 19.asrın başlarında ise bilinen tıbbi bitki miktarı 13000 sayısına erişmiştir (Baytop,1984). Günümüz koşullarında da bu durum çok farklılık göstermemektedir.

İnsanlar son yıllarda hastalıklarının tedavisi amacıyla sentetik yollarla elde edilen ilaçlar yerine doğal bitkileri tercih eder olmuşlardır. İlaç sektöründe çoğu ilacın hammaddesi bitki özlerinden ve bitkilerin etken maddelerinden elde edilmektedir. Yapılan araştırmalar doğrultusunda bazı ülkelerle ilgili şu veriler dikkatimizi çekmektedir. Günümüzde Almanya’da 500 farklı bitkiden bitkisel ilaç üretimi için yararlanılmakta ve bunların 200 kadarı çok sık olarak kullanılmaktadır. Almanlar’ ın %76’sı yararlı etkilerinden dolayı bitkisel çayları tüketmekte, %52’si ise önemsiz hastalıkların ilk tedavisi için bitkisel ilaçları kullanmaktadır (Sayar ve ark.,1995). Romanya, Macaristan, Bulgaristan gibi ülkelerde tıbbi bitkilerin yetiştirilmesi bir gelenektir ve ilk olarak ham drog talebi bu ülkelerce karşılanmıştır. Avrupa’da tıbbi bitkilerin yetiştirildiği alanlar gün geçtikçe artmaktadır. Uzakdoğu ülkelerinde

modern tıbbın yanında bitkilerle tedaviye dayanan geleneksel Çin, Kore, Japon tedavi sistemleri yaygın bir şekilde uygulanmaktadır. Hindistan yarımadasında da modern tıbbın yanında, geleneksel tıptan yararlanılmaktadır. Bu ülkede tıbbi bitkiler, ‘Araştırma-Geliştirme Faaliyetleri’ adı altında incelenmektedir. Özellikle anti-bakteriyel ilaç geliştirme konusu oldukça büyük önem kazanmıştır (Sayar ve ark.,1995). Azerbeycan başta olmak üzere diğer Türk Cumhuriyetlerinde ise bitkisel tedaviye büyük bir önem verildiğini görmekteyiz. Ülkemiz florasına ait yapılmış son çalışmalara baktığımızda ülkemizde 12000 kadar tür bulunduğunu görmekteyiz ve bunların yaklaşık olarak ta 500 tanesi tedavi amaçlı olarak kullanılmaktadır (Yıldırım, 2004). Geçmişte olduğu gibi günümüzde de bitkilerin daha çok tıbbi amaçlı kullanıldıklarını görmekteyiz. Bunun yanı sıra gıda amaçlı kullanımları da dikkat çekmektedir.

Bitkilerin diğer kullanım şekillerine baktığımızda, insanların bitkilerden farklı şekillerde de faydalandıklarını görmekteyiz. Bazı bitkilerin odunundan mobilyacılıkta, inşaat sektöründe, kağıt sanayinde ve zambak, reçine gibi maddelerin eldesinde yararlanılmaktadır. Bazılarının kök, gövde çiçek gibi farklı kısımlarından boyar madde elde edilmektedir. Bazı bitkiler, gövde ve dallarına şekil verilerek süpürge, kaşık, kepçe, sepet, nazarlık, hasır gibi eşyalar yapılmaktadır. Bazıları ise park, bahçe ve mekanları süslemekte kullanılmaktadır. Bitkiler sadece bu saydığımız şekillerde kullanılmakla kalmamakta; onlara içinde olduğumuz kültüre, inançlarımıza ya da yaşadığımız yere özgü çeşitli anlamlar ve değerler yüklenmektedir. Bazılarının ise nazardan ve kötü olaylardan koruduğuna, uğur ve bereket getirdiğine inanılmaktadır.

Türkiye, coğrafi konumu, topoğrafyası, jeomorfolojik çeşitlilikleri, sahip olduğu iklim ve toprak yapısından dolayı Euro Siberian (Avrupa-Sibirya) , İrano-Turanian (İran-Turan) ve Mediterranean (Akdeniz) olmak üzere üç farklı flora bölgesine sahiptir. Bütün bu ekolojik çeşitlilikler, Türkiye’nin bitki çeşidi bakımından zengin bir hazineye sahip olmasına neden olmaktadır. Ülkemiz insanları da bu bitki zenginliğinden en iyi şekilde yararlanmıştır. Ülkemizin farklı yörelerine özgü bitkiler farklı amaç ve kullanımlarla o yörenin kültürü ve geleneği haline gelmiştir. Bu gelenek ve kültür nesilden nesile aktararak günümüze kadar ulaşmıştır. Fakat bu

bilgilerin sadece sözlü olarak günümüze kadar aktarılmış olması, bazı bilgilerin kaybolmasına neden olmuştur. Modernleşme, kentlere göç, sağlık hizmetlerine daha kolay ulaşabilme, gıda ve tıp alanındaki her türlü imkândan faydalanabilme vb. gibi faktörlerden dolayı insanların bitkilerden faydalanma geleneği de giderek azalmaktadır. Özellikle son yıllarda gelişen bir bilim dalı olan etnobotanik ile bu bilgilerin akışının devamlılığı amaçlanmaktadır.

Etnobotanik sözcüğü ilk kez ABD 'li bilim adamı W. Harsberger tarafından 1895 yılında ortaya atılmıştır. Bu terimin bilim dünyasına girmesiyle etnobotanik çalışmalarda yeni bir çıkış açılmıştır. 1980 'lere kadar pek çok araştırmacı "etnobotanik" terimini alıp kendi konusu içinde kullanmıştır. 1980 'lerden sonra etnobotanik bilimi, halk da dâhil olmak üzere artık çok geniş bir kesimin ilgisini çekmiştir ve yerli, yabancı birçok dergide bilimsel anlamda etnobotanikle ilgili makaleler çıkmaya başlanmıştır. Bir süre sonra halk bilimi, arkeobotanik, paleoetnobotanik çalışan bilim adamları da etnobotanik çalışmalarda bulunmuştur ve her biri bu bilim dalına yeni bir teknik ve bilgi katmıştır. Amerika' da etnobiyojoloji topluluğu tarafından ilk kez 1981 yılında *Journal of Ethnobiology* dergisi basılmıştır. Harsberger etnobotaniğe "yerli halkın bitki kullanımı" olarak bakmıştır. Yapılan birçok çalışmadan sonra, 1993'te Yen bu tanımı tekrar gözden geçirmiştir ve tam olmasa da yeni bir etnobotanik tanım ortaya koymuştur: "bitkiler ve yerli halk arasındaki her türlü karşılıklı ilişki". Bugün etnobotanik daha geniş anlamda "evrim süreci içinde insan bitki ilişkileri" olarak bilinmektedir. Daha dar anlamdaysa "bir yörede yaşayan halkın çevresinde bulunan bitkilerden çeşitli gereksinimlerini karşılamak üzere yararlanma bilgisi ve o bitkiler üzerine etkileri" olarak özetlenebilmektedir (Yıldırım, 2004).

Etnobotanik bilimi geçmişten bugüne kadar bitkilerin insanlar tarafından hangi amaçlarla ve nasıl kullanıldığını araştırmaktadır. Bitkilerin geçmişten miras kalan yöresel kullanımlarına ait gelenekler, gelişen tıp ve sanayiye bağlı olarak yaşatılamamaktadır. Bitkilerin kullanımlarına yönelik bilgiler de kısıtlı sayıdaki kişiler tarafından bilinmektedir ve gün geçtikçe de bu kaynak kişilerin sayısı giderek azalmaktadır. Etnobotanik biliminin amacı, belli bir bölgede yaşayan halkın kullandığı bitkileri, bu bitkilerin yöresel isimlerini, bitkileri hangi amaçla

kullandıkları ve bunların kullanım şekillerine ait bilgileri gün ışığına çıkarmaktır ve bu yörelere ait geleneklerle ilgili bilgilerin yitirilmeden yazılı kaynaklara geçmesini sağlamaktır. Yapılan ve yapılacak olan etnobotanik çalışmalarla bu bilgilerin saklanması ve nesilden nesile değişmeden aktarılması sağlanmaya çalışılmaktadır.

Ülkemizin bitkiler bakımından zengin olan bir yöresi de Muğla ve civarıdır. Muğla ili Anadolu'nun güney batısında bulunmaktadır. Güney batısı, Fethiye körfezinden Mandayla Körfezine kadar olan sahilleri kapsar. Muğla ilinin doğusunda Antalya, Burdur ve Denizli illeri, kuzeyinde Aydın ili ve batısında Güllük, Gökova ve Datça Körfezleri'nin yer aldığı Ege Denizi ve güneyinde Akdeniz bulunmaktadır. 1.124 km. olan kıyı uzunluğu ile en uzun sahil şeridine sahiptir. İl yüz ölçümü 13.338 kilometrekaredir. Yüzölçümünün yaklaşık % 20' si tarım arazisi olup geri kalan alanlar dağlık ve engebeliktir (<http://www.mugla.gov.tr>).

Muğla ilinin geniş alanlarında Akdeniz iklimi özellikleri egemendir. İklim üzerinde deniz etkisi ve yükseltinin yanı sıra, yer şekillerinin uzanışı da büyük rol oynar. 800 m. yüksekliğe kadar olan alanlarda "Asıl Akdeniz iklimi" ve daha yüksek alanlarda "Akdeniz Dağ iklimi" hissedilir. Maksimum-minimum sıcaklık değerleri, nemlilik, yağış miktarı ve hâkim rüzgâr yönleri yerel coğrafi koşullara göre değişmektedir. Kış aylarında aşırı düşük sıcaklık ve kuraklık olmaması bitkilerin gelişimi için elverişlidir. Yaz kuraklığı çok belirgin olduğundan maki olarak bilinen kserofit formasyonlar gelişmiştir. Yüksek dağlık alanlarda iğne yapraklı ormanlar bulunmaktadır. Dağların kuzeye bakan yamaçlarında ise Karadeniz' e özgü higrofit ağaç türleri ile kıyı şeridinde nemli tropikal kuşağın bazı türleri görülmektedir. Muğla ilinin iklim koşullarına göre şekillenen doğal bitki örtüsü çok çeşitli ve zengin bir flora oluşturmaktadır (<http://www.mugla.gov.tr>).

Muğla yöresi bitki çeşitliliğinin fazla olması yanında sahip olduğu endemik bitkiler açısından da oldukça zengindir. Muğla il sınırları içerisinde 1219 tane takson, 1164 tane tür bulunmaktadır. Bunların türlerin 238 tanesi endemiktir (Davis ve ark.,1965-1985; Davis, Kit ve Mill,1988; Güner ve ark.,2000)Muğla ilinde başta Bodrum olmak üzere, Datça ve Fethiye ilçelerinde ve Muğla Merkez'de yapılmış olan etnobotanik çalışmaların olduğu görülmektedir. Ortaca yöresinin çalışılmasıyla da

Muğla ili etnobotanik alandaki çalışmalarına biri daha eklenerek, buradaki çalışmalar büyük ölçüde tamamlanmaya çalışılacaktır.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

“Ege bölgesinde insan beslenmesinde kullanılan bazı yabani (sarmaşık, sitipno, helvacılık, deniz börülcesi, ısırgan ve gelincik) otlar üzerinde araştırmalar” (Çolakoğlu ve Bilgir, 1977) Ege bölgesinde etnobotanik alanında yapılmış olan en eski çalışmalar arasında yer almaktadır.

Türkiye’ de insan bitki ilişkisini el alan en eski ve en kapsamlı kaynaklardan biri de Turhan Baytop tarafından yazılan Türkiye’de Bitkilerle Tedavi (Geçmişte ve Bugün) adlı kitaptır. (1984) Kaynakta Türkiye’ de bitki kullanımının tarihsel gelişimi, bitkilerin tıbbi amaçlı kullanım şekilleri ele alınmıştır. Ülkemizde yetişen bitkilerin ayrı ayrı kullanım amaçları, kullanım şekilleri verilmiştir.

1984 ‘te yapılmış diğer bir çalışma da “Ege bölgesinde insan beslenmesinde kullanılan bazı yabani otlar (silcan, karakan, pırzola kekiği, kudret narı)” dır (Siyamoğlu, 1984).

Food from the fields, edible wild plants of Aegean Turkey (Kalças,1984) adlı kitapta Ege bölgesinde gıda amaçlı tüketilen yabani bitkilere yer verilmiştir. Çalışmada kullanılan bitkilerin Türkçe ve İngilizce yöresel isimleri, bitkilerle ve kullanım şekilleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

“Afyonkarahisar’da halkın kullandığı (Sebze, Salata ve İlaç olarak) Bitkiler” (Öztürk ve Arslan, 1993) çalışmasında sebze olarak, salata ve meyve olarak ve ilaç olarak tüketilen bitkiler ele alınmıştır.

“Muğla’da Halk Hekimliği”(Erden ve Satır, 1994) adlı tezde yörede halk inanışlarının yanında bitkilerin halk hekimliğindeki kullanımları da verilmiştir.

Afyon ilinde yapılan diğer bir çalışmada ise yörede kullanılan bazı bitki türlerinin etnobotanik özellikleri belirlenmiştir. (Işık ve ark. 1995) Bu çalışmada daha çok sebze, meyve ve ilaç olarak kullanılan bitkiler ele alınmıştır.

Muğla iline ait türlerin etnobotanik özelliklerinin verildiği (Sayar ve ark.,1995) çalışmada, yörede yayılış gösteren bazı tıbbi ve aromatik bitkilerin listesi çıkartılmıştır. Bitkilerin Türkçe isimleri, sistematik durumu ve kullanılan kısımları da belirtilmiştir.

1996 yılında yapılmış “Afyonkarahisar’da Halkın Kullandığı Doğal Bitkiler” (Seçmen ve Fışkın,1996) adlı çalışmada bu yörede halkın özellikle gıda ve tıbbi amaçlı kullandığı bitkilere yer verilmiştir.

Traditional Medicine in Turkey VI. Folk Medicine in West Anatolia: Afyon,Kütahya, Denizli, Muğla, Aydın Provinces (Honda ve ark.,1996) Ege bölgesinde halkın tıbbi amaçlı olarak kullandığı bitkiler ele alınmıştır.

“Cumhuriyet dönemi Türk etnobotanik araştırmalar arşivi” (Sadıkoğlu, 1998) adlı tezde Muğla iline ait etnobotanik alanda yapılmış 7 adet yayın saptanmıştır.

1998 yılında yapılmış “Akseki (Antalya) ilçesindeki bazı bitkilerin yerel adları ve etnobotanik özellikleri (Duran, 1998)” adlı çalışmada Akseki ilçesinde yayılış gösteren bazı bitkilerin çeşitli amaçlara yönelik kullanımları ve yerel isimleri araştırılmıştır.

“Manisa-Sarıgöl İlçesinin Etnobotaniği” (Seçmen ve Topdemir, 1999) isimli çalışmada sebze, meyve, boya, baharat, yakacak olarak, tıbbi amaçlı, sepet yapımında, nazar değmesine karşı ve temizlik için kullanılan bitkiler incelenmiştir.

“Denili-Çivril Civarının Etnobotaniği” (Seçmen ve Yılmaz, 1999) adlı çalışmada yöreye ait tıbbi ve gıda amaçlı bitkilerle, süs bitkisi, yakacak olarak ve endüstri bitkisi olarak kullanılan bitki türleri belirlenmiştir.

“Ayvalık (Balıkesir) ve yakınındaki adaların floristik ve etnobotanik açıdan değerlendirilmeleri”(Alpınar,1999) adlı proje Türkiye Bilimsel ve Teknik araştırma kurumu (TÜBİTAK) tarafından desteklenmiştir. Bu proje ile Ayvalık (Balıkesir) ve yakınındaki adalarda doğal yayılış gösteren vasküler bitkiler ile halk arasında değişik amaçlarla kullanılan bitkiler saptanmıştır.

“Karaman yöresinde etnobotanik bir araştırma”(Özhatay ve Koçak, 1999) isimli çalışmada etnobotanik değeri olan bitkiler saptanmış ve bitkilerin kullanım amaçları ve kullanım şekilleri belirlenmiştir.

“Elazığ ilindeki etnobotanik değeri olan taksonların araştırılması”(Türkoğlu,2000) isimli araştırmada Elazığ’da değişik amaçlarla halk tarafından kullanılan bitkiler verilmiştir. Çalışmada tıbbi amaçlı olarak kullanılan bitkilerin yanında halkın süs, park ve kültür bitkisi olarak da bu bitkilerden yararlanıldığı belirlenmiştir.

“Elazığ ilindeki etnobotanik değeri olan bitkiler üzerine bir araştırma” (Civelek ve ark.,2000) adlı çalışmada, hakkında literatürde herhangi bir bilgi bulunmayan fakat Elazığ ilinde halk tarafından etnobotanik açıdan kullanılan bitkiler tespit edilmiştir.

Orta Anadolu’ya ait yapılmış bir çalışma olarak “An Ethnobotanical Study in Central Anatolia(Turkey)” (Ertuğ,2000) adlı çalışmayı görmekteyiz. 1994- 1995 yılları arasında yapılan bu çalışmada Aksaray ilinin Aşıklı yerleşmesine yakın Kızılkaya köyünde yenen ve diğer amaçlarla kullanılan yararlı bitkiler araştırılmıştır.

Balıkesir yöresinde yapılan etnobotanik çalışmada, yörede doğal yayılış gösteren ve meyvelerinden yararlanılabilen bitki türleri ve bunların yöresel isimleri ile kullanım alanları belirlenmiştir. (Duran ve ark.,2001)

“Elazığ ilinin Etnobotanik değeri olan bitkileri” (Civelek ve Türkoğlu, 2001) adlı çalışmada Elazığ halkı tarafından etnobotanik açıdan kullanılan fakat kullanım şekilleri literatür ile uygunluk göstermeyen bitkiler ele alınmıştır.

2002 yılında “Nazilli (Aydın) ve çevresinde gıda olarak kullanılan yabancı otlar” adlı çalışmada Nazilli ve çevresinde tüketilen yabancı otlar ve bunların tüketim şekilleri araştırılmıştır. (Yücel ve Tunay, 2002)

“Kütahya ve Çevresinde Halk ilacı Olarak Kullanılan Bitkiler” (Benlioğlu ve Eyiñç, 2002) isimli çalışmada halk ilacı olarak değişik amaç ve formlarda kullanılan bitkiler tespit edilmiştir.

“Ayvacık (B1, Çanakkale) ve çevresinin etnobotaniği” (Uysal ve Tütenocaklı, 2002) bitki-insan ilişkileri olarak gerçekleştirilmiş bir çalışma olup, yörede halkın kullandığı bitkilerin kullanım amaçları ve kullanım şekilleri ortaya çıkarılmıştır.

Datça yarımadasının florası ve bu yörede halkın yararlandığı bitkiler üzerine yapılan çalışmalar(Tuzlacı,2002) ve Baba Dağı florası ve Fethiye yöresinde halkın yararlandığı bitkiler hakkında yapılan araştırmalar (Tuzlacı,2002) bildiri özetleri şeklinde yayınlanmıştır. Fethiye yöresinde yapılan ön çalışmada Baba Dağı’nın florası, bitki örtüsü ile yörede çeşitli amaçlarla yararlanılan bitkiler tanıtılmıştır.

Datça’da yapılan çalışmada Datça yarımadasının floristik özellikleri ve yörede doğal yayılışa sahip bitki türleri verilmiştir. Yörede halkın çeşitli amaçlarla yararlandığı bitkiler hakkında bilgiler de derlenmiştir.

Türkiye Bilimsel ve Teknik araştırma kurumu (TÜBİTAK), Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Fonu ve Türkiye Bilimler Akademisi’nin (TÜBA) desteğiyle sürdürülmüş olan Buldan (Denizli) yöresinde yapılmış olan çalışma, halkın değişik alanlardaki bitki bilgisini saptamaya yönelik olarak yapılmıştır. Bu çalışmada gıda, ilaç, yakacak, yem ve el sanatlarında kullanılan bitkiler ele alınmıştır. (Ertuğ ve ark.,2003)

“Koçarlı(Aydın) Yöresinin Geleneksel Halk ilacı Olarak Kullanılan Bitkileri” (Tuzlacı ve Sadıkoğlu, 2003) isimli çalışmada geleneksel halk ilacı olarak kullanılan bitkileri ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Çalışmada bitkilerin yöresel isimleri, tedavideki kullanılışları, dozları, uygulanma süreleri hakkında bilgiler derlenmiştir.

Kumalar dağı (Afyon) ve çevresindeki bazı bitkilerin yöresel adlarının ve etnobotanik özelliklerinin verildiği çalışma 2003 te yayınlanmıştır. (Akçiçek ve Vural, 2003)

“Bodrum Yöresinin Yeneni Yabancı Bitkileri” (Ertuğ,2004) adlı alan araştırmasında yörede bitkilerin gıda amaçlı kullanımlarının yanı sıra ilaç, yem, yakacak, el sanatları ve diğer geleneksel kullanımlarına ait veriler kaydedilmiştir.

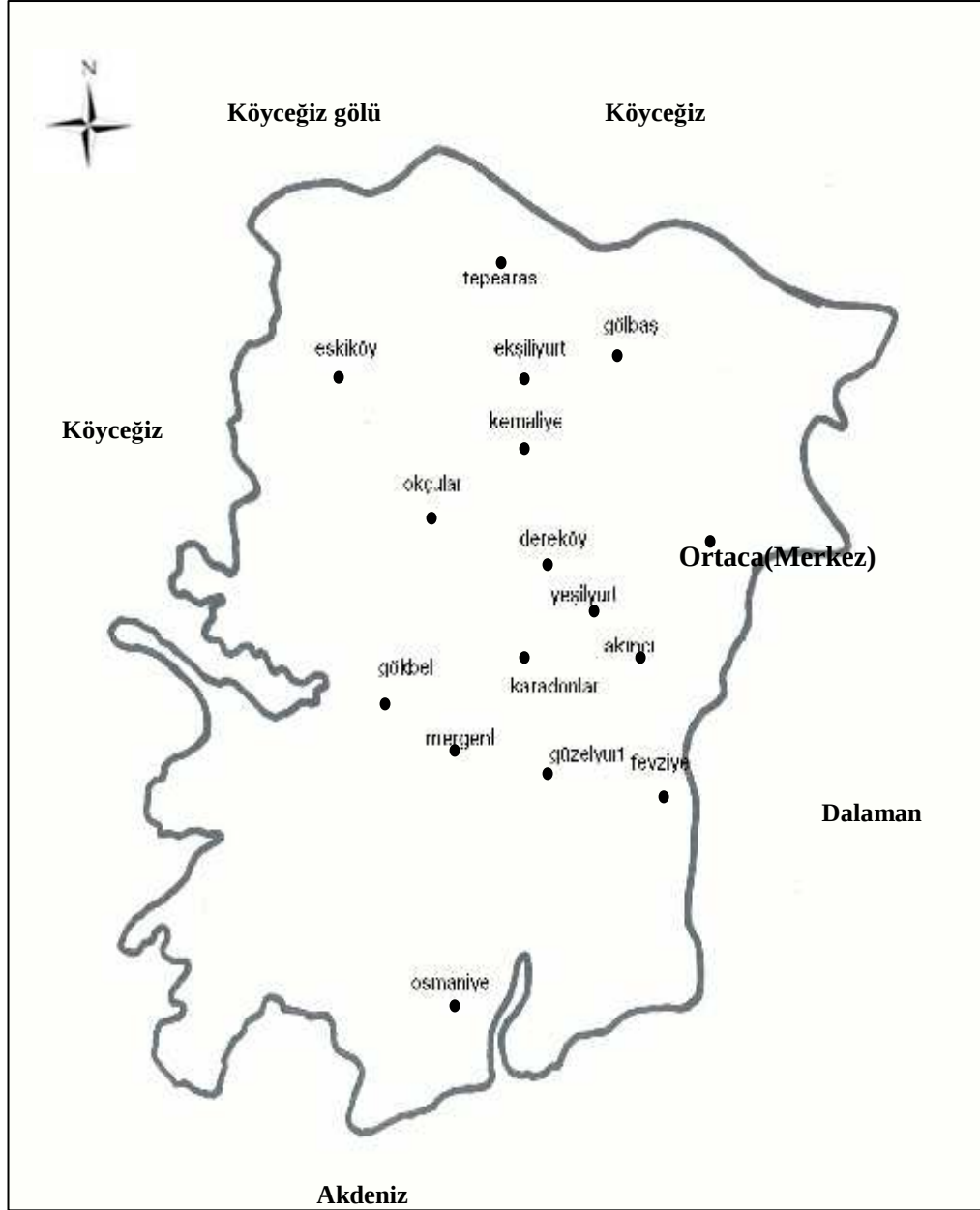
Ertan Tuzlacı tarafından yazılmış olan “Bodrum’da Bitkiler ve Yaşam” (Tuzlacı,2005) isimli kitap Bodrum ilçesinde yapılmış etnobotanik değeri olan kaynaklar arasında önemli bir yere sahiptir. Kitabın etnobotanik konulu olan kısımlarında Bodrum yöresinde kullanılan bitkiler bilimsel adlarıyla tanıtılmıştır. Yöresel isimleri ve kullanım şekilleri belirtilmiştir. Diğer kısımlarında ise Bodrum Yarımadası’nda bulunan bitkilerin listesini saptanması, yöredeki bitki örtüsünün yapısının ve bitkilerin dağılımının belirlenmesi, yöre için karakteristik olup korunması gereken bitkilerin saptanması amaçlamıştır.

3. MATERİYAL VE METOT:

Araştırmamızın yürütüldüğü Ortaca, Muğla ilinin bir ilçesidir ve “Flora of Turkey” deki kareleme sistemine göre “C2” karesinde bulunmaktadır. Batı Toros Dağlarından gelen uzantı kollarıyla Sandıras Dağı ilçenin kuzeyinde yer almaktadır. Kızılan ve Çiçekbaba Dağı ile güneybatısında Çoban Dağı, Bozburun ve İncirlik Tepeleri arasında yer alan Ortaca’ nın geniş bir ovaya sahip olduğu görülmektedir. Ortaca İlçesi Akdeniz ve Ege Bölgesi arasında olduğundan her iki bölgenin iklim özelliğini taşımaktadır. Bu nedenle kış ayları bol yağışlı ve ılıman, yaz ayları ise, oldukça sıcak ve kurak geçmektedir. Ekolojik ve coğrafik özellikleri sayesinde Ortaca yöresi oldukça zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. Özellikle bu köylerde doğal bitkilerin kullanımının daha fazla olduğu düşünülerek diğer köylerle birlikte buralarda da görüşmeler yapılmasına özen gösterilmiştir.

Ortaca ilçe merkezi ve Ortaca’ ya bağlı görüşmelerin yapıldığı 15 köy (**Şekil 3.1**) çalışma alanımızı oluşturmaktadır. Görüşülen farklı yaş ve kültür yapısındaki kişilerin, semt pazarlarındaki ve aktarlardaki satıcıların farklı amaçlarla kullandıkları bitkiler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu görüşmeler sırasında kaynak kişilere hazırladığımız anket doğrultusunda sorular yöneltilmiştir. Anketler sonucu elde edilen bilgiler ve örneklenen bitkiler çalışmamızın araştırma materyalini oluşturmuştur. Etnobotanik alan çalışmamız için hazırladığımız bu anket ekler bölümünde verilmiştir. Anketlerin içeriğinde sorulan sorular ile kullanılan bitkilerin kullanım amacı ve kullanımına yönelik bilgiler, bitkinin yöresel adı, bitki örneğinin temin edildiği mevki gibi verilerinin yanı sıra anket yapılan kişinin yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve meslek bilgileri gibi özellikleri de belirlenmeye çalışılmıştır (**Tablo 7.1.1**). Anketler sonucu kullanımı tespit edilen bitkiler ya arazilerden toplanıp preslenerek, herbaryum örnekleri hazırlanmış, ya pazarda ve aktarda satılan kuru bitkilerden örnekler alınmış, ya da bitkilerin fotoğrafları çekilmiştir. Bitkilerin teşhisi “Flora of Turkey and The East Aegean Islands (Davis ve ark.,1965-1985; Davis, Kit ve Mill,1988; Güner ve ark.,2000) kaynaklarına göre yapılmıştır. “Ege Bölgesi Bitki Örtüsü” (Öztürk,1990) ve “Edible Wild Plants of Turkey”(Kalças,1974) bitkilerle ilgili bilgiler bakımından faydalandığımız önemli kaynaklar arasındadır. Ayrıca bu konuda Ege Üniversitesi Herbaryum Araştırma ve Uygulama Merkezi ile Muğla Üniversitesi herbaryumundan da yararlanılmıştır. Teşhis edilen bitkilerin yöresel

isimlerinin hangi bitkiye ait anket yapılan kişilere sorularak belirlenmiştir. Karşılaştırma yapılması için Türkçe Bitki Adları Sözlüğü' (Baytop,1994) ve Tohumlu Bitkiler Sistematiği (Seçmen ve ark.,1998) kitabı kullanılmıştır. Anketler sonucu belirlenen bitkilerin bilimsel adları, yöresel adları, bitki örneğinin alındığı yer, kullanılan bitkinin özellikleri, bitkinin kullanım amacı, kullanım şekli ve kaynak kişileri belirlenmiştir. Bitkilerin ait oldukları familyalar ve aynı familyadaki cins ve türler de alfabetik sıra ile bulgular bölümünde verilmiştir. Ayrıca bitkilere ait veriler kullanım amaçlarına, kullanım şekillerine, familyalarına ve yöresel isimlerine göre farklı tablolar haline dönüştürülmüştür. Bu tablolara, kaynak kişi bilgilerine ve ayrıca bitki resimlerine Ekler bölümünde yer verilmektedir. Araştırma yöresinde karışım içinde kullanılan bitkiler ayrı bir tablo halinde belirtilmiştir. Tek başına kullanılan bitkiler, karışım halinde de kullanılıyorsa bu durum, bulgular bölümünde ayrıca belirtilmiştir.

Şekil 3.1 Ortaca ilçesinin köyleri

Etnobotanik alan çalışmamız süresince Ortaca merkezden 10 kişi, köylerinden toplam 101 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşme için gidilen köyler, köylerin merkeze uzaklığı ve görüşülen kişi sayıları **Tablo 3.1** 'de verilmiştir.

Tablo 3.1 Ortaca merkez ve köylerinde görüşmelerin yapıldığı kişi sayısı ve köylerin merkeze olan uzaklıkları

Köy adı	Köyün merkeze uzaklığı (km.)	Görüşülen kişi sayısı
Merkez	-	10
Gölbaşı	5	3
Ekşiliyurt	6	8
Yeşilyurt	7	8
Kemaliye	9	13
Akıncı	10	8
Dereköy	10	7
Eskiköy	10	5
Karadonlar	10	4
Okçular	10	3
Güzelyurt	12	8
Fevziye	15	4
Mergenli	15	9
Tepearası	15	6
Gökbel	20	8
Osmaniye	21	7
Merkez ve 15 köy	-	111

4. BULGULAR

Ortaca ilçesi bitki örtüsü bakımından oldukça zengin bir floraya sahiptir. Yöre halkı da bu doğal bitki zenginliğinden yararlandığı gibi yörede yetişen bazı bitkilerin ticaretini de yapmaktadır. *Lavandula stoechas* L., *Origanum onites* L., *Salvia fruticosa* Miller, *Sideritis leptoclada* O. Schwarz gibi bitkiler Muğla merkeze, diğer ilçelere ve diğer illere semt pazarlarında yada aktarlarda satılmak üzere gönderilmektedir. Yörede doğal bitki zenginliğinden yararlanıldığı gibi tarımla da uğraşmaktadır. Hemen hemen tüm köylerde ticari amaçlı olarak narenciye üretimi yapılmaktadır. Osmaniye ve Eskiköy köylerinde halkın gelir kaynağı olarak pamukçuluk ön plana çıkmıştır. Özellikle Ekşiliyurt, Eskiköy, Fevziye, Güzelyurt, Gölbaşı, Kemaliye, köylerinde seralarda yetiştirilen bitkiler halkın gelir kaynağı olarak kullanılmaktadır. Mergenli, Karadonlar, Gökbek, Dereköy, Tepearası, Eskiköy, Osmaniye köyleri, merkeze ulaşımın düzenli olmadığı köylerdir.

Ortaca ilçesi merkez ve köylerinde 2004-2006 yılları arasında yaptığımız etnobotanik alan çalışmamızda elde edilen bulgular bitki familyalarının alfabetik sırasına göre verilmiştir.

4.1.Fam.: Anacardiaceae

4.1.1.Bitki adı: Pistacia terebinthus L., DUY 50, Şekil 7.2.1

Türkçe adı: Meneviş, menengiç

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Eskiköy yol kenarı, köy merkezinde.

Bitki tanımı: 2-3 m boyunda çalılar yada 6 m' ye kadar uzayabilen yaprak dökün ağaç veya çalılar. Yapraklar imparipinnat ya da paripinnat. Meyveler 5-6 mm. çapında, önceleri kırmızı, olgunlaşınca kahverengi bir drupa. Ç:3-5. Kayalık yamaçlarda, maki, Pinus brutia ormanlarında. 50-1500 m yüksekliklerde.

Yayılışı: A1(A): Çanakkale, A2(A): Kocaeli, A3: Zonguldak, A4: Kastamonu, A5: Amasya, A6: Tokat, A7: Trabzon, B2: Manisa, B5: Kayseri, B7: Malatya, C1: İzmir, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: İçel, C5: Seyhan, C6: Hatay

Kullanılan organ: Taze yapraklar

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Bitkinin taze yaprakları pişirilerek tüketilmektedir.

Kaynak kişiler: 1,26, 27, 28, 29, 30, 56, 61, 62, 64, 66, 67, 68, 74, 101, 102, 110, 111

Kullanılan organ: Tohum

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Doğrudan tüketilmektedir.

Kaynak kişiler: 1,26, 66, 67, 68, 74, 110, 111

4.1.2.Bitki adı: *Rhus coriaria* L. DUY41, Şekil 7.2.2

Türkçe adı: Sumak

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü, köyden 1 km uzakta, Marmarlı dağı etekleri

Bitki tanımı: ½- 3 m uzunluklarda olabilen çalılar. Genç dallar sık tüylü esmerimsi. Yapraklar, genişçe lanseolat ya da eliptik, 15 e kadar yaprakçık taşır. Petaller yeşilimsi beyaz, 3-4.5 mm. Drupa küremsi, villoz, kırmızımsı. Ç: 6-7. Fundalıklarda, kenarlarda, ormanlarda. 600-1900m.

Yayılışı: A1(A): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A4: Kastamonu, A5: Amasya, A7: Gümüşhane, A9: Çoruh, B1: İzmir, B2: Kütahya, B4: Ankara, B5: Seyhan, C1: İzmir, C2: Denizli, C3: Antalya, C4: Antalya, C6: Gaziantep, C10: Hakkari.

Kullanılan organ: Tohum

Kullanılış amacı: Tat verici ve baharat olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Tohumlar, kurutulduktan sonra öğütülmektedir. Elde edilen tohumların tozu baharat olarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 12, 22, 31, 32, 43, 44, 64, 74, 77, 80, 81, 84, 97

4.2.Fam.: Apiaceae (Umbelliferae)

4.2.1.Bitki adı: *Foeniculum vulgare* Miller. DUY64, Şekil 7.2.3

Türkçe adı: Isıra , arapsacı

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü ovasında, köy merkezine 1km uzaklıkta

Bitki tanımı: Dik, tüysüz, donuk mavimsi yeşil renkte, sağlam yapıda olan 1-2 m. boyunda çok yıllıklar. Silindirik, boyuna ince yollu, dallanmış gövdeler, kuvvetlice

anason meyvesi kokulu. Taban yaprakları ipliksi loplu ve 3-4 kez bölünmüş. Yaprak sapı geniş, okrealı. Gövde yaprakları az, tabandakilere benzer fakat daha küçük, ışınlar 8-15 tane, her ışında 8-20 çiçek. Çiçek sapı 1-7 mm. uzunlukta, petaller sarı. Meyve yumurtamsı-dikdörtgenimsi, tüysüz, çok belirgin çizgilere sahip. Ç: 5-9. Kuru yamaçlar, Pinus ormanları, nehir kenarları, ekili alanlara yakın. Deniz seviyesinden 1200 m. yüksekliğe kadar.

Yayılışı: A1(E): Kırklareli, A1(A): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(E): İstanbul, A2(A): İzmit, A3: Zonguldak, A4: Kastamonu, A5: Sinop, A6: Samsun, A7: Trabzon, A8: Çoruh, B2: Manisa, C6: Hatay

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Yemek ve böreklerde pişirilerek tüketilmektedir.

Kaynak kişiler:1, 3, 5, 12, 23, 24, 62, 64, 74, 77, 80, 81, 97, 102, 103

Kullanılan organ: Tohum

1. Kullanılış amacı: Mide rahatsızlıklarını tedavi etme amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: 1 çay kaşığı ısırgan otu tohumu ezilip 1 yemek kaşığı balla karıştırılarak günde 1 kere aç karnına yenilmektedir.

Kaynak kişiler: 1, 3, 5, 12, 23, 62

2. Kullanılış amacı: Şeker hastalığında ve kolesterol düşürücü olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli:1 çay kaşığı ezilmiş ısırgan tohumun 0,25 litre suyla dekoksasyonu hazırlanarak, 5 dakika dinlendirdikten sonra içilmektedir.

Kaynak kişiler:1, 64, 74

4.2.2.Bitki adı: Oenanthe pimpinelloides L. DUY24, Şekil 7.2.4

Türkçe adı: Gazayak, gazyak

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Osmaniye köyü Kumluova mahallesi yol kenarındaki ovalardan

Bitki tanımı: Dik dallı, tüysüz, içi dolu, köşeli, gövde boyuna yollu, 100cm' ye kadar uzayabilen çok yıllıklar. Taban yaprakları ovat-üçgenimsi. Gövde yaprakları şeritsi uç segmentlere sahip. Şemsiyeler uçta ya da yaprak karşısında. Işınlar 6-15

adet. Şemsiyecikler 30-60-çiçekli. Meyve silindirik, 3-4 mm. Ç: 4-7. Bataklık topraklar, göl kenarları. Deniz seviyesi-1300m.

Yayılışı: A1(E): Edirne, A2(E): İstanbul, A2(A): Sakarya, A3: Bolu, A4: Zonguldak, A5(?): Amasya, A6: Ordu, A7: Trabzon, A8: Rize, B1: İzmir, C1: İzmir, C2: Muğla, C5: İçel

Kullanılan organ: Genç yapraklar

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Doğrudan veya pişirilerek kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler:3, 4, 6, 9, 10, 11, 26, 27, 28, 29, 30, 61, 62, 64, 67, 68, 74, 78, 88, 110,111

Kullanılış amacı: Bağırsaktaki kıl kurdunu geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Yaprakların haşlanmasıyla elde edilen dekoksiyon aç karnına günde 1 bardak içilmektedir.

Kaynak kişiler: 10, 11, 26, 27, 62, 64, 74

4.2.3.Bitki adı: *Opopanax hispidus* (Friv.) Gris. DUY18

Türkçe adı: Sarı ot

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca- Osmaniye Kumluova dağı eteklerinden

Bitki tanımı: Kuvvetli dik çok yıllıklar, gövde 1-3 m, silindirik, papillalı. Taban yaprakları 2-pinnat, 30-70 cm yaprak sapına sahip, en uçtaki kısımlar 2-13 cm, genişce eliptik, basitten 3-parçalıya kadar değişen şekillerde, oymalı; yaprak ayası altta yıldızsı tüylere sahip. Umbellalar 5-15-ışınlı; küçük umbellalar 5-12 çiçekli; brakte ve brakteoller 2-5 tane, şeritsi. Çiçekler sarı renkte. Merikarplar 7-12 × 4-5 mm, eliptik, hemen hemen çıplak. Ç: 5-7. Tarlalar, taşlık alanlar, tuz tortuları.

Yayılışı: A1(E): Çanakkale, A2(A): İstanbul, A4: Ankara, B1: Balıkesir, B2: Uşak, B4: Ankara, B6: Malatya, B7: Erzincan, B8: Bingöl, C1: Muğla, C2: Aydın, C3: Antalya, C4: Konya, C5: Konya, C9: Hakkari, C10: Hakkari

Kullanılan organ: Bazal yaprakları

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Pişirilerek yemeği yapılmaktadır.

Kaynak kişiler: 3, 4, 12, 21, 22, 23, 27, 28, 32, 43, 44, 55, 59, 60, 61, 64, 65, 74, 82, 83, 88, 92, 102, 103

4.2.4.Bitki adı: Petroselinum crispum (Miller)A.W.Hill, Şekil 7.2.5

Türkçe adı: Maydonoz

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca semt pazarında fotoğrafı çekildi.

Bitki tanımı: Tüysüz iki yıllık bitkiler. Gövde dik, silindirik, çizgili, 50-80cm. boylarında. Dış çevrede yapraklar üçgenimsi-ovate, 3–10 × 2–7 cm. boyutlarında, tüysüz; segmentler kamamsı-obovattan lanseolat-şeritsiyeye kadar değişen şekillerde, genellikle düzensiz krenat loblarla derin loblu. Çiçek durumu panikulalı-korimbus, şemsiyeler uzun saplı, ışınlı 7–20 tane, hemen hemen eşit. Merikarplar 2.5-3 × 0.5 mm, olgunlukta hafifçe yaysı. Ç: 6-8. Arazi, üzümbağı, her zaman ekimi yapılır ya da kültür alanlarından kaçarak çıkar. Deniz seviyesi-2000m.

Yayılışı: A2(E): İstanbul, A4:Kastamonu

Kullanılan organ: Yaprakları

1. Kullanılış amacı: İdrar yolları iltahabı ve böbrek rahatsızlıklarında kullanılmaktadır.

1.1. Kullanılış miktarı ve şekli: Bir iki tutam maydonozun bir su bardağı sıcak suda demlenerek infüzyonu hazırlanıp biraz ılıtıldıktan sonra içilmektedir.

Kaynak kişiler:34, 37, 59, 74, 79, 84

1.2.Kullanılış miktarı ve şekli: Maydonoz yapraklarının infüzyonu ile buhar banyosu hazırlanmaktadır ve bu buhar banyosunun üzerine oturulmaktadır.

Kaynak kişiler:16, 34, 84

1.3. Kullanılış miktarı ve şekli: Maydonoz yaprakları, altın otunun toprak üstü kısımları ve mısır püskülleri suda demlenerek infüzyonu hazırlanmaktadır ve rahatsızlık süresince günde 2-3 bardak tüketilmektedir. (Karışım-17)

Kaynak kişiler: 94, 95

2. Kullanılış amacı: Prostat rahatsızlığının tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Isırgan otu ile birlikte kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon sabahları aç karnına bir bardak içilmektedir. (Karışım-5)

Kaynak kişi:31

3. Kullanılış amacı: Kansere karşı kullanılmaktadır.

Kaynak kişi:31

Kullanılış miktarı ve şekli: Nane, maydanoz, ısırgan otu, kahve otunun yaprakları, çam kozalağı ve böğürtlen kökü kullanılarak hazırlanan dekoksion, çay olarak sabahları birer bardak içilmektedir. (Karışım-2)

Kaynak kişi:25

4.2.5.Bitki adı: Scandix pecten-veneris L. DUY28

Türkçe adı: Kışkış

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Mergenli köyü, dağ yamacından

Bitki tanımı: 6- 35 cm. boyunda dik gövdeli tek yıllıklar. Yapraklar oblongdan ovat-oblong a kadar değişen şekillerde, 2(-3) pinnat yada pinnatisekt, 6-20 × 1-4(-6) cm, en uçtaki loplar şeritsiden lanseolata kadar değişen şekillerde, 0.75-8 mm. Kollar 1-2(-3), genellikle hemen hemen eşit, 5-20mm, meyvede kalın. Petaller tam veya emarginat. Çiçek sapı 2-7 tane, hemen hemen eşit boylarda, 2-4mm uzunlukta. Meyve genellikle pürüzlü, bazen tüysüz, 3-7.5cm × 1-3.5mm; gagası kuvvetle basık. Ç: 3-6. Kayalık kireçtaşı yamaçlar, Pinus ve Populus fidanlığı, çitli bayırlar, yol kenarları. Deniz seviyesi-980m.

Yayılışı: A1(E): Çanakkale, A1(A)/B1: Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, A3: Ankara, A4: Kastamonu, A5: Yozgat, A6: Samsun, A7: Gümüşhane, A8: Çoruh, A9: Kars, B1: İzmir, B2: Uşak, B4: Ankara, B5: Kayseri, B5/B6: Kayseri, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: İçel, C5: İçel, C6: Gaziantep

Kullanılan organ: Dip yaprakları

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Ot yemeklerinin içine katılarak ve börek içi hazırlanmasında pişirilerek kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler:3, 4, 27, 28, 42, 45, 46, 56, 57, 62, 64, 75, 80, 89, 110, 111

4.3.Fam.: Aspleniaceae

4.3.1.Bitki adı: Ceterach officinarum DC., Şekil 7.2.6

Türkçe adı: Altın otu

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca pazar yerinde bulunan aktardan aktardan kuru örneği alındı, aktar tarafından bitkinin Ortaca Fevziye köyü dağındaki kayalık bölgelerden alındığı belirtilmiştir.

Bitki tanımı: Rizom kısa, dik. Yapraklar küme halinde, kalıcı, 8-20cm, pinnatifit; sap, lamina boyunun 1/4'ünden daha kısa; loblar oblong, tabanda daha geniş, tepesi yuvarlak, tam veya krenat. Soruslar linear, indisyum yok. Kuru duvarlar, kireçtaşı ve metamorfik kayalar, 10-1300m.

Yayılışı: A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, A4: Bolu, A5: Sinop, A8: Çoruh, A9: Çoruh, B1: İzmir, C1: Aydın, C2: Muğla, C3: Antalya, C5: Seyhan, C6: Seyhan

Kullanılan organ: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı: İdrar yolları rahatsızlıklarında kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: 7 ya da 8 yaprak 1 litre suda kaynatılarak dekoksasyonu hazırlanıp sabahları aç karnına ılık olarak içilmektedir.

Kaynak kişiler: 23, 28, 31, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 100

Kullanılış miktarı ve şekli: Maydanoz yaprakları, altın otunun toprak üstü kısımları ve mısır püskülleri suda demlenerek infüzyonu hazırlanmaktadır ve rahatsızlık süresince günde 2-3 bardak tüketilmektedir. (Karışım-17)

Kaynak kişiler: 94, 95

4.4.Fam.: Asteraceae (Compositae)

4.4.1.Bitki adı: Helichrysum stoechas L. DUY17, Şekil 7.2.7

Türkçe adı: Koyungözü

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Kemaliye köyü, Azman dağı yamaçlarından

Bitki tanımı: 8-42 cm uzunluğunda, az çok kokulu, çalimsı bitkiler; genç sürgünler beyaz keçemsi tüylü, glandsız. Gövdeler alt kısımda çok dallanmış. Yapraklar dar linear, 1-2 cm, alta doğru kıvrık kenarlı. Kapitulumlar ovoid, 4-5mm, az ya da çok sayıda, sık korimbus halinde. İnvolukrum brakteleri düzensizce imbrikat, basık, parlak sarı. Kenardaki çiçekler dişi. Ç:3-6. Kireçtaşı üzerindeki maki, serpantin üzerindeki Pinus brutia ormanları, kireçli dik kaya tepeleri. Deniz seviyesi-700m.

Yayılışı: A1(E): Çanakkale, A1(A): Balıkesir, A2(A): Bursa, B1: İzmir, C1: Aydın, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: İçel, C5: Adana, C6: Hatay

Kullanılan organ: Toprak üstü kısımları

1. Kullanılış amacı: İdrar yolu enfeksiyonunun tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: 4 ya da 5 tane bitkinin sıcak suda demlenerek infüzyonu hazırlanmaktadır ve sabahları aç karnına 1 bardak içilmektedir.

Kaynak kişiler:53, 56, 57, 74, 82, 83, 93, 97, 98

2. Kullanılış amacı: Diyabet hastalığının tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: 4 ya da 5 tane taze ya da kurutulmuş olan bitkinin sıcak suda demlenerek infüzyonu hazırlanmaktadır.

Kaynak kişiler:70, 71

4.4.2.Bitki adı: Inula viscosa L. ,DUY 1, Şekil 7.2.8

Türkçe adı: Yapşak ot

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Osmaniye köyü, Kumluova mahallesi yol kenarı

Bitki tanımı: 1 ya da bazen 2 metreye kadar büyüeyebilen kötü kokulu yapışkan çalılar. Kısa saplı salgı tüyleriyle ve seyrek yayılmış yumuşak kılsı tüylerle kaplı. Yapraklar mızraksı yada ters mızraksı, $2-9 \times 0.3-1.5(-2)$ cm boyutlarında, uç sivri, taban daralmış, hemen hemen kulakçıklı, kenarlar tam, küçük dişli yada testere dişli. Kapitulum çok sayıda, panikula veya gevşek rasemus durumlarda; İnvolukrum 0.75-1 cm. genişliğinde. Çiçekler sarı renkte. Dilsî çiçekler yaklaşık 10 tane, ligulalar $5-6 \times 1.5$ mm. Tüpsü çiçekler 5.5-6.5 mm. Ç: 6-11. Yamaçlar, boş araziler, bataklık alanlar. Deniz seviyesi- 800 m

Yayılışı: A1: Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, A3: Zonguldak, A4: Kastamonu, B1: Balıkesir, C1: Aydın, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: İçel, C5: İçel, C6: Hatay

Kullanılan organ: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı: Ağrılı bölgelerin ağrısını geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Dalıyla birlikte ateşte ısıtılan bitki, ağrılı bölgeye bir bez yardımıyla sarılarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler:6, 9, 10, 11, 58, 70

4.5.Fam.: Brassicaceae (Cruciferae)

4.5.1.Bitki adı: Capsella bursa-pastoris L. ,DUY9

Türkçe adı: Kuş tırnağı, tavuk tırnağı, ecibücük

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Ekşiliyurt köyü, köy merkezi, yol kenarından

Bitki tanımı: 4-50 cm boyunda zayıf kazık köke sahip tek ya da çok yıllık otsular. Taban yaprakları rozet şeklinde, lirat, pinnatifit veya tam, sapa doğru daralır. Üst yaprakları akut kulakçıklarla gövdeyi sarar. Meyve ters kordat ve basit. Ç: 1-12. Ekili araziler ya da boş alanlar. Deniz seviyesi-2000m.

Yayılışı: A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, A4: Zonguldak, A5: Amasya, A6: Samsun, A8 & A9: Çoruh, B5: Niğde, B7: Malatya, B9: Bitlis, C2: Aydın, C3: Antalya, C4: Konya, C5: Seyhan, C6: Hatay

Kullanılan organ: Taze yaprakları

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Pişirilerek veya doğrudan kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler:6, 9, 10, 11, 19, 21, 26, 27, 28, 29, 30 33, 42, 43, 50, 58, 61, 62, 64, 110, 111

4.5.2.Bitki adı: Raphanus raphanistrum L. DUY11, DUY20, Şekil 7.2.9

Türkçe adı: Hardal

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Ekşiliyurt köyü ve Osmaniye köyünün Kumluova ovalarından

Bitki tanımı: Tek yıllık, genellikle tabana yakın dallanmış, dik olan dallar 15-50cm. uzunlukta, $\pm$ tüylü. Taban yaprakları rozet oluşturmaz, lirat, saplı. Gövde yaprakları saplı; en üsttekiler sapsız, tam. Çiçek durumu, çiçek açma döneminden önce seyrek, meyve zamanında uzar. Petaller $14-17 \times 4-8$ mm., beyaz, soluk pembe, leylak rengi yada sarı, genellikle koyu damarlara sahip, nadiren mevcut değil.meyve sapları dik yükselici, 10-30mm uzunlukta. Meyve lomentum, $1.4-6.5$ cm $\times$ $3-7$ mm. tohumlar genellikle ağımsı. Ç:3-5. Nadasa bırakılmış tarlalar, kültür arazileri, kumlu alanlar. Deniz seviyesinden 400 m. ye kadar. Deniz seviyesi-400m.

Yayılışı: A1(E): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, A5: Sinop, C1: Muğla, C2: Aydın, C3: Antalya, C5: İçel, C6: Hatay

Kullanılan organ: Taze yaprakları

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Pişirilerek tüketilmektedir.

Kaynak kişiler:2, 3, 6, 7, 8, 9, 19, 33, 34, 36, 51, 52, 67, 68, 70, 75, 84, 89, 110, 111

4.6.Fam.: Buxaceae

4.6.1.Bitki adı: Buxus sempervirens L. DUY71, Şekil 7.2.10

Türkçe adı: Şimşir

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü ovasından, köy merkezine 1 km uzaklıkta.

Bitki tanımı: 12 m'ye kadar boylanabilen ağaçlar yada 1- 2 m boyundaki çalılar. Genç sürgünler 4-köşeli, tüysüz ya da kısa yaprak sapları gibi kısa yumuşak tüylü. Sert odun sarımsı-beyaz, yumuşak odun daha soluk. Yapraklar ovat-eliptik, üstler koyu yeşil, alt kısımlar daha soluk sarımsı-yeşil. Çiçek kümeleri yaklaşık 5 mm çapta. Anterler 1-1.5mm. Kapsül 7-8mm, stilus 2-3mm. Tohumlar oblong-eliptik. Ç:4, Meyve verme zamanı: 7-9. Karışık orman (genellikle Fagus sp. türü ile birlikte), çalılık yamaçlar ve kayalar. Kireçli topraklarda yetişmez. 100-2000m.

Yayılışı: A2(A): Kocaeli, A3: Bolu, A4: Kastamonu, A7: Trabzon, A8: Rize, C2: Denizli, C6: Adana,

Kullanılan organ: Gövde

Kullanılış amacı: Mutfak gereçleri, süs eşyaları yapımında kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Gövdeden kesilen parçalar oyularak amacına uygun şekil verilip, zımparalandıktan sonra kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler:1, 2, 48, 49, 74, 83, 110, 111

4.7.Fam.: Cactacea

4.7.1.Bitki adı: Opuntia ficus-indica (L.) Miller., Şekil 7.2.11

Türkçe adı: Mısır inciri

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Ekşiliyurt köyü yol kenarlarında fotoğrafı çekildi.

Bitki tanımı: Su depo eden yapıları olan, 2-4 m. boyunda otsular. Yükselici dallara sahip, olgunlaştığında altlar odunsu gövdeli. Gövde eklemli, silindirik, yuvarlak veya düz; tek veya küme halinde dikenli. Yapraklar çoğunlukla yuvarlak ve çabuk dökülücü. Çiçekler gövdenin üst bağlantı yerlerinden çıkar. Çiçekler parlak sarı, 4-7 cm çapında. Sepal, petal, stamen çok sayıda. Meyve etli, sulu, dikenli bakka. Ç: 4-7. Kuru, taşlı topraklar, köylere yakın alanlar.

Yayılışı: Güney Anadolu'da (Köyceğiz, Antalya, Anamur, Mersin, İskenderun A. & T. Baytop)

Kullanılan organ: Gövde

Kullanılış amacı: Ağrılı bölgelerin tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Gövdeden alınan bir parça sıcak kor üstünde pişirilip, kabuğu soyulup ezildikten sonra bir bez yardımıyla ağrılı bölgeye sarılmaktadır.

Kaynak kişiler: 58, 70, 71, 91, 92, 93

4.8.Fam.: Campanulaceae

4.8.1.Bitki adı: Campanula lyrata Lam.subsp.lyrata DUY33, Şekil 7.2.12

Türkçe adı: Tülübalık, keçimemesi

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Karadonlar köyü, 30-50m yükseklikteki dağ eteklerinden

Bitki tanımı: Skabrit, sert tüylüden kısa yumuşak tüylüye kadar değişen özelliklerde, iki yıllık ya da çok yıllık. Gövde tek ve dik, 15-50(-70)cm, yada çok gövdeli yada ara sıra daha gür bir gövdeyle yükselici. Taban yaprakları lirat. Çiçekler saplı ya da hemen hemen sapsız, salkımsı ya da bileşik salkım çiçek durumunda. Kaliks lopları, korolla tüpünün ½ si kadar. Korolla silindirikten darca huniye kadar değişen şekillerde, tüp 12-25mm, menekşe rengi-mavi. Ç: 4-7. Taşlık alanlar, sarp kayalar, kenarlar vs. Deniz seviyesi-1700m.

Yayılışı: A1(E): Çanakkale, A1(A): Balıkesir, A2(E): İstanbul, A2(A): Bursa, A3: Zonguldak, A4: Ankara, A5: Çorum, B1: İzmir, B2: Denizli, B3: Eskişehir, B4: Ankara, C1: Muğla, C2: Burdur, C3: Isparta, C4: Konya,

Kullanılan organ: Dip yaprakları

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Pişirilerek tüketilmektedir.

Kaynak kişiler:3, 4, 5, 6, 12, 16, 18, 28, 29, 30, 34, 35, 42, 49, 52, 58, 59, 64, 66, 67, 68, 74, 78, 79, 80, 81, 110, 111

4.9.Fam.: Capparaceae

4.9.1.Bitki adı: Capparis spinosa L. var. aegyptia (Lam.) Boiss.DUY43, DUY47, Şekil 7.2.13

Türkçe adı: Kebere, kapari, gebere

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü dağının eteğinden, Eskiköy yol kenarlarından

Bitki tanımı: Yapraklar dairemsi ya da çok geniş ovat, genellikle sert bi uca sahip değil, fakat bazen çok küçük geri kıvrılmış mukroya sahip, bazen emarginat ve çoğunlukla tüysüz. Çiçekler zayıfça zigamorf simetrili, beyaz petallere sahip. Yapraklar kalıcı diken kulakçıklara sahip yada dikensiz ise ovat yapraklara sahip. Yapraklar yuvarlak, $16-20(-25) \times 15-18$ mm boyutlarında. Ç:8

Yayılışı: C1: Muğla, C3: Antalya

Kullanılan organ: Tomurcuk ve meyva

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı olarak turşu yapımında kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler:1, 2, 3, 24, 64, 65, 74, 89, 91, 98, 102, 103

Kullanılan organ: Tomurcuk

Kullanılış amacı: Bağırsak rahatsızlıkları ve mikrobik ishallerde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Günde 1 tomurcuk aç karnına hap olarak yutulmaktadır.

Kaynak kişiler:24, 34, 35, 36, 64, 89, 91, 98, 102, 103

4.10.Fam.: Chenopodiaceae

4.10.1.Bitki adı: Beta maritima L. var. maritima, DUY23, DUY55, Şekil 7.2.14

Türkçe adı: pancar, mancar

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Dereköy köyü, köy merkezine 200m. uzaklıktaki ovalardan

Bitki tanımı: Çıplak, tek yıllık ya da çok yıllıklar, dik yada yatık, 1-çok gövdeli. Yapraklar darca ovat ya da deltoit, uzun saplı, kenarlar kırışik. Çiçekler tek ya da 2-8 li gruplarda, kümecikler halinde küçük, şeritsi yada geniş, eliptik-ovat braktelerin koltuklarında, bazen uzun dallı çiçek durumlarına sahip. Çiçek örtüsü 3mm. kadar uzunlukta, meyveye yönelmiş, segmentler $\pm$ üçgenimsi yada spatulamsı, tam, kuvvetlice omurgalı, darca zarımsı kenarlı. Ç: 5-8. Sahil kenarına yakın topraklar, boş alanlar

Yayılışı: A1(A): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, B1: İzmir

Kullanılan organ: Dip yaprakları

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Pişirilerek tüketilmektedir.

Kaynak kişiler: 6, 9, 10, 11, 12, 19, 23, 34, 42, 57, 58, 59, 64, 66, 67, 68, 70, 74, 79, 80, 81, 90, 101, 110, 111

4.10.2.Bitki adı: *Salicornia europaea* L. DUY63

Türkçe adı: Deniz börölcesi, geren

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca- Osmaniye köyü, sahile 500m uzaklıkta.

Bitki tanımı: 40 cm. ye kadar boylanabilen tek yıllık otsular. Gövde etli, dik veya sürünücü. Sarı, kırmızımsı-mor veya koyu mor. Ç: 7-9. Kumsal ya da tuzlu bataklıklar.

Yayılışı: A2(E): İstanbul, A2(A): Kocaeli, B1: İzmir, C2: Denizli

Kullanılan organ: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı olarak tüketilmektedir.

Kullanılış miktarı ve şekli: Haşlanarak limonlu salatası yapılarak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler: 4, 6, 9, 10, 11, 16, 23, 24, 25, 31, 32, 45, 46, 57, 58, 59, 64, 66, 67, 68, 96, 97, 98, 99, 100

4.11.Fam.: Clusiaceae (Guttiferae)

4.11.1.Bitki adı: *Hypericum perforatum* L. DUY44, Şekil 7.2.22

Türkçe adı: Kantoron otu

Bitki örneğinin alındığı yer: Gökbel köyü dağ etekleri

Bitki tanımı: 10-110 cm. boyunda çok yıllık otsular. Gövde, yaprak ve anterlerde siyah salgı noktaları mevcut. Gövdelerden yan sürgünler çıkar. Yapraklar 5-35 mm, darca ovat yada lanseolattan eliptik-oblong yada şeritsiye kadar değişen şekillerde. Yapraklar geniş, büyük noktalı. Petaller seyrek siyah noktalı ve bazen çizgili. Meyve kapsula. Kapsül (4-)5-9mm, ovoidden piramitsiye kadar değişen şekillerde, sırtta salgı cepleri, yanlarda kabarcıklar. Ç: (4-)5-8(-9). Mezofitik bölgelerin kuru habitatları, su kenarlarından uzakta. Deniz seviyesi-2500m.

Yayılışı: A1(E): Çanakkale, A1(A): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, A3: Kocaeli, A4: Zonguldak, A5: Amasya, A6: Samsun, A7: Giresun, A8: Gümüşhane, A9: Kars, B1: Balıkesir, B2: Manisa, B3: Isparta, B4: Ankara, B5: Nevşehir, B6: Maraş, B7: Erzincan, B8: Erzurum, B9: Van, C1: Aydın, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: Konya, C5: İçel, C6: Hatay, C9: Hakkari, C10: Hakkari

Kullanılan organ: Çiçekli dalları

Kullanılış amacı: Mide yaraları, ülser ve dış yaraların tedavisinde kullanılmaktadır.

1. Kullanılış miktarı ve şekli: Bitkinin çiçekli dalları zeytinyağı ile birlikte bir şişeye konularak güneşte 40 gün bekletilmektedir. Mide rahatsızlıklarında sabahları aç karnına bir kaşık içilmektedir.

Kaynak kişiler: 3, 5, 7, 8, 29, 30, 34, 36, 37, 52, 56, 62, 64, 70, 71, 80, 102

2. Kullanılış miktarı ve şekli: Sıcak suyla kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çay olarak günde 1 ya da 2 bardak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler: 3, 5, 7, 8, 29, 30, 34, 36, 37, 52, 56, 62, 64, 70, 71, 80, 102

4.12.Fam.: Cucurbitaceae

4.12.1.Bitki adı: Cucumis sativus L., Şekil 7.2.15

Türkçe adı: Salatalık

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-akıncı köyünde evin bahçesinde fotoğrafı çekildi.

Bitki tanımı: Tırmanıcı ya da yayılıcı tüylü bitkiler. Yaprakların uç lobları üçgenimsi, ovat. Tendriller dallanmamış. Çiçekler sarı, genellikle monoik, erkek yalnız başına ya da küçük kümelerde, dişi tek. Meyveler sağlam cidarlı, etli,

açılmayan, pürüzsüz ya da tepesi kıl ile son bulan diken ya da siğile sahip. Tohumlar çok miktarda, yassı, eliptik ve pürüzsüz.

Kullanılan organ: Meyve

Kullanılış amacı: Böbrek kumunu dökmek için kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Meyveleri küçük parçalar haline getirilerek suda kaynatılmaktadır. Hazırlanan dekoksasyon sabahları aç karnına 1 bardak içilmektedir.

Kaynak kişiler:51, 52, 56, 64, 72, 102, 103

4.12.2.Bitki adı: Ecballium elaterium (L.)A. Rich. DUY75, Şekil 7.2.16

Türkçe adı: Cırtlak kelek

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Gökbek köyü ovasının kenarlarından

Bitki tanımı: Çok yıllık otlar. Gövde sürünücü, güçlü, hispit, soluk yeşil, 25 cm'ye kadar uuznlukta. Yapraklar oldukça kalın, sert yapılı üstte koyu yeşil ve skabrit, altta soluk yeşil ve sıkça hispit-tomentoz. Çiçekler ayrı eşeyli. Erkek çiçekler rasemus durumda; dişi çiçekler tek olarak bulunur. Petaller dipte birleşik. Meyva sarkık, 3-5 × 1.5-2.5 cm.etli ve sulu baka; olgunlaşmada içindeki tohumları dışa fırlatır. Ç:4-10. Yol kenarları, dere kenarları, nemli yerler. Deniz seviyesi-600m.

Yayılışı: A1(E): Kırklareli, A2(E): İstanbul, A2(A): Balıkesir, A3: Bilecik, A5: Sinop, B1: İzmir, C1: Muğla, C2: Denizli, C5: İçel, C6: Hatay,

Kullanılan organ: Meyve

Kullanılış amacı: Sinüzit tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Meyvelerden çıkarılan suyundan bir-iki damla burna damlatılmaktadır.

Kaynak kişiler:23, 38, 48, 64, 76, 79, 93, 95, 101

4.13.Fam.: Cupressaceae

4.13.1.Bitki adı: Juniperus foetidissima Willd.

Türkçe adı: Ardıç

Bitki tanımı: 10 m. ya da nadiren 20m. 'ye kadar boylanabilen dik ağaçlar. İnce dalları kuvvetlice dört köşeli. Ergin yapraklar üçgenimsi, akut yada akuminat, uçları biraz göze çarpıcı, 1-5-9mm, belirsiz sırt guddelerine sahip. Kozalaklar küre

şeklinde, 6-9mm, dik çiçek saplarından çıkar, koyu kahverengi ya da siyah. Tohumlar 1-2(-3), serbest. Bazen ağaç sınırının üzerinde çalı formunda. 700-1900m.

Yayılışı: A3: Ankara, A5: Amasya, A7: Gümüşhane, A9: Çoruh, B1: Balıkesir, B2: Kütahya, B4: Ankara, B6: Maraş, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: Konya, C5: Niğde

Kullanılan organ: Tohum

Kullanılış amacı: Mide üşütmelerinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Hayıt, ardıç ve tenel tohumları öğütülüp ısıtılırken üzerine yumurta kırılmaktadır. Üzerine katran sürülerek karın bölgesine sarılarak bir gece bekletilmektedir. (Karışım-12)

Kaynak kişiler: 64, 78, 79, 80, 81

Kullanılan organ: Gövde

Kullanılış amacı: Yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 48, 49, 61, 73, 83, 110, 111

4.14.Fam.: Ericaceae

4.13.1.Bitki adı: Arbutus unedo L., Şekil 7.2.17

Türkçe adı: Sandal

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü, Marmarlı dağı, 250-300m yükseklikte.

Bitki tanımı: 4m 'ye kadar boylanabilen herdem yeşil çalılar, kabuk koyu kahverengi. Yapraklar gövdeye dar bir açıyla bağlantılı; saplar 1cm' den kısa; lamina eliptikten lanseolata kadar değişen şekillerde. Meyve büyük ve etli, kırmızı renkte bir bakka. Meyveleri yenmekte. Ç: 10-11. Maki, ara sıra Erica arborea ya da Pinus brutia altlarında, bazen A.andrachne L. ile birlikte, kalkersiz topraklar üzerinde. Deniz seviyesi- 300m.

Yayılışı: A1(E): Çanakkale, A1(A): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, A3: Sakarya, A5: Sinop, B1: Çanakkale, B2: Balıkesir, C1: İzmir, C4: Antalya,

Kullanılan organ: Gövde

Kullanılış amacı: Kaşık, kepçe, ekmek küreği gibi ev mutfak eşyaları yapımında kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Gövdeden kesilen parçalar oyularak amacına uygun şekil verilip, zımparalandıktan sonra kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler:48, 49, 71, 74, 83, 110, 111

Kullanılan organ: Meyve

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı olarak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler:2, 3, 23, 34, 42, 43, 48, 49, 74, 86, 96, 100

4.15.Fam: Fabaceae (Leguminosae)

4.15.1.Bitki adı: Ceratonia siliqua L. Şekil 7.2.18

Türkçe adı: Keçiboynuzu, harnup, harıp

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü ovalarından

Bitki tanımı: 3-10 m ye kadar uzayabilen herdem yeşil çalı ya da ağaçlar. Yapraklar imparipinnat. Yaprakçıklar 3-5 çift, eliptikten dairemsiye kadar değişen şekillerde, derimsi, yaprağın üstü parlak koyu yeşil renkte, altlar soluk yeşil. Çiçek durumu yaklaşık 50 çiçekli. Çiçekler tek eşeyli ya da hermafrodit, yeşil renkte. Meyve 10-20 × 1.5-2 cm boyutlarında, koyu kahverengi renkte, sarkık, yassı ve çok tohumlu bir legümen Ç: 9-11. Karışık kumul, maki içinde, 300m. lere kadar yayılış gösterir.

Yayılışı: A2(A): İstanbul, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: İçel, C6: Adana,

Kullanılan organ: Meyve

1. Kullanılış amacı: Öksürük ve balgama karşı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: 2-3 adet keçi boynuzu meyvesi yarım litre su ile kaynatılmaktadır. Hazırlanan bu şuruptan rahatsızlık süresince yarım fincan kadar içilmektedir.

Kaynak kişiler:1, 37, 38, 39, 51, 52, 53

2. Kullanılış amacı: Kalbi güçlendirmesi için kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Meyve dövülerek öğütülüp, sütle ya da balla karıştırılarak yenilmektedir.

Kaynak kişiler: 32, 37

3. Kullanılış amacı: İshale ve karın ağrısına karşı kullanılmaktadır.

3.1. Kullanılış miktarı ve şekli: 2-3 adet keçi boynuzu meyvesi yarım litre su ile kaynatılıp içilmektedir.

Kaynak kişiler: 51, 52, 53, 54, 55, 56, 74, 84, 96, 97, 98, 99, 100,

3.2. Kullanılış miktarı ve şekli: Ayva yaprağı ve keçiboynuzu meyvesinin suyla hazırlanan dekoksyonu günde bir ya da iki bardak tüketilmektedir. (Karışım-14)

Kaynak kişi:84

4. Kullanılış amacı: Çocuklarda idrarını tutamamaya karşı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Meyve öğütölüp balla karıştırılarak ya da doğrudan yedirilmektedir.

Kaynak kişiler: 27, 36, 57, 58

4.15.2.Bitki adı: Glycyrrhiza glabra L. var. glandulifera (Waldst. et Kit) Boiss. DUY46, Şekil 7.2.19

Türkçe adı: Meyan, piyan

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Tepearası köyü, tarla kenarlarından

Bitki tanımı: Seyrek olarak kısa yumuşak tüylü, 30-60cm boylarında dik, çok yıllıklar. Yapraklar imparipinnat. Yaprakçıklar 5-9 çiftler halinde, eliptik. Çiçek durumu 5-9cm, gevşek bir rasemus. Meyve glandular tüy içermeyen 15-25 mm. boyunda bir legümen. Ç: 6-7. Ekili alanlar, alüvyal nehir vadileri, kumullar vs. Deniz seviyesi-1800m.

Yayılışı: A4: Çankırı, A5: Amasya, A6: Samsun, A7: Sivas, A9: Kars, C1: Aydın, C2: Antalya, C3: Isparta, C4: İçel, C5: Hatay, C6: Hatay, C8: Urfa, C9: Mardin, C10: Hakkari, B1: İzmir, B2: Manisa, B4: Ankara, B5: Kırşehir, B6: Malatya, B7: Malatya, B8: Erzurum

Kullanılan organ: Kök

Kullanılış amacı: Astım, bronşit ve akciğer rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Kökü kaynatılarak hazırlanan dekoksyon günde 1 çay bardağı içilmektedir.

Kaynak kişiler:23, 24, 34, 36, 37, 74, 85, 86, 87, 88, 89, 90

Kullanılış amacı: Öksürüğü geçirmek ve kolestrolü düşürmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Sıcak suyla kaynatılarak hazırlanan dekoksyon çay olarak günde 1 ya da 2 bardak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler:23, 24, 34, 36, 37, 74

4.16.Fam.: Fagaceae

4.16.1.Bitki adı: Quercus coccifera L. DUY52, Şekil 7.2.20

Türkçe adı: Kızıl pınar

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Gökbel köyü dağ eteklerinden

Bitki tanımı: 2-3 m. boyunda her dem yeşil çalılar veya nadiren 10 m. boyunda ağaçlar. Yapraklar dalın her tarafına dağılmış halde, genişçe ovattan oblong-ovata, oblong-lanseolata kadar değişen şekillerde, derimsi, kenarı dikensi dişli. Meyve 2. yıl olgunlaşır. Meyve kadehi dört köşeli ve sivri uçlu pullara sahip. Meyve çıkma zamanı:9 Ç: 3-4. Frigana ve makini baskın bir üyesi; Pinus brutia ormanları. Deniz seviyesi-1500m.

Yayılışı: A1(E): Tekirdağ, A1(A): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A): Bursa, A3: Zonguldak, A6: Tokat, A7: Giresun, B1: İzmir, B2: Uşak, B3: Konya, C1: Aydın, C2: Denizli, C3: Isparta, C4: İçel, C5: İçel, C6: Gaziantep.

Kullanılan organ: Kök

Kullanılış amacı: Yanıkların tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Parmak büyüklüğündeki kökün yarım litre suda kaynatılarak hazırlanan dekoksasyonu ile yanık bölge günde 2-3 kere pansuman edilmektedir.

Kaynak kişiler:2, 25, 38, 39, 40, 41, 70, 74, 83, 86, 101

Kullanılan organ: Gövde

Kullanılış amacı: Yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 2, 31, 41, 48, 49, 83, 91, 97, 104, 108

4.17.Fam.: Geraniaceae

4.17.1.Bitki adı: Erodium cicutarium (L.) L'Herit.subsp. cicutarium. DUY31, Şekil 7.2.21

Türkçe adı: İğnelik

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca- Gökbel köyü, yok kenarı, köyden 1 km sonra.

Bitki tanımı: 40 cm' ye kadar uzayabilen, gövdeli tek yıllıklar Taban yaprakları pinnat, yaprakçıklar ovat-oblong, 4-10mm, derince pinnatifit ya da az-dişli segmentlere sahip. Gövde yaprakları derince 1-2-pinnatifit yapraklara sahip. Stipula

genellikle ovat. Sepaller 4-5mm, meyvede 7mm ye kadar uzar; arista 0.2-0.5 mm, genellikle 1 yada daha çok uzun uç setalara sahip. Petaller ovat, üst üste gelmez, açık mor yada pembe, sepallerin 3/2-2 katı. Meyvenin gagası 2.5-3.5cm. Merikarplar yaklaşık 5mm. Taban ve gövde yaprakları genellikle birbirine benzemez, yaprakçıklar akut parçalı. Ç:6

Yayılışı: A1(E): Çanakkale, A1(A): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, A3: Sakarya, A4: Ankara, A5: Samsun, A7: Trabzon, A8: Rize, A9: Çoruh, B1: İzmir, B3: Eskişehir, B4: Konya, B5: Yozgat, B6: Seyhan, B7: Erzincan, B9: Van, C1: İzmir, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: Konya, C5: Seyhan, C6: Hatay, C8: Mardin

Kullanılan organ: Taze yaprakları

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Pişirilerek tüketilmektedir.

Kaynak kişiler:3, 6, 9, 10, 16, 26, 27, 28, 29, 30, 33, 42, 49, 58, 64, 76, 92, 102, 103

4.17.2.Bitki adı: Pelargonium endlicherianum Fenzl DUY56

Türkçe adı: Mis çiçeği

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca- Dereköy köyü, kaynak kişinin bahçesinden

Bitki tanımı: Kısa yumuşak tüylü rizomlu çok yıllıklar, 15-35 cm. Taban yaprakları uzun saplı, dairemsi, oymalı, çok kısa ve elsi loblu. Gövde yaprakları alternat, az, elsi loblu. Üstteki iki petal morumsu kırmızı renkte, geri kıvrık, alttakiüç küçük petalden daha geniş. Meyve gagası 25-38 mm.

Yayılışı: A3: Ankara, A8: Çoruh, A9: Çoruh, B5: Seyhan, B6: Sivas, B7: Tunceli, C2: Muğla, C3: Isparta, C4: Konya, C5: Niğde, C5/6: Hatay, C6: Maraş

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanılış amacı: Muğla yöresi ve çevresine özgü zerde diye bilinen bir tatlıya tat verici olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Temizlenmiş yapraklar doğrudan tatlının içine konulmaktadır.

Kaynak kişiler:27, 51, 56, 84, 101, 102, 110, 111

4.18.Fam.: Hamamelidaceae

4.18.1.Bitki adı: Liquidambar orientalis Mill.,End,DUY59, Şekil 7.2.24

Türkçe adı: Sığla, günlük

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular yolu, yol kenarı

Bitki tanımı: 20m' ye kadar uzayabilen ağaçlar. Yapraklar palmatifit, 5-10(-12) × 6-13 cm, 5 lopa bölünmüş, her lop bölünmemiş ve seyrek olarak lopçuklu, kenarlar sinuat-dişli yada testere dişli, tüysüz yada nadiren ana damarın alt tabanında altta kısa tüylerin oluşturduğu seyrek kümeye sahip. Meyve başı 2.5-3 cm çapında, sarkık. Ç: 3-4. Su basan ovalar, bataklık alanlar, nehir yanındaki vadi kenarları. Deniz seviyesi- 800m.

Yayılışı: C1: Muğla, C2: Muğla, C3: Antalya

Kullanılan organ: Taze yaprakları

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Pişirilerek tüketilmektedir.

Kaynak kişiler:12, 14, 26, 27, 28, 29, 30, 61, 62, 64, 68, 70, 74, 75, 97, 98

Kullanılan organ: Gövde

1. Kullanılış amacı: Ülser ve mide yaralarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Gövde yarıklarından elde edilmiş sığla yağı zeytin yağı ile karıştırılarak günde yarım fincan içilmektedir.

Kaynak kişiler:1, 2, 3, 12, 14, 31, 43, 51, 52, 53, 54, 55, 58, 64, 68, 70, 74, 75, 77, 91, 96, 97, 98, 101, 102, 110

2. Kullanılış amacı: Dini inanca bağlı olarak tütsü şeklinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Gövde kabukları korun üstüne yada bir tavanın içine konularak tütsü gibi yakılmaktadır. Bu olay ölümlerin arkasından “ buhur yakma “ olarak bilinmektedir.

Kaynak kişiler:1, 2, 26

4.19.Fam.: Juglandaceae

4.19.1.Bitki adı: Juglans regia L. DUY66, Şekil 7.2.25

Türkçe adı: Ceviz

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü, ova kenarı, köye 500 m uzaklıkta.

Bitki tanımı: Geniş, yuvarlak taçlı, 25-30 m uzunlukta ağaçlar. Gövde 1.5-(-2.5) m çapında, gümüşü-gri, düz kabuklu. Yapraklar 22-35 cm; yaprakçıklar 5-9(-11) adet, eliptikten obovata kadar değişen şekillerde veya oblong-ovat, akut veya akuminat, tam, altta damar koltuklarındaki tüy demetleri dışında çıplak. Meyve az çok küresel, çıplak, yeşil, (4-) 5 (-6) cm çapında, endokarp ince veya kalın, hafifçe kırışık. Ç:5. Quercus ormanları yada yaprak döken ormanlar, kalkır kayalık yamaçlar, vadi içindeki çakıl taşlarıyla zengin alüvyon topraklar, meyve bahçeleri. Deniz seviyesi-1550 m.

Yayılışı: A2(A): Kocaeli, A3: Sakarya, A8: Rize, B8: Siirt, B9: Bitlis, C5: İçel, C6: Maraş

Kullanılan organ: Yaprak

1. Kullanılış amacı: Saç bakımında kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Defne yapraklarıyla ya da sadece ceviz yaprakları kullanılarak hazırlanan dekoksion ile saçlar durulanmaktadır yada a bu dekoksion kına ile karıştırılarak saça uygulanmaktadır. (Karışım-3)

Kaynak kişiler : 26, 51, 52, 58

2. Kullanılış amacı: Ağrıyan bölgelerin ağrısını geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Ceviz ve sulfata yaprakları zeytin yağı ile birlikte bir şişeye konulur ve güneşte 40 gün bekletilmektedir. Elde edilen yağ ağrıyan bölgeye günde bir ya da iki defa sürülmektedir. (Karışım-11)

Kaynak kişiler:70,71

Kullanılan organ: Meyve

Kullanılış amacı: Kolesterolü düşürmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Bir ceviz içi suyun içine ıslatılarak bir gece bekletilir, bu şekilde elde edilen mazerasyon aç karnına içilir ve ıslatılmış ceviz de yenilir.

Kaynak kişiler:1, 20, 34, 35, 51, 52, 53, 80, 92, 93, 94

Kullanılan organ: Gövde

1.Kullanılış amacı: Yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 2, 31, 41, 48, 49, 83, 104, 108

2. Kullanılış amacı: Eşya yapımında kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 1, 2, 31, 41, 48, 49, 83, 104, 108

4.20.Fam.: Juncaceae

4.20.1.Bitki adı: *Juncus littoralis* C.A. DUY68, Şekil 7.2.26

Türkçe adı: Guva

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü yolu, dere kenarı, köyden 1km sonra.

Bitki tanımı: Bitki az gelişmiş rizomla birlikte yoğun olarak kökten itibaren çok dallanmış; vagina içinden çıkan sürgünler mevcut. Gövde 50-100 cm, sert, 2-6 taban yapraklara sahip. Çiçek durumu çok çiçekli, yoğunundan orta derece gevşeye kadar değişen sıklıkta, nadiren birkaç dala sahip. Basal brakteler genellikle kısa olmasına rağmen ii gelişmiş. Çiçek örtüsü koyu kahverengi. Kapsül küremsi yada yumurtamsı-üç köşeli, 2.5-4 mm boyunda, uçta piramit şeklinde, mukranat, koyu kahverengi renkte. Tohumlar her kapsülde 25-30 tane, 1.5-2 mm. Ç: 4-6. Denize yakın kumlar, tuzlu göl kenarları. Deniz seviyesi-50 m.

Yayılışı: A2(E): İstanbul, A5: Sinop, A6: Samsun, C1: Muğla, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: İçel, C6: Hatay

Kullanılan organ: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı: Süpürge yapımında kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler:6, 9, 64, 74, 80, 83, 95, 111

4.21.Fam.: Lamiaceae (Labiatae)

4.21.1.Bitki adı: *Coridothymus capitatus* L. DUY37, Şekil 7.2.27

Türkçe adı: Karakekik

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü, Marmarlı dağı, 500m yükseklikte.

Bitki tanımı: Kısa boylu, eğilmeyen 20-50(-150)cm boylarında çalılar. Dallar koltukta bulunan yaprak kümeleri (yaz yaprakları) ile birlikte dik bir şekilde yükselici, yaprakların uzun sürgünleri (kış yaprakları) 4-10 mm uzunlukta, sapsız, şeritsi. Çok sayıda eterik yağ guddesi taşımakta. Çiçekler morumsu- menekşe

renginde, yoğun başcıklarda toplanmış. Kaliks 4-5 mm, üst dudak alttakinden daha kısa, dişler kirpiksi. Koralla 10mm ye kadar uzayabilir, üst dudak ikiye ayrık. Ç: 5-7. Sahil firiganası, açık maki alanları. Deniz seviyesi-1400m.

Yayılışı: A1(E): Çanakkale, A1(A): Çanakkale, B1: Balıkesir, C1: İzmir, C2: Muğla

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanılış amacı: Diyabette şekeri düşürmek amacıyla kullanılmaktadır.

1. Kullanılış miktarı ve şekli: Suyla kaynatılarak hazırlanan dekoksiyondan sabahları aç karnına 1 çay bardağı kadar içilmektedir.

Kaynak kişiler:1, 4, 6, 15, 23, 28, 31, 51, 52, 66, 67, 68, 74

2. Kullanılış amacı: Üşütmelerde ve mide ağrıların tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Suyla kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon rahatsızlık süresince günde 1 ya da 2 bardak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler: 4, 15, 28, 60, 76, 77, 91, 92, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 105, 106, 107, 110, 111

3. Kullanılış amacı: Baharat olarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler:1, 4, 6, 15, 23, 28, 31, 51, 52, 66, 67, 68, 74

4.21.2.Bitki adı: *Lamium amplexicaule* L. ,DUY7, Şekil 7.2.28

Türkçe adı: Asmacık, küpeli

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Ekşiliyurt köyü, köye 500 m uzaktaki ovalardan

Bitki tanımı: Tek yıllıklar. Gövde 1-45 cm, kısa yumuşaktüylü yada hemen hemen tüysüz. Yapraklar ovat-reniform, dairemsi yada elsi loblu. Brakteler hemen hemen dairemsi yada genişçe üçgenimsi, gövdeyi sarıcı. Yalancı çevrel çiçek durumu 4-10 çiçekli. Korolla az çok morumsu-kırmızı, alt dudakta morumsu-kırmızı benekler bulunur. Fındıksı meyvalar pürüzsüz, koyu kahverengi, beyazımsı beneklere sahip olabilir. Ç: 2-11. Yamaçlar, açık stepler, ekili alanlar, yol kenarlarında ve boş arazilerde bulunur. 3- 2270 m

Yayılışı: A1(E): Edirne, A1(A): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, A5: Çorum, A6: Samsun, A7: Gümüşhane, A8: Erzurum, A9: Kars, B1: İzmir, B2: İzmir, B3: Konya, B4: Ankara, B5: Nevşehir, B6: Maraş, B7: Erzincan, B9: Van, B10:

Kars, C1: Aydın, C2: Muğla, C3: Isparta, C4: İçel, C5: İçel, C6: Hatay, C8: Mardin, C10: Hakkari,

Kullanılan organ: Taze yaprakları

Kullanılış amacı: Pişirilerek gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kaynak kişiler: 18, 34, 42, 51, 52, 57, 71, 76, 77, 78, 79, 84, 85, 96, 97, 98, 100

4.21.3.Bitki adı: Lavandula stoechas L. DUY 16

Türkçe adı: Karan

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Kemaliye köyü, Azman dağı etekleri, 150m. yükseklikte

Bitki tanımı: 45cm' ye kadar veya daha uzun kokulu ve tomentoz çalılar. Üstteki yapraklar lanseolat, eliptik veya darca eliptik, 14-40 cm. Yaprakların koltuğunda ve gövde tabanında dik ve paralel olan, kuvvetlice geri kıvrık yapraklardan oluşan demetler bulunur. Üstteki brakteler mor veya beyaz, alttakiler tüylü. Vertisillastrumlar 6-10 çiçekli. Korolla siyahımsı-mor, (4.5)5-8.5mm. Ç: 3-6. P. brutia ormanlarında, maki, frigana, kireçtaşı kayalıklarında ve granitli bayır,kumlu alanlar ve yol kenarlarında bulunur. 700 m yüksekliklere kadar bulunur.

Yayılışı: Türkiye: A1(E): Çanakkale, A1(A): Çanakkale, A2(A): İstanbul, B1: Balıkesir, C1: Muğla, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: İçel, C5: İçel, C6: Hatay,

Kullanılan organ: Toprak üstü kısımları

1. Kullanılış amacı: Kalp damar rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır.

1.1. Kullanılış miktarı ve şekli: 1-2 dal karan bitkisinin 0,5 lt. su ile hazırlanan dekoksasyonu, biraz ılıdıktan sonra sabahları 1 su bardağı kadar içilmektedir.

Kaynak kişiler:3, 5, 14, 19, 32, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 53, 56, 57, 66, 67, 68, 70, 71, 76, 77, 78, 79, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 96, 97, 98, 99, 100, 104, 105, 109, 110, 111

1.2. Kullanılış miktarı ve şekli: Karan yapraklarının sıcak suda demlenerek hazırlanan 1 bardak dekoksiyonuna 1 yemek kaşığı soğan yumrusunun suyu eklenerek günde bir kere tüketilmektedir. (Karışım-7)

Kaynak kişiler: 34, 35, 36, 37

2. Kullanılış amacı: Astım ve nefes darlığının tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: 1-2 dal karan bitkisinin 0,5 lt. su ile dekoksasyonu hazırlanıp süzülür, biraz ılıdıktan sonra sabahları 1 su bardağı kadar içilmektedir.

Kaynak kişiler:14, 19, 66, 79, 71, 84

4.21.4.Bitki adı: *Mentha pulegium* L. Şekil 7.2.29

Türkçe adı: Narpız

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü, yol kenarı, köyden 1km sonra.

Bitki tanımı: Keskin kokulu, çok yıllık otlar. Gövdeler 10-40 cm uzunluğunda, yatık, yükselici veya dik. Yapraklar 8-30×4-12 mm, tabanda daralan eliptikten az çok dairemsiye kadar değişen şekillerde, kısaca saplı, kenarlar belirsizce dişli. Çiçek durumları yaprağa benzer braktelerin koltuğunda yer alır. Kaliks tüpsü, hafifçe 2-dudaklı, boğazı kısmında tüylü. Korolla tüpü alt tarafta şişkin, leylak rengi. Meyve dört fındıkcık. Ç: 6-9. Yazın kuruyan nemli yerlerde, 1300 m yüksekliklere kadar bulunur.

Yayılışı: Türkiye: A1(E): Tekirdağ, A2(A): İstanbul, A3: Bolu, A4: Kastamonu, A6: Samsun, A7: Giresun, A8: Rize, A9: Çoruh, B1: Çanakkale, B2: İzmir, B3: Eskişehir, C1:Aydın, C2: Antalya, C3: Antalya, C6: Hatay.

Kullanılan organ: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı: Karın ağrısı, mide üşütmelerinde, öksürük ve soğuk algınlığına karşı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Bitkinin 1 veya 2 dalı sıcak suda demlenerek infüzyonu hazırlanmaktadır. Süzülerek ılık bir şekilde içilmektedir.

Kaynak kişiler:1, 3, 23, 25, 33, 34, 37, 64, 74, 84, 85, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 105, 106, 107, 110, 111

4.21.5.Bitki adı: *Mentha x piperita* L. DUY 61, Şekil 7.2.30

Türkçe adı: Nane

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca- Yeşilköy köyü, kaynak kişinin evinin bahçesinden

Bitki tanımı: :*Mentha aquatica* ile *M. spicata*'nın hibridi. Yapraklar geniş lanseolat, terminal oblong spika çiçek durumu, (30-) 50-80 × (10-) 12-18 mm. Stolonları ile

üreyen, 40-50 cm. boyunda, çok yıllık otsu bitkiler. Su tutan topraklarda kolay yetişir.

Yayılışı: A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, A3: Sakarya, C1: İzmir.

Kullanılan organ: Yapraklar

1. Kullanılış amacı: Mide ağrısı ve mide bulantısını geçirmek ve nefesi açmak için kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: 5-10 adet yaprak 1 bardak sıcak suda demlenerek infüzyonu hazırlanmaktadır ve çay olarak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler:1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 25, 27, 32, 33, 36, 38, 43, 51, 52, 53, 58, 66, 67, 68, 70, 71, 74, 84, 106, 110, 111

2. Kullanılış amacı: Karın ağrısı ve mide bulantısını geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Nane yapraklarıyla limon kabuğunun suda kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksion rahatsızlık süresince günde 2-3 bardak tüketilmektedir. (Karışım-9)

Kaynak kişiler:51, 52

3. Kullanılış amacı: Mide üşütmelerinin ve karın ağrısının tedavisinde kullanılmaktadır.

3.1.Kullanılış miktarı ve şekli: Yavşancık otu, kekik ve nane yapraklarıyla birlikte suda haşlanıp suyu süzülerek bir bez yardımıyla karın bölgesine sarılmaktadır ve 1 gece boyunca bekletilmektedir. (Karışım-10)

Kaynak kişiler:51, 52, 58

3.2.Kullanılış miktarı ve şekli: Hayıt, nane, narpız yaprakları ve kekiğin toprak üstü kısımları haşlanıp, ezilmiş soğanla birlikte bir bez yardımıyla ağırlı karın bölgesine sarılmaktadır. Bu yakı yöre halkı tarafından “yol yakısı” olarak bilinmektedir.(karışım-16)

Kaynak kişiler:94, 95

4. Kullanılış amacı: Kansere karşı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Nane, maydanoz, ısırgan otu, kahve otunun yaprakları, çam kozalağı ve böğürtlen kökü kullanılarak hazırlanan dekoksion, çay olarak sabahları birer bardak içilmektedir. (Karışım-2)

Kaynak kişi:25

5. Kullanılış amacı: Nefes açmak ve boğaz ağrısını geçirmek amacıyla karışım içinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Nane yaprakları ve papatya çiçeklerinin sıcak suda demlenip, üzerine bir çay kaşığı soğan suyu eklenmektedir. Hazırlanan bu karışım buğu olarak kullanılmaktadır. (Karışım-6)

Kaynak kişi:36

6. Kullanılış amacı: Baharat olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Kurutulan yapraklar doğrudan kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 25, 27, 32, 33, 36, 38, 43, 51, 52, 53, 58, 66, 67, 68, 70, 71, 74, 84, 106, 110, 111

4.21.6.Bitki adı: Ocimum basilicum L. DUY, Şekil 7.2.31

Türkçe adı: Fesleğen, reyhan

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Gölbaşı köyü, köyden 1 km sonra ovalarda.

Bitki tanımı: Tek yıllık bitkiler. Gövde dallanmış, dik, 15cm-1m uzunlukta, kısa yumuşak tüylüden tüysüze kadar değişen özelliklerde. Yapraklar ovat yada lanseolat, genellikle aralıklı, az derin dişli, hemen hemen tüysüz, guddeli-noktalı, donuk mavimsi yeşil, uzun yaprak saplı. Çiçekle ilgili yapraklar brakteye benzer. Yalancı çiçek durumu 6 çiçekli. Kaliks çiçekte 3-4 mm, meyvede 7-8 mm. Korolla beyaz yada pembe, 7-8(-10)mm uzunlukta. Ç: 8-11. Saksılarda ve kadınların gün batarken sulanan bitki bahçelerinde yetiştirilir.

Yayılışı: A2(E): İstanbul, B7: Elazığ, C2:Denizli, C6: Maraş

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanılış amacı: Baharat ve tat verici olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Bitki kurutularak doğrudan kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 3, 6, 7, 8, 9, 12,13, 25, 27, 32, 33, 47, 49, 51, 52, 53, 58, 66, 67, 68, 70, 71, 74, 84, 103,

4.21.7.Bitki adı: Origanum majorana L.DUY62, Şekil 7.2.32

Türkçe adı: Kahve otu

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü, kaynak kişinin evinin bahçesinden

Bitki tanımı: Boyu 80 cm ye kadar olan yarı çalimsı, gevşek kıtıksı tüylü bitkiler. Her gövdedeki dallar 14 cm kadar uzayabilen 10 çiftte ayrılır. Yapraklar saplı ya da yarı sapsız (15mm ye kadar olan yaprak sapı) dairemsi, ovat ya da eliptik. Çiçek durumu panikulalı, yaklaşık olarak 3-20 × 3mm. Brakteler eliptik, obovat ya da ± baklavamsı, genellikle obtus ya da tam. 2-4 × 1-3 mm. Kaliks 2-3.5 mm. Korolla beyaz, 3-7 mm. Ç: 5-9. Kuru yamaçlar, kayalık yerler, bazen kısmî gölgeler. 400-1500 m.

Yayılışı: C4: Antalya, C5: İçel

Kullanılan organ: İnce dalıyla birlikte yaprakları

Kullanılış amacı: Soğuk algınlığı ve gripte kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Bitkinin 1-2 dalı sıcak suda demlenmektedir ve çay olarak rahatsızlık süresince günde 2-3 bardak kadar içilmektedir.

Kaynak kişiler:1, 2, 3, 18, 19, 20, 25, 26, 27, 34, 35, 36, 39, 50, 51, 52, 53, 56, 63, 64, 74, 75, 110,111

Kullanılış amacı: Kansere karşı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Nane, maydanoz, ısırgan otu, kahve otunun yaprakları, çam kozalağı ve böğürtlen kökü kullanılarak hazırlanan dekoksiyon, çay olarak sabahları birer bardak içilmektedir. (Karışım-2)

Kaynak kişiler:25

Kullanılış amacı: Kahvenin içine konularak tat verici olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Yapraklar kahve pişirilirken doğrudan içine konulmaktadır.

Kaynak kişiler: 1, 2, 3, 18, 19, 20, 25, 26, 27, 34, 35, 36, 39, 50, 51, 52, 53, 56, 63, 64, 74, 75, 110,111

4.21.8.Bitki adı: Origanum onites L. DUY45 , Şekil 7.2.33

Türkçe adı: Kekik

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Gökbek köyü köye 1km uzakta dağ yamaçlarından

Bitki tanımı: 65 cm'ye kadar uzanan hirsut, yarı çalimsı bitkiler. Her gövdede 10 çift olan dallar 13 cm' ye kadar uzanır. Yapraklar saplı veya az çok sapsız, kordat, ovat veya eliptik, 3-22 cm.boyunda. Çiçekler beyaz, spikulalar korimbus şekilli

kümeler halinde bulunur. Brakteler obovat veya eliptik. Kaliks 2-3 mm. Korolla beyaz, 3-7 mm. Ç:4-8. Kayalık tepeler, taşlı yamaçlar ve çoğunlukla kireçtaşı üzerinde ve bazen gölgelik yerlerde. Deniz seviyesinden 1400 m yüksekliğe kadar bulunur.

Yayılışı: Türkiye: A1(A): Balıkesir, B1: Balıkesir, B2: Uşak, C1: İzmir, C2: Muğla, C3: Isparta, C5: İçel

Kullanılan organ: Toprak üstü kısımları

1.Kullanılış amacı: Mide ağrısı, mide bulantısı, hazımsızlık ve üşütmelerde kullanılmaktadır.

1.1. Kullanılış miktarı ve şekli: 1-2 dal bitki bir su bardağı suda demlenerek infüzyonu hazırlanmaktadır.

Kaynak kişiler:1, 2, 3, 5, 8, 10, 11, 13, 19, 22, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 51, 56, 58, 60, 63, 66, 67, 68, 70, 71, 73, 74, 75, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 94, 95, 101, 102, 104, 105, 109, 110, 111

1.2. Kullanılış miktarı ve şekli: Bitkinin toprak üstü kısımlarından kekik suyu elde edilmektedir. Kekik suyu günde yarım fincan içilmektedir. Kekik suyu şu şekilde elde edilmektedir: Kekik suyla birlikte kazana konur. Kazanın içine aynı zamanda küçük bir kap daha konur ve kazanın kapağı ters ve hava almayacak şekilde kapatılır. Kekik suyu kısık ateşte kaynadıkça buharlaşıp kazanın içindeki kaba damlar. Damlayan bu su kekiğin suyudur.

Kaynak kişiler:38, 39, 40, 66, 67, 68, 74, 94, 95

1.3. Kullanılış miktarı ve şekli: Kekik yağı göbek deliğine sürülmektedir ya da yalanmaktadır.

Kaynak kişiler:38, 39, 40, 74, 84

1.4. Kullanılış miktarı ve şekli: Hayıt yaprakları, soğan ve hamur kullanılarak yakısı hazırlanmaktadır ve bir bez yardımıyla ağrılı karın bölgesine sarılıp bir gece bekletilmektedir. (Karışım-4)

Kaynak kişiler:27, 28, 29

1.5. Kullanılış miktarı ve şekli: Yavşancık otu, kekik ve nane yapraklarıyla birlikte suda haşlanıp suyu süzülerek bir bez yardımıyla karın bölgesine sarılmaktadır ve 1 gece boyunca bekletilmektedir. (Karışım-10)

Kaynak kişiler:51, 52, 58

1.6. Kullanılış miktarı ve şekli: Hayıt, nane, narpız yaprakları ve kekiğin toprak üstü kısımları haşlanıp, ezilmiş soğanla birlikte bir bez yardımıyla ağırlı karın bölgesine sarılmaktadır. Bu yakı yöre halkı tarafından “yol yakısı” olarak bilinmektedir. (karışım-16)

Kaynak kişiler:94, 95

2. Kullanılış amacı: Diyabette şekeri düşürmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: İnfüzyonu çay olarak tüketilmektedir..

Kaynak kişiler: 5, 8

3. Kullanılış amacı: Baharat olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Bitkinin toprak üstü kısımları ufalanarak doğrudan kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 1, 2, 3, 5, 8, 10, 11, 13, 19, 22, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 51, 56, 58, 60, 63, 66, 67, 68, 70, 71, 73, 74, 75, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 94, 95, 101, 102, 104, 105, 109, 110, 111

4.21.9. Bitki adı: Rosmarinus officinalis L. DUY73, Şekil 7.2.34

Türkçe adı: Biberiye

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Gölbaşı köyü, yol kenarında, köyden 500 m sonra

Bitki tanımı: Dallar yükselici veya dik, 50 cm’ ye kadar boylanabilen çalılar. Yapraklar 10-25 cm boyunda, üst yüzü koyu yeşil, alt yüzü beyaz tüylü, linear. Çiçek durumu sapı ve sapçıklar beyaz stellat- tomentoz. Çiçekler açık mavi, az çiçekli ve rasemus benzeri vertisillatlarda. Merikarplar kahverengi. Ç:2-5. Kalkerli & şistli tepelerde Pinus brutia ve Erica manipuliflora aralarında, yol kenarları, üzüm bağları 30-250m.

Yayılışı: A1(A): Çanakkale, C5: İçel, C6: Hatay

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanılış amacı: Kalp, damar rahatsızlıklarında ve şeker hastalığının tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Sıcak suyla kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çay olarak günde 1 kere tüketilmektedir.

Kaynak kişiler:1, 20, 34, 35, 36, 37, 48, 62, 73, 74, 94, 95, 101, 102

4.21.10.Bitki adı: Salvia fruticosa Miller.DUY19, DUY36, Şekil 7.2.35

Türkçe adı: Adaçayı, çalba, geyik elması

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Osmaniye köyü, Kumluova mahallesine 1 km uzaklıkta, dağ eteğinde

Bitki tanımı: 1 m. ye kadar boylanabilen çok dallı çalılar. Yapraklar basit ya da yan küçük kısımlarla üç loblu, ovat-oblong, 2-5 cm boyunda, hafifçe pürüzlü, küçük oymalı, alt yüzey yoğun beyaz tüylü. Yalancı çiçek durumu 2-8 çiçekli, üstte yakınlaşmışlardır. Brakteler ovat, yaklaşık olarak 2 mm uzunlukta, erken dökülen, brakteoller mevcut, dökülür. Kaliks tüpsü-çan şeklinde, yaklaşık 9mm uzunlukta, az çok morumsu kırmızı, üst dudak daha kısa, üç dişli, dudaklar meyvede birbirine yakınlaşır. Koralla leylak renkte, nadiren beyaz, 20-25 mm uzunlukta; tüp düz, boğaza doğru genişleyen, halkalı; üst dudak düz. Ç:3-5. Kireçtaşı kayalar arasında maki yada frigana içinde. Deniz seviyesinden 700 m yüksekliğe kadar bulunur.

Yayılışı: A1(E): Tekirdağ, A1(A): Balıkesir, C1: Muğla, C1/2: Muğla, C2: Muğla, C3: Antalya

Kullanılan organ: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı: Soğuk algınlığı ve üşütmelerde tedavi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Bir ya da iki dal bitki sıcak suda demlenerek infüzyonu hazırlanmaktadır ve çay olarak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler 1, 2, 3, 6, 8, 10, 11, 14, 22, 32, 38, 39, 40, 51, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 73, 74, 75, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 93, 96, 97, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 111

Kullanılan organ: Meyveleri

Kullanılış amacı: Halk arasında elma da denilen meyvelerinden “elma yağı” çıkartılmaktadır. Bu yağ karın ağrını geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Elma yağı göbek deliğine sürülerek ya da yalayarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler:1, 2, 3, 6, 8, 10, 40, 51, 58, 60, 61, 89, 90, 93, 110, 111

4.21.11.Bitki adı: *Salvia tomentosa* Miller.DUY14, Şekil 7.2.36

Türkçe adı: Çalba

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Kemaliye köyü, Azman dağı, 350m. yükseklikte.

Bitki tanımı: Yarı çalimsı küme teşkil eden çok yıllık bitkiler. Gövde 1m ye kadar uzayabilen, sertçe dik, köşeli. Yapraklar basit, genişçe oblongtan ovata kadar değişen şekillerde. Yalancı çevrel çiçek durumu 4-10-çiçekli. Kaliks $\pm$ tüpsü, 12-16 mm uzunlukta, meyvede zamanla 12-14 mm ye kadar büyüeyebilen, menekşe renginde, Korolla leylak renginden morumsu kırmızı yada beyaza kadar değişen renklerde, yaklaşık 25-30 mm uzunlukta. Tüp düz, 18-22 mm, tam halklı değil, üst dudak düz. Ç:4-8(-9). Genellikle *Pinus brutia* ve *Pinus nigra*, *Quercus pubescens* le ilişkilendirilir, maki içinde, kireçtaşı ya da volkanik yamaçlar. 90-2000m.

Yayılışı: A2(E): İstanbul, A2(A): Bursa, A3: Zonguldak, A4: Ankara, A5: Sinop, A6: Ordu, A7: Gümüşhane, B1: İzmir, B2: Kütahya, B3: Eskişehir, B6: Maraş, C1: İzmir, C2: Antalya, C3: Isparta, C4: Konya, C5: Adana, C6: Hatay

Kullanılan organ: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı: Soğuk algınlığı ve üşütmelerde tedavi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Bir ya da iki dal bitki sıcak suda demlenerek infüzyonu hazırlanıp çay olarak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler:3, 4, 5, 12, 18, 26, 30, 45, 49, 56, 74, 84, 93, 100, 101

4.21.12.Bitki adı: *Sideritis leptoclada* O. Schwarz, Şekil 7.2.37

Türkçe adı: Kızlan çayı, dağ çayı

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca semt pazarında kuru örneği alındı.

Bitki tanımı: 20-60 cm boylarında çok yıllık bitkiler, basit ya da küçük dallı. Orta gövde yaprakları dikdörtgensiz-lanseolattan şeritsi lanseolata kadar değişen şekillerde, 1,5-5 cm boylarında, akut, tabanda dairemsi yada yarı gövdeyi sarıcı, ince olarak oymalı- testere dişli. Yalancı çevrel çiçek durumu 4-8, 1-5 cm mesafeli. Orta brakteler gövdeyi sarıcı, dairemsiden kalpsi ve böbreksiye kadar değişen şekillerde. Kaliks 7-8 mm, kısa guddeli ve az guddesiz tüylere sahip, dişler üçgenimsi lanseolat, 2-2,5 mm, 0,5 mm ye kadar olan sarı mukrolara sahip. Korolla sarı renkte, 9-12 mm,

iç kısımlar tüylü. Ç:6-7. Pinus brutia ormanları, serpentin kayalar, konglomeralı kaya düzlükleri, yamaçlarda biriken taş, toprak yığınları. Deniz seviyesi- 800m

Yayılışı: C1: Muğla, C2: Muğla

Kullanılan organ: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı: Soğuk algınlığı ve üşütmelerde tedavi amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Bir ya da iki dal bitki sıcak suda demlenerek infüzyonu hazırlanıp çay olarak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler:1, 2, 3, 5, 9, 12, 18, 22, 25, 29, 32, 39, 43, 55, 62, 64, 65, 68, 69, 73, 74, 78, 79, 82, 87, 92, 93, 97, 101, 102, 111

4.21.13.Bitki adı: Teucrium polium L. DUY57

Türkçe adı: Yavşancık otu

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Dereköy köyü, köyden 500 m uzaklıktaki ovalarda

Bitki tanımı: Yarı çalimsı çok yıllıklar. Gövde 10-40 cm, toprak üzerine yatıktan dike kadar değişen özelliklerde, beyaz, gri (bazen gümüş rengine), yünlü-tomentoz yada kıvrık tüy örtüsüne sahip. Yapraklar oblongdan darca obovata ya da şeritsiye kadar değişen özelliklerde, obtus, tabana ya da ortaya doğru krenat, düz yada alta doğru kıvrık kenarlı, genellikle tomentoz. Çiçekler çok kısa saplı, başlarda toplanmış. Kaliks 3-5 mm, tüpsü-geriye kıvrık konik, genellikle sıkça yünlü, yatık sık tüylü. Korolla beyazımsı, merkez loplar ara sıra çıplak. Fındıksı meyveler 2mm.

Ç: 6-9. Kurak alanlar, Quercus çalılıkları, kayalık yamaçlar, stepler, kumullar, tarla kenarları vs. Deniz seviyesi-2050m.

Yayılışı: A1(E): İstanbul, A1(A): İstanbul, A2(A): Kocaeli, A3: Eskişehir, A4: Ankara, A5: Amasya, A6: Samsun, A7: Trabzon, A8: Çoruh, A9: Kars, B1: Manisa, B2: Kütahya, B3: Kütahya, B4: Ankara, B5: Kayseri, B6: Malatya, B7: Elazığ, B8: Erzurum, B9: Bitlis, B10: Ağrı, C1: Aydın, C2: Muğla, C3: Konya, C4: Konya, C5: İçel, C6: Gaziantep, C7: Urfa, C8: Mardin, C9: Hakkari, C10: Hakkari

Kullanılan organ: Yapraklar

1. Kullanılış amacı: Mide ağrısı ve mide üşütmelerinin tedavisinde kullanılmaktadır.

1.1. Kullanılış miktarı ve şekli: Suda kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon ile hamur yoğurularak bir bez yardımıyla ağrılı karın bölgesine sarılmaktadır.

Kaynak kişiler: 6, 38, 39, 42, 67, 68, 70, 71, 110, 111

1.2. Kullanılış miktarı ve şekli: Yavşancık otu, kekik ve nane yapraklarıyla birlikte suda haşlanıp suyu süzülerek bir bez yardımıyla karın bölgesine sarılmaktadır ve 1 gece boyunca bekletilmektedir. (Karışım-10)

Kaynak kişiler: 51, 52, 58

2. Kullanılış amacı: Çocuğu olmayan kadınların sorununa çözüm getirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Suda kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon banyo suyu olarak haricen kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 26, 27, 101, 102, 110, 111

4.22.Fam.: Lauraceae

4.22.1.Bitki adı: Laurus nobilis L. ,DUY5, DUY49, DUY65, Şekil 7.2.38

Türkçe adı: Defne, tenel, teğnel

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Eskiköy köyü, köye 500m ileride ova kenarlarından

Bitki tanımı: Aromatik, herdem yeşil, 2-15 m uzunluğunda, dioik çalı ve ağaçlar. Yapraklar 3-10(-11) × 2-4(-5) cm, sert, derimsi ve eterik yağca zengin, darca oblong-lanseolattan genişçe ovata kadar değişen şekillerde. Çiçekler yaprak koltuklarında 3-6' lı şemsiye durumlarında, 4 sarımsı tepalli. Meyve tek tohumlu siyah bir bakka.

Ç: 3-5 Deniz kenarı makisi, Myrtus, Phillyrea ve Erica arborea 'nın bulunduğu yoğun çalılıklar, seyrek orman altı bitkisi olarak Pinus brutia ormanları içinde, kayalık yamaçlar, nemli geçitler, eski yerleşim alanlarında. Deniz seviyesi-1200m.

Yayılışı: A1(E): Çanakkale, A1(A): Balıkesir, A2(E): İstanbul, A2(A): Bursa, A3: Zonguldak, A4: Kastamonu, A5: Sinop, A6: Samsun, A7: Trabzon, A8: Rize, B1: İzmir, C1: aydın, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: Antalya, C5: İçel, C6: Maraş,

Kullanılan organ: Yaprak

1. Kullanılış amacı: Mayasıl ve prostat tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Yaprakların suda haşlanmasıyla elde edilen dekoksasyon rahatsızlık süresince günde 1 bardak kadar içilmektedir.

Kaynak kişiler:26, 38, 39, 40, 84, 91, 92, 93, 101, 102, 106, 110, 111

2. Kullanılış amacı: Saç bakımında kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Defne yapraklarıyla ya da sadece ceviz yaprakları kullanılarak hazırlanan dekoksasyon ile saçlar durulanmaktadır ya da bu dekoksasyon kına ile karıştırılarak saça uygulanmaktadır. (Karışım-3)

Kaynak kişiler:26, 38, 39, 40

3. Kullanılış amacı: Kurutulmuş yiyecekler ve pişirilirken balığın arasına konularak tat vermesi amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Bitkinin kurutulmuş yaprakları doğrudan kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler:1, 2, 3, 5, 6, 7,8, 14, 15, 16, 21, 24, 25, 58, 63, 64, 74, 82, 84, 91, 92, 96, 93, 101, 102, 106, 110, 111

4. Kullanılış amacı: Vücut bakımında ve yorgunluğu gidermek amacıyla kullanılmaktadır

Kullanılış miktarı ve şekli: Mersin yapraklarıyla birlikte hazırlanan dekoksasyon banyo suyu olarak haricen kullanılmaktadır. (Karışım-13)

Kaynak kişiler:74, 84

Kullanılan organ: Tohum

1. Kullanılış amacı: Mide üşütmelerinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Hayıt, ardıç ve tenel tohumları öğütülüp ısıtılırken üzerine yumurta kırılmaktadır. Üzerine katran sürülerek karın bölgesine sarılarak bir gece bekletilmektedir. (Karışım-12)

Kaynak kişiler:64, 81

2. Kullanılış amacı: Saç bakımında kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Tohumlar ezilerek çıkan yağı doğrudan saça sürülür yada kınanın içine konularak saça uygulanmaktadır. Defnenin tohumlarından elde edilen yağa yörede “har yağı” denilmektedir.

Kaynak kişiler:16, 21, 26, 58, 63, 82, 110, 111

4.23.Fam.: Liliaceae

4.23.1.Bitki adı: Allium cepa L. Şekil 7.2.39

Türkçe adı: Soğan

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca semt pezarında fotoğrafı çekildi

Bitki tanımı: Soğan basık küremsi. Gövde içi boş, şişkin alt kısımlardan uca doğru daralmış. Yapraklar enine kesitte hemen hemen yarı dairemsi. Spata kalıcı, genellikle 3-çenetli. Çiçek örtüsü yıldızsı; parçalar yeşilimsi beyaz, 3-4 mm. Stamenler dışarı uzamış; içteki filamentler her iki tarafta tabanda dişli. Ç: 6-8. Yetiştirilir.

Yayılışı: A2(E): İstanbul

Kullanılan organ: Soğan

Kullanılış amacı: Nefes açmak ve boğaz ağrısını geçirmek amacıyla karışım içine katarak kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Nane yaprakları ve papatya çiçeklerinin sıcak suda demlenip, üzerine bir çay kaşığı soğan suyu eklenmektedir. Hazırlanan bu karışım buğu olarak kullanılmaktadır. (Karışım-6)

Kaynak kişi:36

Kullanılış amacı: Kalp damar rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Karan yapraklarının sıcak suda demlenerek hazırlanan 1 bardak dekoksionuna 1 yemek kaşığı soğan yumrusunun suyu eklenerek günde bir kere tüketilmektedir. (Karışım-7)

Kaynak kişiler: 34, 35, 36, 37

Kullanılış amacı: Mide üşütmelerinin ve karın ağrısının tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Hayıt, nane, narpız yaprakları ve kekiğin toprak üstü kısımları haşlanır, ezilmiş soğanla birlikte bir bez yardımıyla ağırlı karın bölgesine sarılır. Bu yakı yöre halkı tarafından “yol yakısı” olarak bilinmektedir.(karışım-16)

Kaynak kişiler:94, 95

4.23.2.Bitki adı: Allium sativum L. Şekil 7.2.40

Türkçe adı: Sarımsak

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca semt pazarında fotoğrafı çekildi.

Bitki tanımı: Soğan basık yumurtamsı, 5-15(-60) tane az çok eşit soğancıklara sahip. Yapraklar 4-10 tane, 4-25mm genişlikte, düz, omurgalı. Spata 1-çenetli, uzun gagalı, erken düşücü. Umbella az çiçekli, çok soğancıklı ya da sadece soğancıklara sahip;

brakteoller mevcut. Çiçekler yeşilimsi beyaz ya da pembe, nadiren beyaz. Periant parçaları (1-)3 mm, lanseolat, akuminat,. Filamentler periant bölümlerinden kısa; içteki 3-5(-7)- sivri uçlu, en uzun sivri uzantı 4-5mm uzunlukta, dışarı uzamış.

Ç: 6-8. Ekimi yapılır.

Kullanılan organ: Diş

Kullanılış amacı: Tansiyonu normal düzeyde tutmak amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Sabahları aç karnına bir diş yutulmaktadır.

Kaynak kişiler:1, 2, 6, 7, 8, 9, 22, 26, 27, 28, 30, 32, 34, 37, 43, 45, 52, 53, 55, 59, 64, 74, 84, 92, 92, 98, 102, 103, 106, 107

Kullanılış amacı: Karın ağrısını geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Ezilen sarımsak dişleri bir bez yardımıyla ısıtılarak ağrılı karın bölgesine sarılıp birkaç saat bekletilmektedir.

Kaynak kişiler:30, 43, 55, 64, 102, 103

4.23.3.Bitki adı: Asparagus acutifolius L. DUY30, Şekil 7.2.41

Türkçe adı: Tilkişen, tilkimen

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Mergenli köyü, 250-300m.dağ yamaçlarında

Bitki tanımı: Sert yapılı, odunsu çalılar. Kladodlar 3-8 mm boyunda, iğnemsiz, 5-10'lu kümeler halinde, ucu dikenli. Çiçekler küçük, sarımsı veya yeşilimsi. Çiçekler genellikle her demette 1 tane. Üzümsü meyve siyah renkte, 4,5-7 mm. çapında, 1-2 tohumlu siyah baka. Ç: 8-9. Pinus ormanları, maki, altüst edilmiş araziler, yol kenarları. 1-1525m.

Yayılışı: A1(E): Edirne, A1(E/A): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, C2: Denizli, C3: Antalya, C4: Antalya, C5: İçel, C6: Hatay

Kullanılan organ: Genç sürgün

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Pişirilerek yemeği yapılır.

Kaynak kişiler:6, 9, 14, 16, 23, 30, 42, 61, 62, 64, 74, 77, 79, 80, 91, 92, 94, 101, 102, 110, 111

4.23.4.Bitki adı: Asphodelus aestivus Brot. ,DUY3, Şekil 7.2.42

Türkçe adı: Çiriş otu, kiriş otu

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca- merkez, merkezden 4 km.sonra, itfaiye yanındaki ovalarda.

Bitki tanımı: Çiçekli gövdeleri 60-200 cm uzunluktaki yumrulu, çok yıllık bitkiler. Yapraklar 25-40×15-30 mm, şerit şeklinde ve dipte rozet oluşturmakta. İnfloresens çok dallı. Periant segmentleri 10-15 mm, beyaz, orta damar pembe veya kahverengimsi. Ç:3-6. Açık araziler. Deniz seviyesi-900m.

Yayılışı: A1(E): Edirne, A1(A): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, B1: İzmir, C1: Aydın, C3: Antalya, C6: Urfa

Kullanılan organ: Kök

Kullanılış amacı: Yaraları iyileştirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Kökleri ezilir ve zeytin yağla karıştırılarak merhem haline getirilmektedir ve yaranın üzerine bir bez yardımıyla sarılmaktadır.

Kaynak kişiler:32, 39, 40, 41, 74, 91, 95

4.23.5.Bitki adı: Smilax aspera L. DUY40

Türkçe adı: Sılcan

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü, köyden 3 km sonra, dağ eteğinde, nemli dere kenarında

Bitki tanımı: Sürünücü yada tırmanıcı çalılar. Gövde en azından altlarda dikenli. Yapraklar kordat-deltoidden lanseolata kadar değişen şekillerde, 3-6 × 1.5-4.5 cm, taban dairemsi kulakçıklarla hastat yada sagitat, laminanın kenarları seyrek olarak dikencikli. Çiçekler, uzamış tek koltuklarda çiçek durumu saplarında 1-6 çiçekli hemen hemen sapsız umbellalarda. Üzümsü meyve kırmızı ya da siyah.Ç: 4-6. Maki, çalılıklar, dere yatakları ve kayalık kireçtaşı yamaçları, sahiller. 50-700m.

Yayılışı: C1: İzmir, C2: Muğla, C3: Antalya, C5: Adana, C6: Hatay

Kullanılan organ: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Pişirilerek yemeği yapılır.

Kaynak kişiler:4, 12, 23, 24, 36, 37, 47, 51, 52, 64, 65, 74, 89, 92, 97, 102, 110

4.24.Fam.: Malvaceae

4.24.1.Bitki adı: Malva sylvestris L,DUY8, DUY22, DUY27, Şekil 7.2.43

Türkçe adı: Ebegümece, ebegümeç

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Ekşiliyurt köyü, ova kenarı

Bitki tanımı: Çok yıllık ya da iki yıllık bitkiler. Gövde dik ya da yükselici, yayık piloz ve kabarcıklı tüylere sahip. Yapraklar az çok dairemsi, 5-7loblu, oymalı, pilozdan tüysüze kadar değişen özelliklerde. Çiçekler yaprak koltuklarında demetler halinde ve kümeler dal tepelerinde. Epikaliks segmentleri az çok şeritsiden oblong ya da darca ovata kadar değişen şekillerde. Petaller pembemsi mor. Meyve şizokarp. Merikarplar tüysüz, arkada az çok düz, pürüzlü. Ç: 5-10. Çalılık, araziler, açık alanlar. Deniz seviyesi-500m.

Yayılışı: A1(E): Tekirdağ, A1(A): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, A3: Zonguldak, A5: Amasya, A8: Çoruh, B1: İzmir, B4: Ankara, B8: Erzurum, C2: Denizli, C3: Antalya, C4: Konya, C6: Hatay

Kullanılan organ: Taze yapraklar

1. Kullanılış amacı: Gıda amaçlı ve bağırsakları yumuşatma amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Pişirilerek yemeği yapılır ya da sıcak suda haşlanarak hazırlanan dekoksasyonu içilir.

Kaynak kişiler: 3, 4, 5, 6, 12, 16, 18, 19, 20, 21, 25, 32, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 42, 43, 52, 56, 58, 61, 62, 64, 70, 78, 79, 84, 91, 94, 95, 97, 98, 102, 110, 111

2. Kullanılış amacı: Karın ağrısının tedavisinde kullanılmaktadır.

2.1. Kullanılış miktarı ve şekli: Haşlanan ebegümece yaprakları unla birlikte karıştırılarak hamur haline getirilir. Bir bez yardımıyla ılık bir şekilde karın bölgesine sarılır ve 2-3 saat bekletilir.

Kaynak kişiler:19, 25, 32, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 42, 94, 95, 97, 98, 102

2.2. Kullanılış miktarı ve şekli: Yaprakların sıcak suda haşlanarak elde edilen dekoksasyonu içilir.

Kaynak kişiler:32, 56, 110, 111

3. Kullanılış amacı: Ağrıları geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Haşlanan yapraklar lapa haline getirilir ve bir bez yardımıyla ağrılı bölgeye sarılır ve 1 gece bekletilir.

Kaynak kişi:32

4.25.Fam.: Myrtaceae

4.25.1.Bitki adı: Eucalyptus camaldulensis Dehnh., Şekil 7.2.44

Türkçe adı: Sulfata

Bitki tanımı: 15 m. ye kadar boylanabilen; kabuğu pürüzsüz, yaprak döken ağaçlar. Genç yapraklar dar ya da geniş lanseolat, olgun yapraklar bazen falkat. Çiçekler tek tek ya da kümeler halinde. Gençken çiçek örtüsü parçalarının birleşmesiyle oluşmuş bir kapak ile kapatılmış. Kapak konikten saplıya kadar değişen şekillerde. Meyve 7-8 × 5-9mm, odunsu bir kapsula. Ç: 11-5. Özellikle Mersin ve Adana’ da ticari olarak yetiştirilir, geniş çapta tabiileşmiş ve yol kenarları ve kumlu alanları istila etmiştir.

Yayılışı: A2(A): İstanbul, B1: İzmir, C3: Antalya, C5: İçel, C9: Hatay

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanılış amacı: Ağrıyan bölgelerin ağrısını geçirmek amacıyla karışım içinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Ceviz ve sulfata yaprakları zeytin yağı ile birlikte bir şişeye konulur ve güneşte 40 gün bekletilmektedir. Elde edilen yağ ağrıyan bölgeye günde bir ya da iki defa sürülmektedir. (Karışım-11)

Kaynak kişiler:70, 71

Kullanılan organ: Gövde

Kullanılış amacı: Kirmen, süs eşyası gibi eşyaların yapımında kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 2, 31, 41, 48, 49, 83, 104, 108

4.25.2.Bitki adı: Myrtus communis L.,DUY6, DUY48, Şekil 7.2.45

Türkçe adı: Mersin

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Güzelyurt köyü ovasında.

Bitki tanımı: 1-5 m uzunlukta herdem yeşil çalılar. Yapraklar ovat-lanseolat, 2-5cm, derimsi, çıplak, şeffaf glandlı, ezildiği zaman hoş kokulu. Çiçekler 3cm’ ye varan çapta, beyaz; pediseller 1.5-2.5cm; petaller dairemsi, 7-15 mm. Bakka az çok küreselden genişçe elipsoide kadar değişen şekillerde, 7-10mm, olgunlaştığında

çoğunlukla mavimsi-siyah. Ç: 6-9. Taşlı yamaçlar, Pinus brutia ormanları, maki ve kumullar. Deniz seviyesi-550m.

Yayılışı: A1(E): Çanakkale, A1(A): Çanakkale, A2(A): İstanbul, A3: Zonguldak, A4: Zonguldak, A5: Sinop, A6: Ordu, A7: Trabzon, B1: İzmir, B2: İzmir, B2: İzmir, C1: İzmir, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: İçel, C5: Adana, C6: Hatay

Kullanılan organ: Yaprak

1.Kullanılış amacı: Öksürüğü geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Suda kaynatılarak hazırlanan dekoksyonu rahatsızlık süresince günde 1-2 bardak kadar içilmektedir.

Kaynak kişiler:2, 3, 25, 52, 74, 96, 97, 100

2. Kullanılış amacı: Öksürük ve balgamı geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Zeytin yapraklarıyla birlikte hazırlanan dekoksyon çay olarak günde 1 ya da 2 bardak tüketilmektedir. (Karışım-8)

Kaynak kişiler:41

3. Kullanılış amacı: Mide ağrısını geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Suda kaynatılarak hazırlanan dekoksyonu rahatsızlık süresince günde 1-2 bardak içilmektedir.

Kaynak kişiler :74

4. Kullanılış amacı: Diş ağrısını ve diş eti ağrılarını geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Yaprak doğrudan çiğnenerek ya da yaprağın sıcak suda kaynatılarak hazırlanan dekoksyon içilmektedir.

Kaynak kişiler:74

5. Kullanılış amacı: Vücut bakımında ve yorgunluğu gidermek amacıyla kullanılmaktadır

Kullanılış miktarı ve şekli: Defne yapraklarıyla birlikte hazırlanan dekoksyon banyo suyu olarak haricen kullanılmaktadır. (Karışım-13)

Kaynak kişiler:74, 84

4.26.Fam.: Oleaceae

4.26.1.Bitki adı: Olea europaea L.

Türkçe adı: Zeytin

Bitki tanımı: 10(-15) m' ye kadar yükselebilen herdem yeşil ağaçlar, geniş taçlı, hemen hemen silindirik dallı. Yapraklar lanseolat yada obovat, hemen hemen sapsız, mukrolu, üstler koyu yeşil ve tüysüz, altlar sıkça gri renkte-pulsu. Panikula yapraklardan daha kısa; çiçekler beyaz, hoş kokulu, 3-4mm, drupa hemen hemen küremsi yada oblong, parlak siyah, kahverengimsi yeşil yada nadiren olgunken fildişi beyazı. Ç: 5

Yayılışı: A1(E): Çanakkale, Tekirdağ, A1(A): Çanakkale, Balıkesir, A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, Bursa, Kocaeli, Bilecik A6: Samsun, A7: Giresun, Trabzon, A8: Çoruh, B1: Çanakkale, Balıkesir, Manisa, İzmir, C2: Aydın, Denizli, Muğla, C3: Burdur, Isparta, Antalya, C4: İçel, Konya, C5: Adana, C6: Hatay, Gaziantep, Maraş, C7: Adıyaman, Urfa, C8: Mardin

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanılış amacı: Diyabet hastalığının tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Suda kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon çay olarak günde 1 ya da 2 kere tüketilmektedir.

Kaynak kişiler: 26, 32, 47, 58, 64, 74, 80, 81, 106, 109

Kullanılış amacı: Öksürük ve balgamı geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Mersin yapraklarıyla birlikte hazırlanan dekoksiyon çay olarak günde 1 ya da 2 bardak tüketilmektedir. (Karışım-8)

Kaynak kişi: 41

Kullanılan organ: Meyve

Kullanılış amacı: Boğaz ve bademcik iltahabı için kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Meyveler çekirdekleriyle birlikte ezilir ve elde edilen bu lapa bir bez yardımıyla boğaza sarılır.

Kaynak kişiler:80, 81

4.26.2.Bitki adı: Phillyrea latifolia L. Şekil 7.2.46

Türkçe adı: Akçakesme

Bitki tanımı: 1-5 m uzunlukta çalılar. Yapraklar ovat-lanseolat, 2-5cm, derimsi, çıplak, nokta şeklinde-glandlı, ezildiği zaman hoş kokulu, tam; yaprak sapı yaklaşık 2mm. Çiçekler 3cm' ye varan çapta, beyaz; pediseller 1.5-2.5cm; petaller dairemsi, 7-15 mm. Bakka az çok küreselden genişçe elipsoide kadar değişen şekillerde, 7-10mm, olgunlaştığında çoğunlukla mavimsi-siyah. Ç: 6-9. Taşlı yamaçlar, Pinus brutia ormanları, maki ve kumullar. Deniz seviyesi-550m.

Yayılışı: A1(E): Çanakkale, A1(A): Çanakkale, A2(A): İstanbul, A3: Zonguldak, A4: Zonguldak, A5: Sinop, A6: Ordu, A7: Trabzon, B1: İzmir, B2: İzmir, B2: İzmir, C1: İzmir, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: İçel, C5: Adana, C6: Hatay

Kullanılan organ: Gövde

Kullanılış amacı: Süpürge yapımında kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Gövde ve dalları demet halinde bağlanarak süpürge şekli verilmektedir

Kaynak kişiler: 35, 41, 64, 74, 83, 110, 111

Kullanılış amacı: Yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 25, 32, 51, 52, 74, 75, 76, 77, 83, 110, 111

4.27.Fam.: Orchidaceae

4.27.1.Bitki adı: Orchis anatolica Boiss. DUY32, DUY39, Şekil 7.2.47

Türkçe adı: Salep

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü Mergenli dağı etekleri, 100m yükseklikte.

Bitki tanımı: 10- 40 cm boyunda yumrular. Gövde zayıf, dipten 2-4 linear yapraklı. Spika 20' ye kadar çiçekli. Çiçekler küçük. Dudakta mahmuz girişinde 2-6 koyu mor leke var. Meyve kapsula. Ç: 3-5. Maki kayalık yerler, Pinus ormanları. Deniz seviyesi-1650 m.

Yayılışı: A2(A):Bursa, A3:Ankara, A5: Kastamonu, B1: İzmir, B2: İzmir, B2:Balıkesir, C1:Aydınb, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: İçel, C5: Adana, C6: Adana, C7: Urfa, C8: Mardin, C9: Mardin

Kullanılan organ: Gövde

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Öğütülen kurutulmuş kökler sütle birlikte pişirilerek içecek haline getirilmektedir.

Kaynak kişiler: 1, 2, 8, 48, 63, 64, 65, 73, 74, 82, 95, 108, 111

4.28.Fam.: Papaveraceae

4.28.1.Bitki adı: Papaver rhoeas L. , DUY12, DUY 21, Şekil 7.2.48

Türkçe adı: Gelincik, gelinalı

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Kemaliye köyü ova kenarında

Bitki tanımı: Gövde dik, 90 cm. ye kadar uzayabilen. Yapraklar çok çeşitli, genellikle pinnatifit ya da pinnatisekt. Çiçek durumu sapı dağınık ve sert tüylü. Çiçekler tek, sepal 2, dökülücü, petaller kırmızı, nadiren beyaz, tabanda lekeye sahip ya da değil, çok çeşitli boyutlarda. Meyve delikli kapsula. Ç: 3-8. Arsalar, boş alanlar, vs. Deniz seviyesi-1400m.

Yayılışı: A1(E): Tekirdağ, A1(A): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, A3: Bolu, A5: Amasya, A6: Samsun, A7: Trabzon, B3: Eskişehir, B7: Elazığ, B8: Erzurum, C2: Antalya, C3: Antalya, C4: İçel, C5: Seyhan, C6: Gaziantep

Kullanılan organ: Taze yapraklar

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Kuş yüreği, tavuk tırnağı, körebe, ilibada, ebeğümeci gibi bitkilerle karışık ot yemeği yapılmaktadır yada bu karışım börek içine koyulur.

Kaynak kişiler: 3, 5, 14, 15, 21, 42, 43, 50, 51, 52, 61, 62, 64, 75, 76, 78, 80, 81, 88, 89, 93, 94, 111

4.29.Fam.: Pinaceae

4.29.1.Bitki adı: Pinus brutia Ten.

Türkçe adı: Çam, kızıl çam

Bitki tanımı: Dik ağaç gövdesi ve dallara sahip 25 m ye kadar uzayabilen ağaçlar. İnce dallar tüysüz, ilk yıl genellikle kırmızımsı, sonra grimsi kahverengiye döner,

nadiren tamamı gri. Tomurcuklar reçineli değil, pullar geri dönük ve saçaklı. Yapraklar $180 \times 0.5-1.5$ mm ye ulaşan boyutlarda, açık yeşil renkte. Koni uzamış, kahverengi, genellikle tümsekçiği içeren çukura sahip. Çiçek durumu sapı çok kısa ya da tamamen yok. Koniler dik ya da yükselici, hiçbir zaman geri kıvrık değil. Sık rastlanan baskın orman ağacı. Deniz seviyesi-1200m.

Yayılışı: A2: Bilecik, A3: Zonguldak, A4: Zonguldak, A4: Sinop, B2: Kütahya, C1: Aydın, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: Antalya, C5: Seyhan, C6: Malatya

Kullanılan organ: Kozalak, taze filizleri

1. Kullanılış amacı: Balgam ve öksürüğü geçirmek için kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Kozalağı ezilir ve suyla kaynatılarak dekoksyonu hazırlanır ve çay olarak içilmektedir.

Kaynak kişiler: 6, 9, 10, 11, 25, 32, 52, 53, 67,68, 74, 75, 76, 77

2. Kullanılış amacı: Bağırsak rahatsızlıklarında kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Kozalağı ezilir ve suyla kaynatılarak dekoksyon hazırlanıp çay olarak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler: 25, 32, 74, 75, 110, 111

3. Kullanılış amacı: Kansere karşı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Nane, maydanoz, ısırgan otu, kahve otunun yaprakları, çam kozalağı ve böğürtlen kökü kullanılarak hazırlanan dekoksyon, çay olarak sabahları birer bardak içilmektedir. (Karışım-2)

Kaynak kişi:25

4. Kullanılış amacı: Mide ağrısı ve mide yanmalarını geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Kozalağı ezilir ve suyla kaynatılarak hazırlanan dekoksyon çay olarak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler: 51, 52, 53

Kullanılan organ: Reçineli gövdeleri (çıra)

1. Kullanılış amacı: Mide ağrıları ve mide yanmalarını geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Çıralar ılık suda üstü kapatılarak bir gece boyunca bekletilmektedir. Hazırlanan mazerasyon aç karnına 1 bardak kadar içilmektedir.

Kaynak kişiler: 51, 52, 53

2. Kullanılış amacı: Yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 25, 32, 51, 52, 74, 75, 76, 77, 83, 110, 111

4.30.Fam.: Plantaginaceae

4.30.1.Bitki adı: *Plantago lanceolata* L. Şekil 7.2.50

Türkçe adı: Damar otu, damarlı ot

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü, ovalarında, köye 500m yakında.

Bitki tanımı: Çok yıllık, 7-90 cm, genellikle birkaç rozete sahip. Yapraklar 7-42 × 0,4-5 cm, lanseolat-ovat, lanseolattan darca lanseolata kadar değişen şekillerde, tam yada düzensiz dişli, 3-5(-7) damarlı, çıplak, yumuşak kılsı ya da ince uzun yumuşak tüylü sapsız ya da laminanın 1/3-1 katı kadar uzunlukta yaprak sapına sahip. Skapuslar 7-85 cm, 5-oyuklu, yatık tüylü. Spikalar 0,5-5,5(-8) cm, silindirik, konik-silindirik ya da küremsi. Korolla lobları 1,5-2,5 mm, üç köşeli-ovat, lanseolattan ovata, akuttan akuminata kadar değişen şekillerde, damarlar belirsiz, kahverengimsi. Kapsul koni şeklinde. Ç: 4-10. Deniz kıyısı, kumlu sahiller, çayırlar, bataklık yerler, maki, nehir kenarları, baltalıklar, Pinus ormanları, yol kenarları, boş alanlar. Deniz seviyesi- 3050m.

Yayılışı: A1(E): Edirne, A1(A): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A): Kocaeli, A3: Sakarya, A4: Ankara, A5: Amasya, A7: Giresun, A8: Trabzon, A9: Kars, B1: Balıkesir, B2: Kütahya, B3: Eskişehir, B4: Ankara, B6: Maraş, B7: Elazığ, B8: Bingöl, B9: Kars, B10: Ağrı, C1: Muğla, C2: Burdur, C3: Antalya, C4: Konya, C5: Adana, C6: Hatay, C9: Siirt, C10: Hakkari

Kullanılan organ: Bazal yapraklar

Kullanılış amacı: Ayaklardaki mantar ve kaşıntıları geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Yapraklar ezilerek bir bez yardımıyla sorunlu olan bölgeye sarılır.

Kaynak kişiler: 18, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 72, 74, 111

Kullanılış amacı: Ağrılı bölgelerde ağrıyı dindirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Haşlanan yapraklar bir bez yardımıyla ağrılı bölgeye sarılır.

Kaynak kişiler:38, 39, 40, 84

4.30.2.Bitki adı: Plantago major L. Şekil 7.2.49

Türkçe adı: Damar otu, damarlı ot

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü, ovalarında, köye 500m yakında.

Bitki tanımı: Bir veya birkaç rozetli, (4-) 10-50(-70) cm uzunluğunda, çok yıllık bitkiler. Yapraklar, 3-5 damarlı, 3-37x1-11.5 cm, lamina eliptik-ovattan rotundat-ovata kadar değişen şekillerde, az çok tam, düzensiz dentat veya undulat kenarlı, gittikçe sap şeklinde daralmış, çoğunlukla ince, sarımsı-yeşil, puberulent; yaprak sapı çoğunlukla laminaya eşit uzunlukta. Skapuslar 3-30 cm, hafifçe oluklu veya çizgili, yapraklara eşit veya onlardan daha uzun, kısa tüylü. Spika 4-40 cm, darca silindirik, alt kısmında seyrek, üst kısmında sık. Kapsüla 2-4 mm, ovoid-konik şekilli.

Kullanılan organ: Bazal yapraklar

Kullanılış amacı: Ayaklardaki mantar ve kaşıntıları geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Yapraklar ezilerek bir bez yardımıyla sorunlu olan bölgeye sarılır.

Kaynak kişiler:34, 36

Kullanılış amacı: Ağrılı bölgelerde ağrıyı dindirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Haşlanan yapraklar bir bez yardımıyla ağrılı bölgeye sarılır.

Kaynak kişiler:38, 39, 40, 84

4.31.Fam.: Plumbaginaceae

4.31.1.Bitki adı: Limonium sinuatum(L.) Miller. DUY2, Şekil 7.2.51

Türkçe adı: Geren otu

Bitki örneğinin alındığı yer: Osmaniye-Kumluova köyü yol kenarlarından

Bitki tanımı: 40cm.ye kadar uzayabilen yoğun ve sert tüylü çok yıllık bitkiler. Yapraklar dipte rozetlerde, çiçeklenme tamamlanmadan ölürler. Yapraklar oblong-lanseolat, derince sinuat-kenarlı, pinnatifid ya da pinnatisekt. Çiçek durumu spika. Spikalar yoğun. Küçük spikalar 3-4 çiçekli. Kaliks huni şeklinde, kısa havlı; petalin

geniş kısmının tepesi düz, menekşe renginde. Meyve 1 tohumlu, perikarp kuru ve zarsı. Ç: 5-7(-10) Deniz kıyısındaki kayalıklar, kumsallar, kumlu sahiller, meralar. Deniz kıyısı-100m.

Yayılışı: A2(A): İstanbul, B1: İzmir, C1: Muğla, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: İçel, C5: İçel

Kullanılan organ: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı: Bahçe süpürgesi yapımında kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Gövde ve dalları demet halinde bağlanarak süpürge şekli verilmektedir

Kaynak kişiler:6, 7, 15, 17, 25, 39, 40, 45, 53, 57, 64, 83, 84, 92, 93, 98, 102, 107, 108, 110, 111

4.32.Fam.: Poaceae (Gramineae)

4.32.1.Bitki adı: Zea mays L. ,Şekil 7.2.23

Türkçe adı: Mısır

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca Merkez, Dalaklı mahallesi ovalarında fotoğrafı çekildi.

Bitki tanımı: Gövde 4m ye kadar ya da daha fazla uzar, içi dolu, 2-6cm çapında, dik, alt noduslardan köklenir. Ligula kesik, 3-5 mm. Yaprak ayaları 90cm uzunlukta yada daha fazla, 3-12(-15)cm genişlikte, şeritsi-akuminat, kenarlar sinuat. Erkek çiçek durumu 15-30 × 17-25cm, dik; spikulalar 6-15mm. Dişi çiçek durumu yaklaşık 20cm; stilus çok uzun (4cm ye varan uzunlukta), çiçek açma evresinden sonra okreanın tepesinden sarkmış ve dışarı uzamış. Karyopsis genellikle kama şeklinde, 5-10mm, sırt-karın yönünden yassılmış. Genellikle yetiştirilir. Ç: 6-10. Terkedilmiş tarlalar. Deniz seviyesi: 1830m.

Yayılışı: A2(E): İstanbul, A2(A): Bursa, A6: Ordu, A7: Giresun, A8: Rize, A10: Kars, B7: Diyarbakır, B10: Kars, C7: Adıyaman, C10: Hakkari

Kullanılan organ: Püskülleri

Kullanılış amacı: İdrar yolu iltihaplarının tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Sıcak suda demlenerek hazırlanan infuzyon çay olarak günde 2 yada 3 bardak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler:1, 12, 27, 39, 40, 49, 64, 72, 81, 94, 95

Kullanılış miktarı ve şekli: Maydonoz yaprakları, altın otunun toprak üstü kısımları ve mısır püskülleri suda demlenerek infüzyonu hazırlanmaktadır ve rahatsızlık süresince günde 2-3 bardak tüketilmektedir. (Karışım-17)

Kaynak kişiler:1, 49, 94, 95

4.33.Fam.: Polygonaceae

4.33.1.Bitki adı: Rumex patientia L. DUY4, Şekil 7.2.52

Türkçe adı: Labada, ilabada

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca, Akıncı köyü, köy içindeki ovalardan

Bitki tanımı:2 metreye kadar büyüyen çok yıllık bitkiler. Yapraklar alternat, okrea tüpsü. Dip yapraklar ovat veya oblong-lanseolat. Çiçek kümesine sahip. Periant iki halkada dizilmiş, her dairede 3 adet, dış halkadakiler küçük, iç halkadakilerin üzeri çoğunlukla silli ve meyveyi sarar. Petal yok. Çiçekler hermafrodit. Ç: 5-9. Bayırlar, çayır, otlak ve meralar, yol kenarları. Deniz seviyesi-650-2000m.

Yayılışı: A9: Kars, B1: İzmir, B6: Maraş, B9: İzmir, C3: Antalya, C5: Seyhan, C8: Mardin

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Pişirilerek yemeği ya da sarması yapılmaktadır

Kaynak kişiler: 7, 14, 21, 34, 35, 36, 42, 49, 51, 64, 67, 68, 74, 88, 89, 98,110, 111

Kullanılış amacı: Hazımsızlığı geçirmek amacıyla ve bağırsak düzenleyici olarak kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Pişirilerek yemeği yapılmaktadır.

Kaynak kişiler: 7, 42, 49, 51, 64, 67, 68, 74, 110, 111

4.33.2.Bitki adı: Rumex scutatus L. DUY29

Türkçe adı: Kuzukulağı

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Mergenli köyü, Azman dağı etekleri, 150m. yükseklikte.

Bitki tanımı: Donuk mavimsi yeşil çok yıllıklar, alt kısımlar yarı çalimsı. Gövde yükselici, 50 cm'ye kadar uzayabilen. Yapraklar sagitat-hastat, daralmış, kemansı. Çiçekler tek eşeyli. Dişi çiçeklerin içteki periant segmentleri meyvede genişler, kalpsi-dairemsi, 4-6mm çapında, nukstan daha geniş, zarımsı, yumrucuksuz. Dış periant segmentleri içe doğru yatık. Nuks sarımsı. Ç: 6-8. Yamaçlar, yamaç eteklerinde biriken taş toprak yığınları, araziler. 300-2200m.

Yayılışı: A2: Bursa, A3: Ankara, A4: Kastamonu, A7: Gümüşhane, A8: Rize, B2: İzmir, B3: Konya, B4: Ankara, B5: Seyhan, B6: Sivas, B7: Muş, B9: Van, C2: Muğla, C3: Antalya, C6: Maraş, C9/10: Hakkari

Kullanılan organ: Yapraklar

Kullanılış amacı: Gıda amaçlı tüketilmektedir.

Kullanılış miktarı ve şekli: Çiğ olarak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler: 2, 3, 25, 29, 42, 64,74, 109

4.34.Fam.: Portulacaceae

4.34.1.Bitki adı: Portulaca oleracea L. DUY77, Şekil 7.2.53

Türkçe adı: Semiz otu

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca Gölbaşı köyü ovasından, köy merkezine 100 m. uzaklıkta

Bitki tanımı: Yayıık, etli tek yıllık, yükselici yada dik, 5-20 (-50) cm.boyunda tek yıllık otsular. Yapraklar altta alternat, üstte genellikle sık. Stipulalar kılsı ya da tüy demetleri şeklinde. Çiçek durumu kimoiz, her kimoizda 3-6 adet. Sepaller tabanda bir tüp şeklinde birleşik, serbest lobları geçici. Petaller 5 tane, hafifçe altta birleşik. Stamenler çok sayıda. Ovaryum alt durumlu, sepal ve petallerin bağlantı noktasında kapakla açılır. Meyve kapaklı kapsula. Tohumlar siyah, parlak papilli. Ç: 7-11. Ekili alanlar, boş alan yakınları.

Yayılışı:A1(E): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A): İstanbul, A8: Çoruh, C2: Denizli, C5: Seyhan

Kullanılan organ: Yaprakları

Kullanılış amacı: Kabızlık durumlarında ya da gıda amaçlı olarak tüketilmektedir.

Kullanılış miktarı ve şekli: Pişirilerek ya da çiğ olarak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler: 1, 2, 3, 7, 8, 11, 12, 14, 15, 20, 49, 56, 64, 72, 74, 84, 91, 92, 93, 94, 95, 97, 98, 103, 109

4.35.Fam.: Punicaceae

4.35.1.Bitki adı: Punica granatum L. DUY53, Şekil 7.2.54

Türkçe adı: Nar

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Eskiköy köyü, yol kenarı, köyden 200m ileride.

Bitki tanımı: 2-7 m uzunluğunda dikenli çalı veya küçük ağaçlar. Yapraklar leanseolattan obovata kadar değişen şekillerde, 2.5-7cm, çıplak, tam. Çiçekler canlı kırmızı nadiren beyaz; hipantiyum derimsi, kırmızımsı; sepaller yaklaşık 8mm, tabanda birleşik; petaller 15-20 mm. Meyve küresel, 5-8mm çapında, kahverengimsi; tohumlar pulpa içinde gömülmüş halde.

Yayılışı: A5: Samsun, A8: Çoruh, A9: Çoruh, C1: Aydın, C3: Antalya, C7: Adıyaman, C8: Siirt, C9: Mardin

Kullanılan organ: Meyve

Kullanılış amacı: Diyabet hastalığının tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Narın meyvelerinden nar ekşisi elde edilmektedir. Günde aç karnına yarım fincan kadar içilmektedir.

Kaynak kişiler: 1, 5, 8, 9, 19, 22, 25, 28, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 51, 52, 53, 54, 72, 88, 89, 92, 97, 102, 103, 110, 111

Kullanılış amacı: Nar ekşisi salatalarda sos olarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 28, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 51, 52, 53, 54, 72, 102, 103, 110, 111

4.36.Fam.: Rhamnaceae

4.36.1.Bitki adı: Paliurus spina-christi Miller. DUY51, Şekil 7.2.55

Türkçe adı: Karaçalı, karaçalı diken

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Eskiköy köyü, dağ eteğindeki yol kenarı, köyden 500m. ileride

Bitki tanımı: Yaysı dallara sahip, 2-4 m boyundaki dikenli çalılar. Yapraklar ovat, az çok serrulat, çıplak, otsu, yaprak sapının 2-4 katı uzunluğunda. Simozlar gevşek.

Sepaller çıplak. Meyve çoğunlukla dalgalı, ekvatorial kanat da dahil. 2-2.5.cm
çapında. Ç: 5-7. Boğazlar, nehir vadileri, açık ve boş araziler. Deniz seviyesi-1400m.

Yayılışı: A1(E): Tekirdağ, A1(A): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A):İstanbul, A3: Bolu, A4: Zonguldak, A5: Sinop/Kastamonu, A6: Samsun, A7: Trabzon, A8: Çoruh, B1: İzmir, B2: Balıkesir, B3: Konya, B4: Ankara, B7: Elazığ, B8/C9: Siirt, B9: Bitlis, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: İçel, C5: Seyhan, C6: Hatay, C7: Adıyaman, C8: Mardin, C9: Siirt

Kullanılan organ: Tohumları

Kullanılış amacı: Böbrek kumu ve böbrek taşını dökmek için kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Tohumları kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon çay olarak günde 1 ya da 2 bardak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler: 5, 7, 8, 12, 14, 19, 25, 27, 31, 41, 44, 48, 52, 53, 58, 62, 64, 67, 70, 71, 91, 92, 93, 97, 98, 100, 101

4.37.Fam.: Rosaceae

4.37.1.Bitki adı: Cydonia oblonga Miller.DUY25, Şekil 7.2.56

Türkçe adı: Ayva

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Osmaniye köyü, Kumluova mahallesi, evlerin bahçesinde

Bitki tanımı: Büyük çalılar veya 8 m' ye kadar uzunlukta ağaçlar; sürgünler gençken seyrekçe tomentoz, daha sonra çıplaklaşır. Yapraklar ovattan oblonga kadar değişen şekillerde veya bazen hemen hemen dairemsi, 10×7 cm' ye kadar olan boyutlarda, tam, ilk zamanlar her iki yüzü beyaz-tomentoz, daha sonra üstte çıplak ve altta sıkça villoz hale gelir; yaprak sapı 1-2 cm. Çiçekler 4-6 cm çapında, sepaller glandlı, dişli geri kıvrık. Meyve armut şeklinde veya hemen hemen küremsi, (3-) 5-12, sarımsı, hoş kokulu. Ç: 5-6. Orman ve çalılıklar. 10-1000m. Yaygın olarak kültürü yapılır.

Yayılışı: A1(E): Çanakkale, A2(E): İstanbul, A2(A): Bursa, A3: Sakarya, A4: Zonguldak, A6:Amasya, B1: Çanakkale, B7: Erzincan, C3: Antalya

Kullanılan organ: Yaprak ve meyve çekirdekleri

Kullanılış amacı: İshali geçirmek için kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Yaprak ve çekirdeklerin suda kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon rahatsızlık geçinceye kadar günde 1-2 bardak içilmektedir.

Kaynak kişiler:2,3, 21, 27, 28, 31, 37, 54, 70, 71, 74, 84, 91, 97, 100, 101

Kullanılış miktarı ve şekli: Ayva yaprağı ve keçiboynuzu meyvesinin suyla hazırlanan dekoksasyonu günde bir ya da iki bardak tüketilmektedir. (Karışım-14)

Kaynak kişiler:84

4.37.2.Bitki adı: Mespilus germanica L. DUY15, Şekil 7.2.57

Türkçe adı: Muşmula

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca- Kemaliye köyü, evin bahçesinde

Bitki tanımı: 2-3 m. boyundaki dikenli çalılar. Dikenler 1 cm boyunda. İnce dallar gençken uzun ince yumuşak tüylü, sonra tüysüz hale gelir. Yapraklar lanseolat yada obovat, 5-12 × 2-6 cm boyutlarında, tam yada serrulat, iki yüzünde de yatık yumuşak tüylü yada üst yüzey hemen hemen çıplak ve alt yüzeyde özellikle orta damar boyunca yatık yumuşak tüylü, Çiçekler beyaz, 3-4 cm çapında; çiçek sapı 5mm uzunlukta, kaliks sıkça yumuşak tüylü, sepaller petallerden daha uzun. Meyve 1.5-3 cm. Ç: 5-6. Doğal olarak en azından Kuzey Anadolu'da yayılış gösterir. Açık ormanlar, kayaların üzerinde ve maki arasında. Deniz seviyesi- 1650m, ayrıca yaygın olarak yetiştirilir.

Yayılışı: A1(A): Balıkesir, A2(A): Bursa, A5: Samsun, B1: Balıkesir, B3: Konya, C1: Aydın, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: İçel, C5: İçel, C6: Maraş, C7: Adıyaman

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanılış amacı: İshalin tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Yaprakların sıcak suda kaynatılarak hazırlanan dekoksasyon rahatsızlık süresince bir ya da iki bardak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler:22, 32, 38, 39, 40, 51, 52, 53, 54, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 73, 74, 75, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 102, 107

4.37.3.Bitki adı: Rubus sanctus Schreber. DUY69, Şekil 7.2.58

Türkçe adı: Böğürtlen

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü, yol kenarları

Bitki tanımı: 1-2 m. boyunda kökten sürgünler veren çalılar. Verimsiz sürgünler yay şeklinde kıvrık, uçlarda köklenir, köşeli ve boyuna oluklu, buğulu, genellikle sık tüylerden dolayı kır renkli ya da kısa yumuşak tüylü, dikenler sert, yassı, üçgenimsi tabanlı. Çiçekli sürgünler daha yoğun olarak tüylü ve daha küçük dikenlere sahip. Yapraklar 5 yaprakçıkla pedat, yada 3 e parçalı, iki renkli, üst kısım çıplak yada yıldızsı-kısa yumuşak tüylü, alt kısım beyaz tomentoz. Sepaller ovat-oblong, akut, tomentelloz, geri kıvrık. Petaller pembe, ovattan az çok dairemsiye kadar değişen şekillerde, 8-13 mm. Meyveler siyah, çok sayıda ve küçük az sulu drupalardan oluşmuş. Ç: 6-8. Açık çalılıklar, taşlı yamaçlar, nehir kenarları, karışık kumullar, deniz kenarı düzlükleri, boş araziler.

Yayılışı: A1(E): Tekirdağ, A1(A): Balıkesir, A2(E): İstanbul, A2(A): Bilecik, A3:Sakarya, A4: Zonguldak, A5: Sinop, A6: Samsun, A7: Trabzon, A8: Çoruh, B1: İzmir, B2: Kütahya, B4: Ankara, B7: Elazığ, B8: Bitlis, C1: Muğla, C2: Muğla, C3: Antalya, C5: İçel, C6: Maraş/Gaziantep, C7: Adıyaman, C8: Mardin, C9: Hakkari

Kullanılan organ: Taze filizleri

Kullanılış amacı: Şeker ve astım hastalığının tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Bitkinin genç dallarından 2-3 tanesi yarım litre sıcak suda demlenip ve sabahları aç karnına 1 bardak içilmektedir.

Kaynak kişiler:22, 23, 28, 32, 45, 46, 55, 56, 64, 74, 83, 92, 98

Kullanılan organ: Kökü

1. Kullanılış amacı: Kansere karşı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Nane, maydanoz, ısırgan otu, kahve otunun yaprakları, çam kozalağı ve böğürtlen kökü kullanılarak hazırlanan dekoksiyon, çay olarak sabahları birer bardak içilmektedir. (Karışım-2)

Kaynak kişi:25

2. Kullanılış amacı: Mayasıl ve hemoroid hastalığının tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Parmak büyüklüğünde kesilen böğürtlenin kökü yarım litre suda kaynatılmaktadır. Bu şekilde elde edilen dekoksiyon günde 1 bardak kadar içilmektedir.

Kaynak kişiler:51, 52

4.38.Fam.: Rutaceae

4.38.1.Bitki adı: Citrus aurantium L., Şekil 7.2.59

Türkçe adı: Turunç, kızilekşi

Bitki tanımı: Küçük ağaçlar. Yapraklar basit, alternat, ince, yan damarlar az, genç dallar yaprak koltuklarında tek dikenlere sahip; yaprak sapları genişçe kanatlı, genellikle yaprak tabanı ile eklemli. Çiçekler beyaz ya da morumsulaşmış, tek ve koltuklarda ya da kısa koltuk rasemlerinde, çiçekler genellikle tam. Kaliks 4-5 kısımlı, korolla 4-8 (genellikle 5) kısımlı. Meyve keskin asitli etli hesperidyum, kabuk pürüzlü, tohumlar içi meyve eti ile dolu saplı ve iğ şeklinde keseler ile çevrili.

Yayılışı: Akdeniz floristik bölgesinde yetiştirilmektedir. (İzmir, Aydın, Muğla, İçel, Seyhan, Hatay)

Kullanılan organ: Meyve

Kullanılış amacı: Grip ve nezlenin tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Meyve ocakta ısıtılır ve içi tuzlanarak yenir.

Kaynak kişiler: 64, 78, 79, 80, 81

4.38.2.Bitki adı: Citrus limon L. Şekil 7.2.60

Türkçe adı: Limon

Bitki örneğinin alındığı yer:

Bitki tanımı: Küçük ağaçlar. Yapraklar basit, alternat, ince, yan damarlar az, genç dallar yaprak koltuklarında tek dikenlere sahip; yaprak sapları hemen hemen kanatlı ya da kenarlı, genellikle yaprak tabanı ile eklemli. Çiçekler beyaz ya da morumsulaşmış, tek ve koltuklarda ya da kısa koltuk rasemlerinde. Kaliks 4-5 kısımlı, korolla 4-8 kısımlı. Stamenler 4 × petal sayısı kadar. Ovaryum çeşitli, genellikle 10-14 gözlü, ovüller 2 bitişik sıra halinde. Meyve etli hesperidyum, meyve kabuğu parlak sarı, her uçta memeciksi bir çıkıntıya sahip, tohumlar içi meyve eti ile dolu saplı ve iğ şeklinde keseler ile çevrili.

Yayılışı: Akdeniz floristik bölgesinde yetiştirilmektedir. (İzmir, Aydın, Muğla, İçel, Seyhan, Hatay)

Kullanılan organ: Meyve

1. Kullanılış amacı: Balgam ve öksürüğü geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Meyve kabuğuyla birlikte suda kaynatılarak dekoksiyonu hazırlanmaktadır.

Kaynak kişiler: 6, 7, 11, 14, 28, 29, 32, 43, 65, 71, 89, 90, 92, 95, 100, 102

2. Kullanılış miktarı ve şekli: Limon suyu balla karıştırılarak günde bir ya da 2 fincan içilmektedir.

Kaynak kişiler: 51, 52, 53, 54

3. Kullanılış amacı: Karın ağrısı ve mide bulantısını geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Nane yapraklarıyla limon kabuğunun suda kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksiyonu rahatsızlık süresince günde 2-3 bardak tüketilmektedir. (Karışım-9)

Kaynak kişiler: 51, 52

Kullanılan organ: Gövde

Kullanılış amacı: Kaşık, kepçe, ekmek küreği gibi ev mutfak eşyaları yapılır.

1. Kullanılış miktarı ve şekli: Gövdeden kesilen parçalar kesilip, oyularak amacına uygun şekil verilerek zımparalanmaktadır.

Kaynak kişiler: 38, 48, 49, 61, 84, 96

2. Kullanılış amacı: Yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 6, 7, 11, 14, 29, 32, 38, 48, 49, 61, 84, 96

4.38.3.Bitki adı: Citrus sinensis (L.) Osbeck.

Türkçe adı: Portakal

Bitki tanımı: Küçük ağaçlar. Yapraklar basit, alternat, ince, yan damarlar az, genç dallar yaprak koltuklarında tek dikenlere sahip; yaprak sapları darca kanatlı, genellikle yaprak tabanı ile eklemli. Çiçekler beyaz ya da morumsulaşmış, tek ve koltuklarda ya da kısa koltuk rasemlerinde, çiçekler genellikle tam. Kaliks 4-5 kısımlı, korolla 4-8 (genellikle 5) kısımlı. Stamenler 4 × petal sayısı kadar. Ovaryum çeşitli, genellikle 10-14 gözlü, ovüller 2 bitişik sıra halinde. Meyve tatlı asitli etli hesperidyum, kabuk düz yüzeyle, tohumlar içi meyve eti ile dolu saplı ve içi şeklinde keseler ile çevrili.

Yayılışı: Akdeniz floristik bölgesinde yetiştirilmektedir. (İzmir, Aydın, Muğla, İçel, Seyhan, Hatay)

Kullanılan organ: Gövde

Kullanılış amacı: Kaşık, kepçe, ekmek küreği gibi ev mutfak eşyaları yapılır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Gövdeden kesilen parçalar kesilip, oyularak amacına uygun şekil verilerek zımparalanmaktadır.

Kaynak kişiler:22, 27, 31, 38, 48, 49, 61, 84, 96, 111

Kullanılan organ: Gövde

Kullanılış amacı: Yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 22, 27, 31, 38, 48, 49, 61, 84, 96, 111

4.38.4.Bitki adı: Ruta chalepensis L. DUY13, Şekil 7.2.61

Türkçe adı: Sedef otu, kokar sedef

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Kemaliye köyü, kaynak kişinin bahçesinden

Bitki tanımı: Gövde sert, odunsudan yarı çalımsıya kadar değişen özelliklerde, 18-40 cm, tüysüz, yoğun yapraklı. Yapraklar iki ya da hemen hemen üç kez pinnatifit şeklinde parçalı, en uçtaki segmentler darca oblong-lanseolat yada obovat. Çiçek durumu gevşek, çiçek sapları kapsüllerin boyuna eşit ya da aşmış; dallar ve çiçek sapları tüysüz, nadiren üstte az miktarda küçük guddelere sahip. Brakteler tüysüz, çok geniş, en alttakiler kordat-ovat, taşıyıcı dallardan daha geniş. Sepaller tüysüz, deltoid-ovat. Petaller oblong, uzun kirpiklerle saçaklı özellikte. Kapsül tüysüz, her segment acuminat-sivri uçlu. Ç: 5-6. Kayalık kireçtaşı yamaçlar ve alanlar. Deniz seviyesi-300m.

Yayılışı: A5: Samsun, A7: Trabzon, C3: Antalya, C4: Antalya, C5: İçel

Kullanılan organ: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı: Ruh ve cinlerden korunmak amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Evin belli bölümlerine ve eşyaların arasına konularak doğrudan kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler:22, 32, 41, 56, 101, 102

4.39.Fam.: Scrophulariaceae

4.39.1.Bitki adı: Verbascum sp. ,Şekil 7.2.62

Türkçe adı: Sığır kuyruğu

Bitki tanımı: Bir, iki veya çok yıllık otsular, nadiren küçük çalılar. Dip yaprakları rozet şeklinde, gövde yaprakları alternat. Genellikle yoğun basit veya yıldızsı tüylü. Çiçekler uçta rasemus, spika veya panikulalarda. Korolla sarı.

Kullanılan organ: Toprak üstü kısımları

Kullanılış amacı: Bahçe süpürgesi yapımında kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Gövde ve dalları demet halinde bağlanarak süpürge şekli verilmektedir

Kaynak kişiler: 74, 82, 83, 97, 101, 102, 110, 111

4.40.Fam.: Styracaceae

4.40.1.Bitki adı: *Styrax officinalis* L. DUY74, Şekil 7.2.63

Türkçe adı: Tespih ağacı

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Mergenli köyü, dağ eteklerinden, 200m. yükseklikte.

Bitki tanımı: 6m 'ye kadar uzayabilen, çok dallı, yaprak döken çalılar (nadiren ağaçlar). Yapraklar genişçe eliptikten ovata kadar değişen şekillerde. Çiçekler 3-6 lı kümeler halinde, hoş kokulu. Kaliks yoğun stellat-tomentoz, yaklaşık 5 küçük dişli. Korolla lobları 5-8, oblong-lanseolat, beyaz, yaklaşık 1.5 × 0.6 cm. Stamenler 12 tane, petallerin uzunluğunda. Meyve küremsi, sert, 1.2-1.4 cm çapında, sıkça stellat-tomentoz, üstten açılır. Ç: 4-6. Maki, *Pinus brutia* ormanları, yaprak döken çalılıklar, kalevi topraklar. Deniz seviyesi-1500 m.

Yayılışı: A1(A): Balıkesir, A2(A): Bursa, A5: Samsun, B1: Balıkesir, B3: Konya, C1: Aydın, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: İçel, C5: İçel, C6: Maraş, C7: Adıyaman

Kullanılan organ: Tohum

Kullanılış amacı: Tespih yapımında kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler: 1, 28, 48, 49, 64, 83, 94, 99, 102, 110, 111

4.41.Fam.: Thymelaeaceae

Bitki adı: *Daphne gnidioides* Jaub. DUY35, Şekil 7.2.64

Türkçe adı: Yiğircik

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü, Marmarlı dağı eteklerinde, 150-200 m. yükseklikte

Bitki tanımı: 0.5-2 m kadar boylanabilen dik çalılar. Dallar kahverengi ya da yapraklı kısımlarda gri-kısa havlı. Yapraklar hemen hemen sapsız, derimsi, darca eliptik yada geri dönük mızraksı. Çiçek sapları 6mm. ye kadar uzamış. Çiçek örtüsü hemen hemen kalıcı, 8-10mm uzunlukta, kirlimsi-sarı ya da pembeleşmiş, kısa yumuşak tüylü; loblar oblong-ovate, 3mm uzunlukta, obtus. Ovaryum kısa yumuşak tüylü, Meyve yumurta şeklinde, 5-7 mm. turuncu-kırmızı. Ç: 6-8. Kireçtaşı dik kayalar, şist, kum taşı, gevşek volkanik topraklar, bozulmuş Coccifera-arbutus makileri, aşırı otlanmış frigana, Pinus brutia ormanları, mezarlıklar. Deniz seviyesinden 1150m.

Türkiye’ deki yayılışı: B1: İzmir, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: İçel, C5: İçel, C6: Maraş

Kullanılan organ: İnce gövde ve dalları

Kullanılış amacı: Bahçe süpürgesi yapımında kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Gövde ve dalları demet halinde bağlanarak süpürge şekli verilmektedir

Kaynak kişiler: 31, 42, 55, 64, 70, 74, 82, 83, 97, 101, 102, 110, 111

4.42.Fam.: Ulmaceae

4.42.1.Bitki adı: Celtis australis L. DUY67 , Şekil 7.2.65

Türkçe adı: Çıtlık

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Okçular köyü ovalarında, köye 500m uzaklıkta

Bitki tanımı: 20-25 m.ye kadar uzunlukta ağaçlar. Genç dallar kadifemsi. Yapraklar ovat-lanseolattan lanseolata kadar değişen şekillerde, tabanda yamuk, çoğunlukla uzun akuminat, keskince serrat, üstte skabrit, altta kahverengimsi yeşil ya da grimsi yeşil, kadifemsi. Yaprak sapı 1.5(-2) cm’ ye kadar uzunlukta. Drupa 9-12 mm çapında, kahverengimsi yada siyahımsı. Ç: 3-4(-5) Açık kayalık yamaçlar ve sık ağaçlıkların içinde, nadiren ormanlık alanlarda, genellikle tek başına, çoğu zaman dikilebilir. 50-700(-1000) m.

Yayılışı: A2(A):Bursa, A2(A): Bursa, A3: Bilecik, A4: Zonguldak, A5: Sinop, A6: Samsun, A7: Trabzon, A8: Rize, B1: Balıkesir, C1: Aydın, C2: Denizli, C3: Antalya, C5: İçel, C6: Maraş

Kullanılan organ: Gövde ve dalları

Kullanılış amacı: Eşya yapımında (nazarlık) kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler:48, 49, 83

Kullanılış amacı: Yakacak olarak kullanılmaktadır.

Kaynak kişiler:48, 49, 83

4.43.Fam.: Urticaceae

4.43.1.Bitki adı: Urtica dioica L. ,DUY10, Şekil 7.2.66

Türkçe adı: Isırgan otu

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Akıncı köyü, yol kenarı ve ovalarda

Bitki tanımı: Yakıcı tüyler taşıyan, 30-150 cm boyunda, iki evcikli, çok yıllık otsu bitkiler. Yapraklar karşılıklı, basit, geniş ovat, kenarı dişli, stipulalar serbest. Çiçekler yeşil, 8cm. ye kadar boylanabilen sarkık kimozlarda. Ç: 6-9 Ormanlarda, derin dere kenarlarındaki gölgelik yerlerde ve kayalıklarda akarsu kenarlarında. 500-2700m.

Yayılışı: A1(A): Balıkesir, A2(E): İstanbul, A3: Bolu, A7: Giresun, B1: İzmir, B4: Ankara, B7: Elazığ, B8: Erzurum, B9: Bitlis, B10: Kars, C3: Antalya, C4: Konya, C5: Niğde, C6: Adana, C10: Hakkari

Kullanılan organ: Yaprak

1. Kullanılış amacı: Gıda ve tıbbi amaçlı olarak kullanılmaktadır. Özellikle kansere karşı kullanımı yaygındır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Pişirilerek ya da doğrudan çiğ olarak yenilmektedir.

Kaynak kişiler: 1, 2, 3, 6, 9, 10, 11, 18, 23, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 42, 43, 44, 47, 58, 59, 61, 62, 64, 75, 76, 77, 94, 95, 104, 105, 109, 110, 111

2. Kullanılış amacı: Şeker hastalığı ve tansiyon rahatsızlığına karşı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Yaprakları sıcak suda demlenip soğutulduktan sonra sabahları aç karnına 1 bardak içilmektedir.

Kaynak kişiler:6, 9, 10, 11, 43, 44, 47, 58, 77, 94, 95, 104,

3. Kullanılış amacı: Romatizma ağrılarını geçirmek için kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Harici olarak doğrudan kullanılmaktadır. Yaprakları ağrılı bölgelere sürülmektedir.

Kaynak kişiler: 6, 9, 10, 11 42, 43, 44, 47, 61, 62, 64

4. Kullanılış amacı: Prostat rahatsızlığının tedavisinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Yaprakları sıcak suda demlenerek hazırlanan infuzyon günde bir bardak içilmektedir.

Kaynak kişiler:38, 39

Kullanılış miktarı ve şekli: Maydonozla birlikte kaynatılarak hazırlanan dekoksion sabahları aç karnına bir bardak içilmektedir. (Karışım-5)

Kaynak kişi:31

5. Kullanılış amacı: Karın ağrısını geçirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Yaprakları sıcak suda demlenerek elde edilen infuzyon günde bir ya da iki bardak tüketilmektedir.

Kaynak kişiler:58, 59, 61, 62, 64

6. Kullanılış amacı: Kanser hastalığına karşı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Nane, maydanoz, ısırgan otu, kahve otunun yaprakları, çam kozalağı ve böğürtlen kökü kullanılarak hazırlanan dekoksion, çay olarak sabahları birer bardak içilmektedir. (Karışım-2)

Kaynak kişi:25

Kullanılan organ: Tohum

Kullanılış amacı: Kanser hastalığına karşı kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: 1 çay kaşığı öğütülmüş tohumun 1 yemek kaşığı balla hazırlanmış karışımı günde 1-2 kere yenilmektedir.

Kaynak kişiler:18, 23, 84, 96, 97, 98, 99, 100

4.44.Fam.: Verbenaceae

4.44.1.Bitki adı: Vitex agnus-castus L. DUY54, Şekil 7.2.67

Türkçe adı: Hayıt

Bitki örneğinin alındığı yer: Ortaca-Dereköy köyü, köyün içinde yol kenarlarında

Bitki tanımı: 1-4 m boyunda, çok dallanmış çalılar. Yapraklar karşılıklı, 3-7 digitat parçalı, yaprakçıklar çoğunlukla tam. Çiçek durumu oldukça sık, dal uçlarında

kümeler halinde. Korolla soluk leylak renginden maviye kadar değişen renklerde, yaklaşık 8 mm, tüp belirgin olarak kaliksin dışına taşmış. Drupa küresel, siyah veya kırmızımsı, 3-4mm. Ç: 6-9. Çoğunlukla kumlu araziler, çok kuru alüvyonlu topraklar ve denize yakın kayalık alanlar; ayrıca kireçtaşı yamaçlar. Deniz seviyesi-750m.

Yayılışı: A1(E): Çanakkale, A1(A): Çanakkale, A2(A): Bursa, A3: Bolu, A4: Zonguldak, A5: Amasya, A6: Samsun, A7: Giresun, C1: Muğla, C2: Muğla, C3: Antalya, C4: İçel, C5: Adana, C6: Hatay

Kullanılan organ: Yaprak

Kullanılış amacı: Mide rahatsızlıklarının tedavisinde kullanılmaktadır.

1. Kullanılış miktarı ve şekli: Hayıt yaprakları soğanla birlikte dövülür, bir bez yardımıyla sıcak korun üzerinde ısıtılır, üzerine katran damlatılarak ağırlı karın bölgesine sarılır. Bir gece bekletilir.

Kaynak kişiler: 12, 23, 27, 28, 29, 31, 32, 39, 49, 51, 52, 64, 80, 81, 87, 92, 94, 95, 99, 101, 111

2. Kullanılış miktarı ve şekli: Kekik, soğan ve hamur kullanılarak yakısı hazırlanı bir bez yardımıyla ağırlı karın bölgesine sarılmaktadır ve bir gece bekletilmektedir. (Karışım-4)

Kaynak kişiler:27, 28, 29

3. Kullanılış miktarı ve şekli: Haşlanan yapraklar bir bez yardımıyla karın bölgesine sarılmaktadır.

Kaynak kişiler:12, 23, 27, 31, 32, 39, 49, 51, 52, 64, 80, 87, 92, 99, 101, 111

Kullanılış miktarı ve şekli: Hayıt, nane, narpız yaprakları ve kekiğin toprak üstü kısımları haşlanır, ezilmiş soğanla birlikte bir bez yardımıyla ağırlı karın bölgesine sarılmaktadır. Bu yakı yöre halkı tarafından “yol yakısı” olarak bilinmektedir. (Karışım-16)

Kaynak kişiler:94, 95

Kullanılan organ: Tohum

Kullanılış amacı: Mide üşütmelerinde kullanılmaktadır.

Kullanılış miktarı ve şekli: Hayıt, ardıç ve tenel tohumları öğütülüp ısıtılırken üzerine yumurta kırılmaktadır. Üzerine katran sürülerek karın bölgesine sarılarak bir gece bekletilmektedir. (Karışım-12)

Kaynak kişiler:64, 81

5.SONUÇ VE TARTIŞMA

Ortaca yöresinde yaptığımız çalışmada Ortaca merkez ve 15 köyünde 111 kişiyle görüşme yapılmıştır. Bu kişilerin bir kısmıyla Ortaca’ da Cuma günleri kurulan halk pazarında görüşülmüştür. Ortaca merkezde bulunan iki aktardan da yöresel bitki kullanımları hakkında bilgiler alınmıştır. Görüşülen kişilerin numaraları, ad-soyadları, yaşları ve eğitim durumları Ekler kısmında **Tablo 7.1.1** ‘de verilmiştir.

Alan çalışmamız sırasında uygulanan anketler için görüşme yaptığımız kişilerin 68 ‘si bayan, 43’ ü erkektir. Görüşme yapılan kaynak kişilerin çoğunluğunu 41-80 yaş aralığındaki kişiler oluşturmaktadır. Bayanların ve erkeklerin çoğunun ilköğretim mezunu olduğu görülmüştür. Görüşülen kişilerde eğitim almayanların çoğunluğunu ise bayanlar oluşturmaktadır. (**Tablo 5.1**)

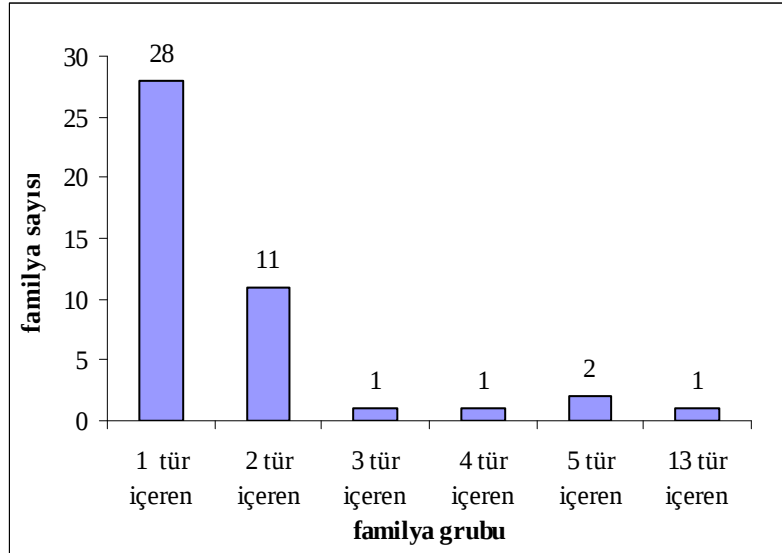
Tablo 5. 1 Kaynak kişilerin yaş aralığı ve eğitim düzeyi bilgileri

Yaş aralığı Eğitim düzeyi	0-20		21-40		41-60		61-80		81-100		Toplam
	B	E	B	E	B	E	B	E	B	E	
Eğitim almamış	-	-	1	-	10	-	17	2	-	-	30
İlköğretim mezunu	-	-	14	4	16	12	6	14	-	2	68
Ortaöğretim mezunu	-	-	2	2	-	5	-	-	-	-	9
Üniversite ya da yükseköğretim mezunu	-	-	-	1	2	1	-	-	-	-	4
Toplam	-	-	17	7	28	18	23	16	-	2	111

Yapılan anketler sonunda yörede 44 familyaya ait 80 tür bitkinin çeşitli amaçlarla kullanıldığı saptanmıştır(**Tablo 7.1.3**). Bu bitkilerden 61 takson yörede doğal olarak bulunmaktadır. 19 tanesi ise bahçe ve tarlalarda yetiştirilmektedir. Bitki familyalarından en fazla tür sayısına sahip olan familyanın 13 türle Lamiaceae’ nin olduğu belirlenmiştir. Lamiaceae’ yi 5 türle Apiaceae (Umbelliferae) ve Liliaceae familyaları, 4 türle Rutaceae, 3 türle Rosaceae takip etmektedir Yörede kullanımı tespit edilen 16 familya birden fazla tür içermektedir. 28 familya ise tek türe sahiptir (**Şekil 5.1**).

Aspleniaceae, Buxaceae, Cactaceae, Campanulaceae, Capparaceae, Cupressaceae, Ericaceae, Fagaceae, Graminaceae, Clusiaceae, Hamamelidaceae, Juglandaceae, Juncaceae, Lauraceae, Malvaceae, Orchidaceae, Papaveraceae, Pinaceae, Plumbaginaceae, Portulacaceae, Punicaceae, Rhamnaceae,

Scrophulariaceae, Styracaceae, Thymelaeaceae, Ulmaceae, Urticaceae, Verbenaceae familyaları ise birer tür içermektedir.

Şekil 5.1 Familyaların içerdği tür sayılarına göre değerlendirilmesi

Yörede halkın kullandığı 80 bitki türünden 13' ü 16,25% oranıyla Lamiaceae familyasına aittir. 5 türe sahip Apiaceae (Umbelliferae) ve Liliaceae familyalarının türleri tüm türlerin %6,25' ini, 4 türe sahip Rutaceae türleri tüm türlerin % 5' ini, 3 türe sahip Rosaceae türleri tüm türlerin % 3,75' ini oluşturmaktadır. 2 türe sahip 11 familyanın türleri tüm türlerinin %27,5' i kadardır. Birden fazla türe sahip 16 familyanın toplam türleri tüm türlerin %65, tek türe sahip 28 familyanın türlerinin oranı % 35 olarak belirlenmiştir. Tek türe sahip 28 familyanın oranı daha fazla gibi görünse de 13 türe sahip Lamiaceae tek başına daha büyük bir yüzde değerine sahiptir (**Tablo 5.2**). Görüldüğü gibi yörede Ortaca halkı tarafından Lamiaceae 'nın diğer familyalara oranla daha fazla türünün kullanıldığı belirlenmiştir.

Tablo 5.2 Birden fazla tür içeren familyalar ve tür sayıları

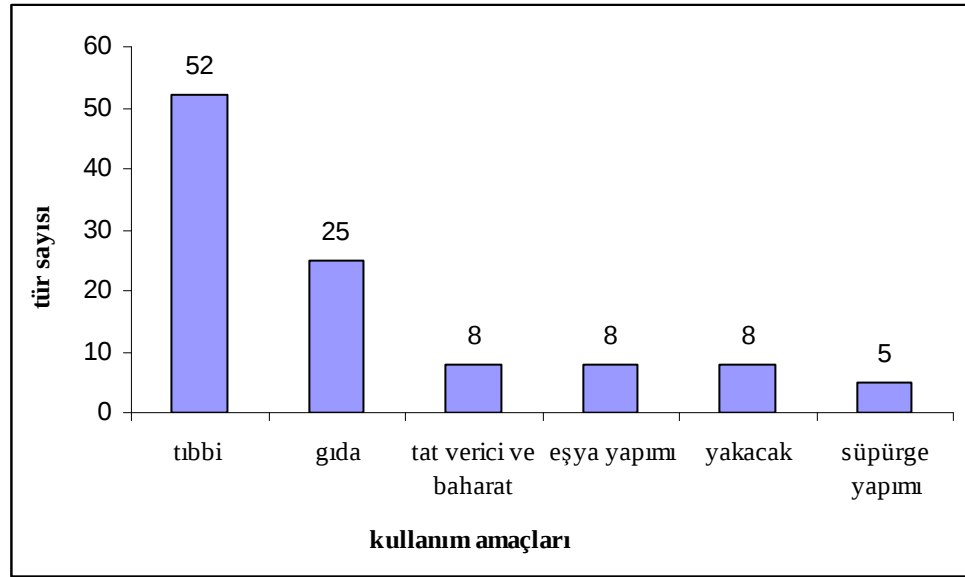
familya adı	tür sayısı	familyanın içerdiği tür sayısının toplam tür sayısına göre yüzdesi (%)
Anacardiaceae	2	2,5
Apiaceae (Umbelliferae)	5	6,25
Asteraceae (Compositae)	2	2,5
Brassicaceae (Cruciferae)	2	2,5
Chenopodiaceae	2	2,5
Cucurbitaceae	2	2,5
Fabaceae	2	2,5
Geraniaceae	2	2,5
Lamiaceae (Labiatae)	13	16,25
Liliaceae	5	6,25
Myrtaceae	2	2,5
Oleaceae	2	2,5
Plantaginaceae	2	2,5
Polygonaceae	2	2,5
Rosaceae	3	3,75
Rutaceae	4	5
1 den fazla türe sahip familyalar	52	65

En çok tür sayısına sahip familya olan Lamiaceae' ye ait özellikle *Origanum onites* L., *Lavandula stoechas* L. ve *Salvia fruticosa* Miller., kullanıcı sayılarına göre yörede en çok bilinen ve tıbbi amaçlı olarak kullanımının yaygın olduğu bitkiler arasında yer almaktadır (**Tablo 7.1.3**). Bu bitkiler Ortaca semt pazarında ve aktarlarda satılmaktadır. Lamiaceae' ye ait kullanılan bitkilerin tür sayısının fazlalığı ve bazı türlerinin yörede sıkça kullanılması bize yörenin aromatik bitkiler bakımından da zengin olduğunu göstermektedir. *Malva sylvestris* L. ve *Urtica dioica* L. hem tıbbi amaçlı hem de yiyecek olarak yörede sıkça tüketilen bitkiler arasında yer almaktadır. Esansı kullanılarak şampuan ve sabunları olan ve ekonomik değere sahip *Laurus nobilis* L. bitkisinin ise yörede yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Yörede defne ya da tenel olarak bilinen bitkinin tohumlarından elde edilen "har yağı", tıbbi amaçlı olarak ve saç bakımında kullanılmaktadır.

Yörede en çok kullanılan bitkilerden biri de endemik bir tür olan ve ekonomik öneme sahip olan *Liquidambar orientalis* Mill.'dir. Hamamelidaceae' ye

ait olan bu bitki yeryüzünün Üçüncü (Tersiye) döneminden, yani yaklaşık 65 milyon yıl öncesinden günümüze kalan relikt türdür. Dünyada yalnızca ülkemizde, Muğla ilimizin Marmaris, Milas, Köyceğiz, Ortaca ve Fethiye ilçelerinde doğal olarak yetişmektedir. Ağacın gövde kabuğunun yarılarak açılmasıyla dışarı akan balsamdan sığla yağı elde edilmektedir. Sığla yağı eczacılıkta, parfüm ve kozmetik sanayinde kullanılmaktadır. Yara iyileştirici, asalak öldürücü ve balgam söktürücü etkiye sahip olan sığla yağı en eski Akdeniz uygarlıkları tarafından kullanılmıştır. Ortaca yöresinde de sığla yağı ya da günlük yağı mide yaralarının, ülser hastalığının ve dış yaraların tedavisinde kullanılmaktadır (**Tablo 7.1.3**). Gövde kabukları ve sığla yağının tortusundan hazırlanan “günlük” ün ölen kişinin arkasından tütsü gibi yakılması çok eski zamanlara dayanmaktadır ve bu gelenek yörede hala devam etmektedir.

Yörede bitkilerin farklı amaçlarla kullanıldığı görülmüştür. 52 bitkinin tıbbi amaçlı(**Tablo 7.1.4**), 25 bitkinin gıda amaçlı (**Tablo 7.1.5**), 8 bitkinin tat verici ve baharat olarak(**Tablo 7.1.6**), 8 bitkinin çeşitli eşyaların yapımında (**Tablo 7.1.7**), 8 bitkinin yakacak olarak (**Tablo 7.1.9**), 5 bitkinin ise süpürge yapımında (**Tablo 7.1.8**) kullanılmakta olduğu tespit edilmiştir (**Şekil 5.2**). Tıbbi amaçlı kullanılan bitkilerin tek kullanımlarına ait 85 reçete, karışım halinde kullanılan bitkilere ait 17 reçete belirlenmiştir. 27 bitki türü tek başına kullanıldığı gibi karışım halinde de kullanılmaktadır. *Allium cepa* L. ise tıbbi olarak yörede sadece karışım içinde kullanılmaktadır. En göze çarpan karışımlardan birisi de “yol yakısı” dır. Hayıt, nane, narpız yaprakları ve kekiğin toprak üstü kısımları haşlanıp, ezilmiş soğanla birlikte bir bez yardımıyla ağırlı karın bölgesine sarılmaktadır. (karışım-16) Bu yakı da diğer yakılar gibi mide şişliği ve ağrısını geçirmek amacıyla kullanılmaktadır. (**Tablo 7.1.10**) Kimi yöre halkına göre çabuk iyileşmeyi sağladığı için kimisine göre de yol kenarlarında yetişen hayıt bitkisi kullanıldığı için yakıya “yol yakısı” denilmektedir.

Şekil 5.2 kullanım amaçlarına göre bitkiler

Reçetelerde bitkilerin daha çok dekoksiyon ve infüzyonlarının hazırlandığı belirlenmiştir. Bu yöntemlerin dışında bazı bitkilerin yakı, lapa, merhem, hap olarak kullanıldığı, bazılarının zeytinyağı ve balla karışımlarının hazırlandığı, bazılarının da gıda olarak tüketildiği görülmektedir. Bitkilerden bazıları doğrudan kullanılmaktadır. *Origanum onites* L. bitkisinin toprak üstü kısımlarından, pazar ve aktarlarda satılmakta olan “kekik yağı” ve “kekik suyu”, *Salvia fruticosa* Miller. bitkisinin elma denen meyvelerinden “elma yağı” çıkartılmaktadır. *Punica granatum* L. bitkisinin meyvelerinden nar suyu çıkartılarak tıbbi ve gıda amaçlı olarak kullanılmaktadır (**Tablo 7.1.4, Tablo 7.1.5**).

Juncus littoralis C.A. *Limonium sinuatum* (L.) Miller. *Daphne gnidioides* Jaub., *Phillyrea latifolia* L. ve *Verbascum* sp. nün kurumuş dallarından süpürge yapımında yararlanılmaktadır (**Tablo 7.1.8**). Özellikle *Limonium sinuatum*(L.) Miller. ile yapılan süpürgeler “geren süpürgesi” olarak bilinmekte ve Ortaca semt pazarında satılmaktadır (**Şekil 7.2.51,b**). Bazı bitkilerden, gövdelerine şekil verilerek kaşık, kepçe, kürek gibi mutfak eşyalarıyla kirmen, nazarlık, süs eşyası gibi farklı amaçlarla kullanılan eşyalar elde edilmektedir. Bahçelerde yetiştirilen *Ruta chalepensis* L. kötü ruhlardan korunmak ve korkmayı önlemek amacıyla kullanılmaktadır. Muğla ve Ortaca yöresine özgü olan “zerde” olarak bilinen tatlıların içine tat vermesi amacıyla *Pelargonium endlicherianum* Fenzl. ‘in

yapraklarının konması geleneği eski zamanlara dayanmaktadır. Hayıt yaprakları tavukların kuluçkaya yattığı yere konularak tavuğun bitlenmesi önlenmektedir. Ayrıca eski dönemlerde hayıt çiçeklendiğinde susam, tohumlandığında da mısır ekilmekteymiş. Eski dönemlerde kullanılmış olan bu bilgi günümüzde genç nesil tarafından bilinmemektedir ve uygulanmamaktadır.

Ortaca yöresinde kullanılmakta olan bitkilerin yöresel isimlerinde farklılıklar olduğu görülmektedir. Bazı bitkiler yöre halkı tarafından farklı isimlerle bilinmektedir. Tavuk tırnağı ya da kuş tırnağı olarak bilinen *Capsella bursa-pastoris* L. Ekşiliyurt halkı tarafından “ecibicik” ismiyle bilinmekte, yavşan otu olarak bilinen *Teucrium polium* L., Dereköy’ de “yaparca tavşanı”, “yaparca otu” isimleriyle bilinmektedir. “Küpelî” olarak bilinen *Lamium amplexicaule* L. bitkisine Okçular ve Kemaliye köyü halkı tarafından “asmacık” denilmektedir. Bazen de farklı bitki türleri aynı isimle adlandırılmaktadır. Yörede “çalba” ismi iki farklı bitki için kullanılmaktadır. Osmaniye ve Fevziye köylerinde *Salvia fruticosa* Miller. “çalba” adıyla bilinirken, diğer köylerde *Salvia tomentosa* Miller. aynı isimle adlandırılmaktadır. Osmaniye ve Fevziye köylerinde *Salvia fruticosa* Miller. “adaçayı” olarak bilinmektedir. Süpürge yapımında kullanılan Plumbaginaceae familyasındaki *Limonium sinuatum*(L.) Miller. bitkisine “geren otu” denilmektedir. Aynı isim gıda amaçlı olarak tüketilen *Salicornia europaea* L. için de kullanılmaktadır. *Plantago lanceolata* L. ve *Plantago major* L. bitkileri “damar otu” ya da “damarlı ot” olarak bilinmekte olup aynı amaçla kullanılmaktadır. **(Tablo 7.1.3)**

Ortaca yöresinde yaptığımız etnobotanik çalışmamızın sonuçları kaynak kişi özellikleri, tespit edilen familya ve tür sayıları, yöresel isimleri, bitkilerin kullanım şekilleri bakımından Ege bölgesinde yapılmış olan benzer diğer çalışmalarla karşılaştırılmıştır **(Tablo 7.1.11, Tablo 7.1.12)**Karşılaştırma yaptığımız çalışmaların isimleri tablolarda kısaltmaları halinde verilmiştir. Bunlar semboller ve kısaltmalar bölümünde belirtilmiştir.

“Denili-Çivril Civarının Etnobotaniği” (Seçmen ve Yılmaz, 1999) adlı çalışmada 55 kaynak kişi ile “Manisa-Sarıgöl İlçesinin Etnobotaniği” ((Seçmen ve Topdemir, 1999) isimli çalışmada 21’ i bayan 15’i erkek olan 36 kişi ile görüşülmüştür. Bu çalışmada görüşülen kişilerin eğitim durumları yerine meslek

grupları verilmiştir. “Bodrum Yöresinin Yenen Yabani Bitkileri” (Ertuğ,2004) adlı projede 68’i bayan, 41’i erkek olan toplam 109 kişi ile görüşülmüştür. Bu çalışmada kaynak kişilerle ilgili eğitim durumu ve yaş bilgileri verilmemiştir. Buldan (Denizli) da yapılan çalışmada 128 kaynak kişi ile görüşülmüştür. Kaynak kişiler, 76 erkek ve 52 kadından oluşmaktadır. Buldan ‘da yaş aralığı 27- 80 arasında olan kişilerle görüşülmüştür fakat istatistiksel ağırlığın 50 yaşın üzerinde olduğu belirtilmiştir (Ertuğ ve ark.,2003). “Kumalardığı (Afyon) ve Çevresindeki Bazı Bitkilerin Yöresel Adları ve Etnobotanik Özellikleri” (Akçiçek ve Vural, 2003) adlı çalışmada bilgilerin 7 erkek kaynaktan alındığı belirtilmiştir. Fakat yaş ve eğitim durumları hakkında bilgi verilmemiştir. Bu çalışmaların dışındaki tez ve makalelerde kaynak kişilerle ilgili bilgilere değinilmemiştir. Kendi çalışmamız ve yapılmış olan diğer etnobotanik konulu çalışmalarda kaynak kişi verileri eşit olmadığı için bir yorum yapmak oldukça zor olmaktadır. Yapılan çalışmalara baktığımızda kendi çalışmamızda olduğu gibi bilgi alınan kişilerin daha çok bayan olduğu görülmektedir. Buldan (Denizli)’ da yapılan çalışmada kaynak kişilerde erkeklerin oranı bayanlara göre daha fazladır. Bunun farklı nedenlere dayanabileceği düşünülmektedir. Kendi çalışmamızda uygulanan anketler sonucunda bitki kullanımlarına ait bilgilerin kuşaktan kuşağa daha çok bayanlar tarafından aktarıldığı belirlenmiştir (**Tablo 7.1.1**). Bu yüzden bu yörede bayanların daha fazla bilgiye sahip olması şaşırtıcı bir sonuç olmamaktadır.

Ortaca’ ya yakın yörelerde yapılmış olan etnobotanik konulu çalışmalar Ortaca yöresinde yaptığımız çalışmayla kullanılan familya ve tür sayıları bakımından karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmanın rakamsal değerlerine baktığımızda en fazla ortak türün 46 türle Bodrum’ da yapılmış olan çalışmada (Ertuğ,2004) olduğunu ve bunu 39 türle Denizli-Buldan’ da yapılmış olan çalışmanın (Ertuğ ve ark.,2003) izlediğini görmekteyiz (**Tablo 7.1.11**). Bu çalışmalarda saptanan tür sayıları fazla olduğu için Ortaca yöresiyle de daha fazla ortak tür çıkmaktadır. Yapılan çalışmalarda benzer istatistikler baz alınmadığı için tür sayısına bağlı olarak sağlıklı bir karşılaştırma sonucu çıkarılamamaktadır.

Ortaca’ da kullanılan bitkilerin yöresel isimleri Bodrum, Aydın, Denizli, Afyon ve Manisa’ da kullanılan yöresel isimlerle karşılaştırılmıştır. Nar, ceviz, limon, turunc ayva, zeytin, soğan, sarımsak gibi özellikle yetiştirilen bitkilerin aynı

yöresel isme sahip oldukları görülmüştür. Doğal olarak yetişen bitkilerin çoğu ise farklı yöresel isimlere sahiptir. Örneğin Ortaca' da, Bodrum'da, Aydın Koçarlı' da, Manisa-Sarıgöl' de böğürtlen olarak bilinen bitkiye Denizli Buldan' da moramut, moramık, moramıt, ilme otu, ilme dutu, güz üzümü gibi farklı isimler verilmektedir. Ortaca 'da cırtlak kelek denilen *Ecballium elaterium* (L.)A. Rich. Aydın Koçarlı' da acı dülek, acı kavun, eşek hıyarı isimleriyle Denizli-Çivril yöresinde cırtatan, cirtatan isimleriyle Afyon Kumalardığı yöresinde ise eşek hıyarı, acıkavun, cirtatan isimleriyle bilinmektedir (**Tablo 7.1.12**).

Kendi çalışmamızı ve diğer çalışmalara baktığımızda aynı isme sahip farklı bitkilerin de bulunduğunu görmekteyiz. Bodrum yöresinde *Erodium cicutarium* (L.) L'Herit. bitkisiyle birlikte *Erodium moschatum* (L.) L'Her ve *Erodium malacoides* (L.) L'Her bitkilerine de iğnelik denilmektedir. Ortaca' da koyungözü ismi *Helichrysum stoechas* L. için kullanılırken Bodrum' da *Ophrys bombyliflora* Link. ve *O. ferrum-equinum* Desf. bitkileri için kullanılmaktadır. Salep olarak bu yörede *Orchis laxiflora* Lam, *Ophrys lutea* Cav. ve *O. oestifera* bitkilerinden yararlanılmaktadır (Ertuğ,2003).

Aydın yöresinde de kebere olarak bilinen *Capparis ovata* Desf. bitkisi, Ortaca yöresinde kullanılan *Capparis spinosa* L. ile aynı amaçlarla kullanılmaktadır. Aydın' da ardıç ismi *Juniperus oxycedrus* L. bitkisine, kebere ismi ise *Capparis ovata* bitkisine verilmektedir. Ortaca yöresinde nane adıyla kullanılan *Mentha x piperita* L. yerine Aydın' da aynı isimle *Mentha longifolia* (L.) Hudson ve *M. spicata* L.bitkileri kullanılmaktadır. (Tuzlacı ve Sadıkoğlu, 2003) Adaçayı ismi ise *Salvia officinalis* L.bitkisine verilmektedir. (Yücel ve Tunay,2002)

Denizli- Buldan yöresinde hardal ismi *Sisymbrium altissimum* L., ardıç ismi ise *Juniperus oxycedrus* L. için kullanılmaktadır. Yakacak olarak kullanılmakta olan meşe türlerinden pelit ismiyle *Quercus cerris* L., *Q. ithaburensis* L. türleri bilinmektedir. Ortaca yöresinde geniş bir kullanıma sahip kekik ismi bu yörede *Origanum sipyleum* L., *O. hypericifolium* O. Schwarz, *Nepeta cadmea* Boiss. ve *Thymus longicaulis* C. bitkileri için kullanılmaktadır. Yörede dağ çayı ismi *Siderites lanata* L. bitkisine, kuzukulağı ismi *Rumex acetocella* L.bitkisine verilmektedir. (Ertuğ,2003)

Ortaca’da dağ çayı olarak kullanılmakta olan *Sideritis leptoclada* O. Schwarz yerine Afyon’da *S. libanotica* L., *S. stricta* L., *Stachys iberica* L., *S. cretica* L. bitkileri, aynı amaçlarla kullanılmaktadır. *Salvia officinalis* L.ve *S. viridis* L. bitkileri adaçayı olarak bilinip Ortaca yöresinde olduğu gibi çay olarak tüketilmektedir. (Seçmen ve Fışkın,1996). Kumalar Dağı (Afyon) yöresinde yapılmış olan çalışmaya baktığımızda bu yörede *Thymus zygioides* Griseb. bitkisi kekik olarak bilinmektedir. Bu yörede böğürtlen ismi *Rubus canescens* DC. bitkisi için kullanılmaktadır. (Akçiçek ve Vural, 2003)

Balıkesir ve Akseki (Antalya) yörelerde yapılmış olan çalışmalar kendi çalışmamızla tam olarak örtüşmediği için yöresel isimlerin karşılaştırılmamış, sadece bilgi olarak değinilmiştir. Balıkesir yöresinde yapılmış olan çalışmada yörede yenilen yabani meyveler ele alınmıştır. Bu bitkilerden 4 tanesi Ortaca yöresinde tıbbi olarak kullanılmaktadır. *Rhus coriaria* L. ve *Pistacia terebinthus* L. iki yörede de gıda amaçlı kullanılmaktadır (Duran ve ark.,2001). Akseki (Antalya) yöresinde yapılan çalışmada, Ortaca yöresinde gıda amaçlı kullanılan *Papaver rhoeas* L. ve *Asparagus acutifolius* L., tıbbi amaçlı kullanılan *Inula viscosa* L., ve süpürge yapımında kullanılan *Daphne gnidioides* Jaub.in özel bir kullanımı olmadığı görülmüştür (Duran,1988).

Görüldüğü gibi bitkiler için farklı yörelerde ayrı veya benzer isimler kullanılabilir. Bitki kullanımı kültürü bitkilerin yöresel isimleriyle birlikte geçmişten günümüze bir miras olarak sözlü kaynaklarla aktarılmaktadır. Farklı yörelerdeki farklı kültüre ait bu bilgiler insanlarla birlikte bir yöreden bir yöreye de geçmektedir. Bu isimlerin aktarılmasında kaybolan ve değişen bilgiler olduğu gibi zaman ve yörenin kültürüne göre de eklenmeler olabilmektedir. Bu yüzden etnobotanik çalışmalarda farklı veya benzer yöresel isimler görülmektedir (**Tablo 7.1.12**).

Ortaca yöresinde yaptığımız etnobotanik alan çalışmamızda kullanılan bitkiler yöresel isimleriyle birlikte saptanmıştır. Bu bitkilerin kullanım amaç ve şekilleri ve tıbbi olarak kullanılan bitkilerin tekli ve karışım halinde olan reçeteleri belirlenmiştir. Çalışmamız Ege bölgesinde yapılan benzer etnobotanik konulu diğer çalışmalarla karşılaştırılmıştır (**Tablo 7.1.11, Tablo 7.1.12**). Bu yörelerde kullanılan bitkilerin bazılarının, kullanım şekli ve kullanım amacı bakımından Ortaca yöresindeki

bitkilerin kullanımları ile örtüşmekte olduğu görülmüştür. Örneğin *Origanum onites* L., ve *Salvia fruticosa* Miller. türlerinin kullanım amacının verildiği çalışmalarda bu türlerin aynı şekilde ve aynı amaçla kullanıldıkları görülmektedir. Bazı bitkiler ise bu yörelerde farklı amaçlarla kullanılmaktadır ya da aynı amaçla kullanılan farklı bitkiler bulunmaktadır. Elde ettiğimiz bu veriler sonucunda bu yörelerde farklı ya da aynı amaçlarla da olsa, bitkilerin hala halk tarafından kullanılmakta olduğunu görmekteyiz.

Günümüzde özellikle ekonomik şartları kısıtlı olan ya da ulaşım sıkıntısı olan yerlerde yaşayan insanların tıbbi ilaçlarla birlikte hastalıklarına çare bulmak için bitkilerden yararlanmaktadır. Sadece bu sebeplerle değil insanların eğitim durumları, yaşadığı çevre, bitkiye kolay ulaşımının olması ve o yöreye ait gelenek, görenekler de bitkilerin kullanımlarının devamlılığını sağlamaktadır.

Bitkilerin farklı kullanım şekilleri bir gelenek olarak geçmişten günümüze sözlü kaynaklarla gelmiştir. Bu geleneklerin günümüze taşınanları gün geçtikçe de azalmakta ve değişime uğramaktadır. Zengin bir bitki hazinesine sahip ülkemizde bu çalışmaların sayısının artırılması gerektiği düşünülmektedir. Bu şekilde bitkilerin kullanımlarına ait bilgiler bir sonraki nesillere de daha güvenilir bir şekilde aktarılacaktır. Ülkemizde geçmişten bu güne kullanılan ekonomik öneme sahip, yayılış alanı gün geçtikçe daralan endemik bitkiler bulunmaktadır. Sayısı arttırılacak etnobotanik çalışmalarla doğal yayılış gösteren türlerin ve özellikle endemik bitkilerin önemi iyice anlaşılacak ve bunları korumaya yönelik çalışmalar da önem kazanacaktır.

6. KAYNAKLAR

Alpınar,K., 1999, Ayvalık (Balıkesir) ve yakınındaki adaların floristik ve etnobotanik açıdan değerlendirilmeleri, *Tubitak TBAG Pooje no:1407*

Akçiçek,E.,Vural,M.,2003, Kumalardağı (Afyon) ve Çevresindeki Bazı Bitkilerin Yöresel Adları ve Etnobotanik Özellikleri, *Ot Sistematiik Botanik Dergisi*, 10,(2):151-162

Baytop,T., 1994, *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 578s.

Baytop,T.,1984, *Türkiye’de Bitkilerle Tedavi (Geçmişte ve Bugün)*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Yayın No:3255, İstanbul

Benlioğlu, O.,Eyiñç,M., *Kütahya ve Çevresinde Halk ilacı Olarak Kullanılan Bitkiler*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kütahya, 2002

Civelek, Ş., Türkoğlu, İ., Kırbag,S.,2000, Elazığ ilindeki etnobotanik değeri olan bitkiler üzerine bir araştırma, *F.Ü.Fen ve Müh. Bilimleri Dergisi*, 12(1),27-36

Civelek, Ş., Türkoğlu, İ., 2001, Elazığ ilinin Etnobotanik değeri olan bitkileri, *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Ens. Dergisi*, 14(2): 331-342

Çolakoğlu, M.,Bilgiri,B.,1977. Ege bölgesinde insan beslenmesinde kullanılan bazı yabancı (sarmaşık, sitipno, helvacılık, deniz börölcesi, ısırgan ve gelincik) otlar üzerinde araştırmalar, *Tübitak VI. Bilim Kong. Tar.ve Orm. Gr. Teb.*,3: 11-19

Davis, PH., (ed.) (1965-1985) *Flora of Turkey and the East Aegean Islands. I-IX.* Edinburg Univ. Press, Edinburg.

Davis, PH., Mill,R.R, Kit Tan (1988)*Flora of Turkey and the East Aegean Islands.-X* .Edinburg Univ. Press, Edinburg.

Güner,A., Özhatay,N., Ekim,T.,Başer K.H.C., (2000) *Flora of Turkey and the East Aegean Islands. (Supplement 2)- XI.* Edinburg Univ. Press, Edinburg.

Duran, A., 1998, Akseki (Antalya) ilçesindeki bazı bitkilerin yerel adları ve etnobotanik özellikleri, *Ot Sistematiik Botanik Dergisi*, 5(1):77-92

Duran A., Satıl F., Tümen,G., 2001, Balıkesir Yöresinde yenen yabancı meyveler ve Etnobotanik özellikleri, *Ot Sistematiik Botanik Dergisi*, 8(1):87-94

Erden,A.,Satır,G., *Muğla’da Halk Hekimliği*, Ankara Üni. Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1994

Ertuğ,F., Tümen,G.,Çelik,A.,Dirmenci,T.,2003, Buldan (Denizli)Etnobotanik Alan Araştırması, Tüba Kültür Envanteri Dergisi 2/2004, :187-218

Ertuğ, F., 2004, Wild edible plants of the Bodrum Area (Muğla, Turkey) *Turkish Journal of Botany*, 28(1-2):161-174

Ertuğ, F.,2000, An Ethnobotanical Study in Central Anatolia(Turkey), *Economic Botany* 54(2): 155-182.

Işık,S.,Gönüz,A.,Arslan,Ü.,Öztürk,M.,1995, Afyon (Türkiye) ilindeki bazı türlerin etnobotanik özellikleri, *Ot Sistematik Botanik Dergisi*, 2(1):161-166

Honda,G.,Yeşilada,E.,et al.,1996, Traditional Medicine in Turkey VI. Folk Medicine in West Anatolia: Afyon,Kütahya, Denizli, Muğla, Aydın Provinces, *Journal of Ethnopharmacology*, 53: 75-87

Kalças,E.L., 1974, *Food from the Fields, Edible Wild Plants of Aegean Turkey*, Bilgehan Matbaası, Bornova İzmir, 146s.

Özhatay, N., Koçak, S.,Karaman yöresinde etnobotanik bir araştırma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1999

Öztürk,M., Arslan, U., *Afyonkarahisar’da halkın kullandığı (Sebze, Salata ve İlaç olarak) Bitkiler*, Diploma tezi, Ege Üniversitesi, Biyoloji Anabilim Dalı, İzmir,1993

Öztürk,M.,Seçmen Ö.,Gemici Y.,Görk,G.,1990, *Ege bölgesi Bitki Örtüsü*, İzmir

Sadıkoğlu N. *Cumhuriyet Dönemi Türk Etnobotanik Araştırmalar Arşivi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1998

Sayar,A.,Öztürk,M.,Güvensen,A.,Özdemir F.,1995, Muğla (Türkiye) İlindeki Bazı Türlerin Etnobotanik Özellikleri, *Ot Sistematik Botanik Dergisi*,2,(1):151-160

Seçmen,Ö.,Fışkın,H., *Afyonkarahisar’da Halkın Kullandığı Doğal Bitkiler*, Diploma tezi, Ege Üniversitesi, Biyoloji Anabilim Dalı,İzmir,1996

Seçmen,Ö., Gemici,Y., Görk,G., Bekat,L., Leblebici,E., 1998. *Tohumlu Bitkiler Sistemiği*, Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Kitaplar serisi No:116,İzmir,396s.

Seçmen,Ö., Topdemir, B.,*Manisa-Sarıgöl İlçesinin Etnobotaniği*, Diploma tezi, Ege Üniversitesi, Biyoloji Anabilim Dalı,İzmir,1999

Seçmen,Ö., Yılmaz, N.,*Denizli- Çivril Etnobotaniği*, Diploma tezi, Ege Üniversitesi, Biyoloji Anabilim Dalı, İzmir,1999

Siyamoğlu, B.,1984, Ege bölgesinde insan beslenmesinde kullanılan bazı yabancı otlar (silcan, karakan, pırzola kekiği, kudret narı), *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* 21,(3):75-88

Tuzlacı, E., 2005. *Bodrum' da Bitkiler ve Yaşam*, İstanbul, 253 s.

Tuzlacı, E., 2002, Datça Yarımadası (Muğla) Florası ve Bu Yörede Halkın Yararlandığı Bitkiler, 14. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı, Bildiriler, Eskişehir, Eds

Tuzlacı, E., 2002, Baba Dağı florası ve Fethiye Yöresinde Halkın Yararlandığı Bitkiler Hakkında Yapılan Ön Araştırma,14. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı, Bildiriler, Eskişehir, Eds.

Tuzlacı, E., Sadıkoğlu E., *Koçarlı(Aydın) Yöresinin Geleneksel Halk ilacı Olarak Kullanılan Bitkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2003

Uysal,İ.,Tütenocaklı, T., *Ayvacık (B1, Çanakkale) ve çevresinin Etnobotaniği*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekizmart üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale, 2002

Türkoğlu,İ., *Elazığ ilindeki etnobotanik değeri olan taksonların araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi Fırat Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2000

Yıldırım,Ş.,2004, Etnobotanik ve Türk Etnobotaniği, *İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi*, 17:167-174

Yücel,E.,Tunay,M., 2002, Nazilli (Aydın) ve Yöresinde Gıda Olarak Kullanılan Yabancı Otlar, *Türkiye Herboloji Dergisi*, 5,(2):10-17

<http://www.mugla.gov.tr>

7. EKLER:**Ek 1: Tablolar****Tablo 7.1.1** Görüşmeler sırasında uygulanan anket formu

MUĞLA ÜNİVERSİTESİ FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
ETNOBOTANİK ALAN ÇALIŞMASI ARAŞTIRMA FORMU

Bilgi alınan kişinin:

Adı-Soyadı :

Adresi :

Yaşı :

Cinsiyeti :

Eğitim durumu:

Kullanılan bitkinin	Yöresel adı			
	Bilimsel adı			
	Familyası			
Bitkinin temin edildiği kaynak	Toplama ☐	Aktar ☐	Pazar ☐	
Bitkinin temin edildiği mevkii veya adres				
Bitkinin kullanım amacı				
Kullanılan kısmı				
Kullanımıyla ilgili açıklama				
Bitkinin kullanımı, tedavi amaçlı ise;				
Hangi rahatsızlığa karşı kullanıldığı				
Bitkinin Kullanımı	☐ Tek başına	☐ Karışım halinde		
Kullanış/Hazırlanış yöntemi	☐ Doğrudan			
	☐ İnfüzyon			
	☐ Dekoksiyon			
	☐ Lapa (katkı mad)			
	☐ Yakı (katkı mad)			
	☐ Diğer			
Varsa, hazırlanışı ile ilgili açıklama				
Kullanılış şekli	☐ Dâhilen	☐ Haricen		
Kullanma süresi				
Dozu(günde kaç kez ve ne miktarda kullanılıyor)				
Bu bilgiyi kimden öğrendiği	Aile büyükleri ☐	Komşusu ☐	Aktar ☐	Diğer ☐
Varsa diğer açıklamalar				

Tablo 7.1.2 Kaynak kişi bilgileri

No	Adı-Soyadı	Cinsiyeti	Yaşı	Eğitim Durumu	Adresi
1	Cafer Güre	Erkek	52	İlkokul mezunu	Ortaca-Merkez
2	Akif Akdeniz	Erkek	55	İlkokul mezunu	Ortaca-Merkez
3	Ümmühan Akdeniz	Bayan	50	İlkokul mezunu	Ortaca-Merkez
4	Fatma Şahin	Bayan	32	İlkokul mezunu	Ortaca-Gölbaşı
5	Durnev Özdemir	Bayan	48	İlkokul mezunu	Ortaca-Merkez
6	Hanife Kaplan	Bayan	46	Okumamış	Ortaca-Osmaniye
7	Hatice Akkuş	Bayan	70	Okumamış	Ortaca-Osmaniye
8	Ümmü Keskin	Bayan	31	İlkokul mezunu	Ortaca-Gökbil
9	Elif Yavuz	Bayan	66	Okumamış	Ortaca-Osmaniye
10	Selda Sarıcan	Bayan	28	İlkokul mezunu	Ortaca-Osmaniye
11	Saliye Kaplan	Bayan	65	Okumamış	Ortaca-Osmaniye
12	Ayşe Alp	Bayan	60	Okumamış	Ortaca-Gölbaşı
13	Tuncer Turan	Erkek	27	İlkokul mezunu	Ortaca-Gölbaşı
14	Zahide İlba	Bayan	62	Okumamış	Ortaca-Yeşilyurt
15	Suat Akman	Erkek	38	İlkokul mezunu	Ortaca-Mergenli
16	Ümmü Torbalı	Bayan	70	Okumamış	Ortaca-Osmaniye
17	Mehmet Kurt	Erkek	60	Lise mezunu	Ortaca-Mergenli
18	Firdevs İlhan	Bayan	29	İlkokul mezunu	Ortaca-Mergenli
19	Fatma Ülgün	Bayan	60	Okumamış	Ortaca-Mergenli
20	Bedriye Aybars	Bayan	48	İlkokul mezunu	Ortaca-Mergenli
21	Arzu Aybars	Bayan	45	İlkokul mezunu	Ortaca-Mergenli
22	Fikriye Aydın	Bayan	63	İlkokul mezunu	Ortaca-Yeşilyurt
23	Nuran Gökçen	Bayan	35	İlkokul mezunu	Ortaca-Akıncı
24	Gülşen Gökçen	Bayan	50	Üniversite mezunu	Ortaca-Akıncı
25	Hatice Keskin	Bayan	57	İlkokul mezunu	Ortaca-Akıncı
26	Naciye Bozan	Bayan	40	Lise mezunu	Ortaca-Akıncı
27	Radiye Bozan	Bayan	70	Okumamış	Ortaca-Akıncı
28	Kezban Bucak	Bayan	47	İlkokul mezunu	Ortaca-Akıncı
29	Ayşe Demircan	Bayan	45	Okumamış	Ortaca-Akıncı
30	Durgadın Aydın	Bayan	67	Okumamış	Ortaca-Akıncı
31	Mehmet Kozak	Erkek	50	İlkokul mezunu	Ortaca-Fevziye
32	Mehmet Tümen	Erkek	74	Okumamış	Ortaca-Gökbil
33	Fatma Deniz	Bayan	67	Okumamış	Ortaca-Gökbil
34	Muazzez Yavuz	Bayan	41	İlkokul mezunu	Ortaca-Güzelyurt
35	Vedat Yavuz	Erkek	54	Lise mezunu	Ortaca-Güzelyurt
36	Nurten Yavuz	Bayan	60	Okumamış	Ortaca-Güzelyurt
37	Emine Yavuz	Bayan	53	Yüksek okul	Ortaca-Güzelyurt
38	Rıfat Eren	Erkek	69	İlkokul mezunu	Ortaca-Güzelyurt
39	Şevkinaz Eren	Bayan	73	Okumamış	Ortaca-Güzelyurt
40	Ümmü Ceyhan	Bayan	60	Okumamış	Ortaca-Güzelyurt
41	Muammer Doğan	Erkek	52	İlkokul mezunu	Ortaca-Güzelyurt
42	Ayşe Yörük	Bayan	65	İlkokul mezunu	Ortaca-Ekşilyurt
43	Abdulmuttalip Yörük	Erkek	70	İlkokul mezunu	Ortaca-Ekşilyurt
44	Kadir Özdemir	Erkek	42	İlkokul mezunu	Ortaca-Ekşilyurt
45	Ramazan Usta	Erkek	50	İlkokul mezunu	Ortaca-Ekşilyurt
46	Mustafa Topal	Erkek	52	İlkokul mezunu	Ortaca-Ekşilyurt
47	Emine Okan	Bayan	42	İlkokul mezunu	Ortaca-Ekşilyurt

48	Mehmet Karagöz	Erkek	86	İlkokul mezunu	Ortaca-Ekşiliyurt
49	Zeynep Karagöz	Bayan	80	Okumamış	Ortaca-Ekşiliyurt
50	Halil Dıran	Erkek	71	İlkokul mezunu	Ortaca-Kemaliye
51	Elif Bilgiç	Bayan	32	İlkokul mezunu	Ortaca-Kemaliye
52	Gülây Dıran	Bayan	35	İlkokul mezunu	Ortaca-Kemaliye
53	Mehmet Dıran	Erkek	68	İlkokul mezunu	Ortaca-Kemaliye
54	Ali Kurt	Erkek	69	İlkokul mezunu	Ortaca-Kemaliye
55	Halil Yıldız	Erkek	52	İlkokul mezunu	Ortaca-Kemaliye
56	Ayşe Dıran	Bayan	64	Okumamış	Ortaca-Kemaliye
57	Selvinaz Dıran	Bayan	40	İlkokul mezunu	Ortaca-Kemaliye
58	Elif Yazar	Bayan	80	Okumamış	Ortaca-Kemaliye
59	Fatma Yaraş	Bayan	42	İlkokul mezunu	Ortaca-Kemaliye
60	Nuri Türkmen	Erkek	79	Okumamış	Ortaca-Osmaniye
61	Mustafa Deveci	Erkek	68	İlkokul mezunu	Ortaca-Mergenli
62	Ayşe Deveci	Bayan	60	Okumamış	Ortaca-Mergenli
63	Nadir Yeşil	Erkek	56	İlkokul mezunu	Ortaca-Mergenli
64	Ayfer Çakır	Bayan	45	İlkokul mezunu	Ortaca-Yeşilyurt
65	Zeki Koçbıyık	Erkek	37	Üniversite mezunu	Ortaca-Karadonlar
66	Hüseyin Bulut	Erkek	40	İlkokul mezunu	Ortaca-Karadonlar
67	Dilara Bulut	Bayan	35	İlkokul mezunu	Ortaca-Karadonlar
68	Fatma Bulut	Bayan	68	İlkokul mezunu	Ortaca-Karadonlar
69	Harun Biçer	Erkek	27	Lise mezunu	Ortaca Kemaliye
70	Güllü Biçer	Bayan	70	Okumamış	Ortaca Kemaliye
71	Hasan Biçer	Erkek	73	İlkokul mezunu	Ortaca Kemaliye
72	Mehmet İzci	Erkek	42	Lise mezunu	Ortaca Okçular
73	Hüsamettin Özbek	Erkek	45	Üniversite mezunu	Ortaca Okçular
74	Ali Cihan İzmir	Erkek	48	Lise mezunu	Ortaca Okçular
75	Ayşe Yeşil	Bayan	70	Okumamış	Ortaca-Fevziye
76	Naide Acet	Bayan	57	Okumamış	Ortaca-Fevziye
77	Firdevs Akçıl	Bayan	32	İlkokul mezunu	Ortaca-Fevziye
78	Gülcan Gökçeoğlu	Bayan	48	İlkokul mezunu	Ortaca-Yeşilyurt
79	Asiye Çetintürk	Bayan	70	Okumamış	Ortaca-Yeşilyurt
80	Cemile Zenci	Bayan	53	Okumamış	Ortaca-Yeşilyurt
81	Şemsi Çakır	Bayan	70	Okumamış	Ortaca-Yeşilyurt
82	Hilmi Arslan	Erkek	66	İlkokul mezunu	Ortaca-Merkez
83	Muammer Aybars	Erkek	64	İlkokul mezunu	Ortaca-Merkez
84	Sultan Özdemir	Bayan	36	Lise mezunu	Ortaca-Merkez
85	Ufuk İpek	Erkek	40	Orta okul mezunu	Ortaca-Tepearası
86	Ziya Ondu	Erkek	79	İlkokul mezunu	Ortaca-Tepearası
87	Ahmet Aysezen	Erkek	63	İlkokul mezunu	Ortaca-Tepearası
88	Gülter İpek	Bayan	69	Okumamış	Ortaca-Tepearası
89	Akibe Akman	Bayan	65	İlkokul mezunu	Ortaca-Tepearası
90	Feray İpek	Bayan	60	İlkokul mezunu	Ortaca-Tepearası
91	Ertuğrul Şarlak	Erkek	49	Lise mezunu	Ortaca-Eskiköy
92	Kezban Şarlak	Bayan	42	İlkokul mezunu	Ortaca-Eskiköy
93	Şükrüye Uslu	Bayan	75	İlkokul mezunu	Ortaca-Eskiköy
94	Şadiye Kurtyemez	Bayan	68	İlkokul mezunu	Ortaca-Eskiköy
95	Mehmet Kurtyemez	Erkek	81	İlkokul mezunu	Ortaca-Eskiköy
96	Kamil Kaya	Erkek	63	İlkokul mezunu	Ortaca-Dereköy

97	Marziye Kaya	Bayan	44	İlkokul mezunu	Ortaca-Dereköy
98	Bedia Kaya	Bayan	38	İlkokul mezunu	Ortaca-Dereköy
99	Birol Kaya	Erkek	38	İlkokul mezunu	Ortaca-Dereköy
100	Selahattin Kartal	Erkek	70	İlkokul mezunu	Ortaca-Dereköy
101	Mehmet Akçil	Erkek	71	İlkokul mezunu	Ortaca-Dereköy
102	Hayriye Akçil	Bayan	64	İlkokul mezunu	Ortaca-Dereköy
103	Kezban İnan	Bayan	39	İlkokul mezunu	Ortaca-Merkez
104	Huri Karaoğlu	Bayan	39	İlkokul mezunu	Ortaca-Merkez
105	Nebi Karaoğlu	Erkek	43	Lise mezunu	Ortaca-Merkez
106	Nuray Demirdöven	Bayan	41	Okumamış	Ortaca-Gökbek
107	Çiçek Demirdöven	Bayan	39	Okumamış	Ortaca-Gökbek
108	Ünal Döner	Erkek	43	İlkokul mezunu	Ortaca-Gökbek
109	Serpil Çetintürk	Bayan	44	İlkokul mezunu	Ortaca-Yeşilyurt
110	Saniye Ünlü	Bayan	40	İlkokul mezunu	Ortaca-Gökbek
111	Ramazan Ünlü	Erkek	50	İlkokul mezunu	Ortaca-Gökbek

Tablo 7.1.3 Ortaca yöresinde kullanılan bitkilerin yöresel adları, örnek numaraları, kaynak kişileri ve botanik adları

familya adı	botanik adı	türkçe adı	örnek no	kaynak kişi	kişi sayısı
ANACARDIACEAE	Pistacia terebinthus L.	meneviş, menengiç	50	1,26,27,28, 29,30,56,61, 62,64,66,67, 68,74,101,102,110,111	18
	Rhus coriaria L.	sumak	41	12,22,31,32, 43,44,64,74, 77,80,81,84, 97	14
APIACEAE (UMBELLIFERAE)	Foeniculum vulgare Miller.	ısıra,arapsaç 1	64	1,3,5,12,23,24,62,64,74, 77,80,81,97, 102,103	15
	Oenanthe pimpinelloides L.	gazayak, gazyak	24	3,4,6,9,10,11, 26,27,28,29, 30,61,62,64, 67,68,74,78, 88,110,111	20
	Opopanax hispidus (Friv.) Gris.	sarı ot	18	3,4,12,21,22, 23,27,28,32, 43,44,55,59, 60,61,64,65, 74,82,83,88, 92,102,103	24
	Petroselinum crispum (Miller)A.W.Hill	maydonoz	R	16,25,31,34, 37,59,74,79, 84, 94, 95	11
	Scandix pecten- veneris L.	kişkiş	28	27,28,42,45, 46,56,57,62, 64,75,80,89, 110,111	14
ASPLENIACEAE	Ceterach officinarum DC.	altın otu	K	23,28,31,91, 92,93,94,95, 96,100	10
ASTERACEAE (COMPOSITAE)	Helichrysum stoechas L.	koyun gözü	17	53,56,57,70, 71,74,82,83, 93,97, 98	11
	Inula viscosa L.	yapşak ot	1	6,9,10,11, 58,70	6
BRASSICACEAE (CRUCIFERAE)	Capsella bursa-pastoris L.	kuş tırnağı/tavuk tırnağı/ecibü cük	9	6,9,10,11,19, 21,26,27,28, 29,30,33,42, 43,50,58, 61,62,64,110, 111	21
	Raphanus raphanistrum L.	hardal	11,20	2,3,6,7,8,9,1 9,33,34,36, 51,52,67,68, 70,75,84,89, 110, 111	20
BUXACEAE	Buxus sempervirens L.	şimşir	71	1,2,48,49, 74,83,110,11 1	8
CACTACEA	Opuntia ficus-indica Mill.	mısır inciri	R	58,70,71, 91,92,93	6

CAMPANULACEAE	Campanula lyrata Lam.subsp.lyrata	tülübalık, keçimemesi	33	3,4,5,6,12,, 16,18,28, 29,30,34, 35,42,49, 52,58,59, 64,66,67, 68,74,78, 79,80,81,110 ,111	28
CAPPARACEAE	Capparis spinosa L. var. Aegyptia (Lam.) Boiss.	kebere ,gebere	43,47	1,2,3,24,34,3 5,36,64, 65,74,89, 91,98,102,10 3	15
CHENOPODIACEAE	Beta maritima L. var. maritima	pancar, mancar	23, 55	4,6,9,10,11,1 6,23,24, 25,31,32, 45,46,57, 58,59,64, 66,67,68, 96,97,98, 99,100	25
	Salicornia europaea L.	deniz börülcesi/ge ren otu	63	9,16,45,46,9 6,97,98, 99,100	9
CLUSIACEAE (GUTTIFERAE)	Hypericum perforatum L.	kantaron otu	44	3,5,7,8,29,30 ,34,36, 37,52,56, 62,64,70, 71,80,102	17
CUCURBITACEAE	Cucumis sativus L.	salatalık	R	51,52,56, 64,72,102,10 3	7
	Ecballium elaterium (L.)A. Rich.	cırtlak kelek	75	23,38,48, 64,76,79, 93,95,101	9
CUPRESSACEAE	Juniperus foetidissima Willd.	ardıç	R	48,49,61, 73,78,79, 80,81,83, 110, 111	11
ERICACEAE	Arbutus unedo L.	sandal ağacı	R	2,3,23,34, 42,43,48, 49,74,83, 86,96,100,11 0,111	15
FABACEAE (LEGUMINOSAE)	Ceratonia siliqua L.	keçiboynuzu	R	1,27,32,36,3 7,38,39, 51,52,53, 54,56,57, 58,74,84, 96,97,98, 99,100	21
FABACEAE (LEGUMINOSAE)	Glycyrrhiza glabra L. var. glandulifera (Waldst. et Kit) Boiss.	meyan, piyan	46	23,24,34, 36,37,74, 85,86,87, 88,89,90	12
FAGACEAE	Quercus cocciferae L.	kızıl pınar	52	2,25,38,39,4 0,41,70, 74,83,86 ,91,97,101	13

GERANIACEAE	<i>Erodium cicutarium</i> (L.) L'Herit.	iğnelik	31	3,6,9,10,16,26,27,28,29,30,33,42,49,58,64,76,92,102,103	19
	<i>Pelargonium endlicherianum</i> Fenzl	mis çiçeği	56	27,51,56,84,101,102,110,111	8
HAMAMELIDACEAE	<i>Liquidambar orientalis</i> Mill.	sığla	59	1,2,3,12,14,26,27,28,29,30,31,43,51,52,53,54,55,58,61,62,64,68,70,74,75,77,91,96,97,98,101,102,110	33
JUGLANDACEAE	<i>Juglans regia</i> L.	ceviz	66	1,20,26,34,35,48,49,51,52,53,58,70,71,80,92,93,94,104,105	19
JUNCACEAE	<i>Juncus littoralis</i> C.A.	guva	68	6,9,64,74,80,83,95,111	8
LAMIACEAE (LABIATAE)	<i>Coridothymus capitatus</i> L.	kara kekik	37	1,4,6,15,23,28,31,51,52,60,66,67,68,74,76,77,91,92,96,97,98,100,101,102,105,106,107,110,111	29
	<i>Lamium amplexicaule</i> L.	küpel, asma cık	7	18,34,42,51,52,57,71,76,77,78,79,84,85,96,97,98,100	17
	<i>Lavandula stoechas</i> L.	karan	16, K	3,5,14,19,32,34,35,36,37,38,39,40,42,43,44,53,56,57,66,67,68,70,71,76,77,78,79,84,85,86,87,88,89,90,96,97,98,99,100,104,105,109,110,111	44
	<i>Mentha pulegium</i> L.	narpız	60	1,3,23,25,33,34,37,64,74,84,85,96,97,98,100,101,102,105,106,107,110,111	22

LAMIACEAE (LABIATAE)	Mentha x piperita L.	nane	61	1,2,3,6,7,8,9, 25,27,32,33, 36,38,43,51, 52,53,58,66, 67,68,70,71, 74, 84,94,95,106 ,110,111	30
	Ocimum basilicum L.	fesleğen	58	3,6,7,8,9,12, 13,25,27,32, 33,47,49,51, 52,53,58,66, 67,68,70,71, 74,84,103	25
	Origanum majarona L.	kahve otu	62	1,2,3,18,19,2 0,25,26,27,3 4,35,36,39,5 0,51,52,53,5 6,63,64,74,7 5,110,111	24
	Origanum onites L.	kekik	45	1,2,3,5,8,10, 11,13,19,22, 27,28,29,32, 34,35,36,37, 38,39,40,42, 43,44,51,52, 56,58,60,63, 66,67,68,70, 71,73,74,75, 82,84,85,86, 87,88,89,90, 94,95,101,10 2, 104,105,109, 110,111	55
	Rosmarinus officinalis L.	biberiye	73	1,20,34,35,3 6,37,48,62,7 3, 74,94,95,101 ,102	14
	Salvia fruticosa Miller.	adaçayı- çalba	19,36,	1,2,3,6,8,10, 11,14,22,32, 38,39,40,51, 58,60,61,62, 63,64,66,67, 68,73,74,75, 84,85,86,87, 88,89,90,93, 96,97,103,10 4,106,107,10 8,109,110,11 1	44
	Salvia tomentosa Miller.	çalba	14	3,4,5,12,18,2 6,30,45,49,5 6, 74,84,93,100 ,101	15
	Sideritis leptoclada O. Schwarz	dağ çayı ,kızlan çayı	K	2,3,13,82,84, 96,97,98,99, 100,101,102	12
	Teucrium polium L.	yavşancık, yaparcatavşa nı, yaparca otu	57	6,26,27,38,3 9,42,51,52,5 8,67,68,70,7 1,101,102,11 0,111	17

LAURACEAE	Laurus nobilis L.	tenel,defne	5,49,65	1,2,3,5,6,7,8, 14,15,16,21, 24,25,26,38, 39,40,58,63, 64,74,82,84, 91,92,93,96, 101,102, 106, 110, 111	32
LILIACEAE	Allium cepa L.	soğan	R	34,35,36, 37,94,95	6
	Allium sativum L.	sarımsak	R	1,2,6,7,8,9,2 2,26,27,28,3 0,32,34,37,4 3,45,52,53,5 5,59,64,74,8 4,92,92,98,1 02,103,106,1 07	30
	Asparagus acutifolius L.	tilkişen,tilki men	30	6,9,14,16,23, 30,42,61,62, 64,74,77,79, 80,91,92,94, 101,102,110, 111	21
	Asphodelus aestivus Brot.	çiriş otu	3	32,39,40,41, 74,91,95	7
	Smilax aspera L.	sılcan	40	4,12,23,24,3 6,37,47,51,5 2, 64,65,74,89, 92,97,102,11 0	17
MALVACEAE	Malva sylvestris L.	ebegümeci	8,22,27	3,4,5,6,12,16 ,18,19,20,21, 25,32,34,35, 36,37,39,40, 42,43,52,56, 58,61,62,64, 70,78,79,84, 91,94,95,97, 98,102,110,1 11	38
MYRTACEAE	Eucalyptus camaldulensis Dehnh.	sulfata	R	2,31,41,48,4 9,83,104,108	8
	Myrtus communis L.	mersin	6, 48	20,25,41,52, 74,84	6
OLEACEAE	Olea europaea L.	zeytin	R	26,32,41,47, 58,64,74,80, 81,106,109	11
	Phillyrea latifolia L.	akçakesme	R	35 ,41,64,74,83, 110,111	7
ORCHIDACEAE	Orchis anatolica Boiss.	salep	32,39	1,2,8,48,63,6 5,73,74,82,9 5,108	11
PAPAVERACEAE	Papaver rhoeas L.	gelincik,geli nalı	12,21	3,5,14,15,21, 42,43,50,51, 52,61,62,64, 75,76,78,80, 81,88,89,93, 94,111	23

PINACEAE	Pinus brutia Ten.	kızıl çam	R	6,9,10,11,25,32,51,52,53,67,68,74,75,76,77,83,110,111	18
PLANTAGINACEAE	Plantago lanceolata L.	damar otu	R	18,34,36,37,38,39,40,41,72,74,84,111	12
	Plantago major L.	damar otu	70	18,34,36,37,38,39,40,41,72,74,84,111	12
PLUMBAGINACEAE	Limonium sinuatum(L.) Miller.	geren otu	2	6,7,15,17,25,39,40,45,53,57,64,83,84,92,93,98,102,107,108,110,111	21
POACEAE (GRAMINEAE)	Zea mays L.	mısır	R	1,12,27,39,40,49,64,72,81,94,95	4
POLYGONACEAE	Rumex patientia L.	libada,ilibada, labada,ebelik otu	76	7,14,21,34,35,36,42,49,51,64,67,68,74,88,89,98,110,111	18
	Rumex scutatus L.	kuzukulağı	29	2,3,25,29,42,64,74,109	8
PORTULACACEAE	Portulaca oleracea L.	semiz otu	77	1,2,3,7,8,11,12,14,15,20,49,56,64,72,74,84,91,92,93,94,95,97,98,103,109	25
PUNICACEAE	Punica granatum L.	nar	53	1,5,8,9,19,22,25,28,34,35,36,38,39,40,51,52,53,54,72,88,89,92,97,102,103,110,111	27
RHAMNACEAE	Paliurus spina-christi Miller.	karaçalıdiken,karaçalı	51	5,7,8,12,14,19,25,27,31,41,44,48,52,53,58,62,64,67,70,71,91,92,93,97,98,100,101	27
ROSACEAE	Cydonia oblonga Miller.	ayva	25	2,3,21,27,28,31,37,54,70,71,74,84,91,97,100,101	16
	Mespilus germanica L.	muşmula	15	22,32,38,39,40,51,52,53,54,58,60,61,62,63,64,66,67,68,73,74,75,84,85,86,87,88,89,90,102,107	30
	Rubus sanctus Schreber.	böğürtlen	69	22,23,25,28,32,45,46,51,52,55,56,64,74,83,92,98	16

RUTACEAE	Citrus aurantium L.	turunç	R	64,78,79,80,81	5
	Citrus limon L.	limon	R	6,7,11,14,28,29,32,43,48,49,51,52,53,54,65,71,89,90,92,95,100,102	22
	Citrus sinensis (L.) Osbeck.	portakal	R	22,27,31,38,48,49,61,84,96,111	10
	Ruta chalepensis L.	sedef otu ,kokar sedef	13	1,28,48,49,64,83	6
SCROPHULARIACEAE	Verbascum sp.	sığır kuyruğu	72	74,82,83,97,101,102,110,111	8
STYRACACEAE	Styrax officinalis L.	tespih ağacı	74	1,28,48,49,64,83,94,99,102,110,111	11
THYMELAEACEAE	Daphne gnidioides Jaub.	yiğircik	35	31,42,55,64,70,74,82,83,97,101,102,110,111	13
ULMACEAE	Celtis australis L.	çitlık	67	48,49,83	3
URTICACEAE	Urtica dioica L.	ısırgan otu	10	1,2,3,6,9,10,18,23,25,31,34,35,36,37,38,39,42,43,44,47,58,59,61,62,64,75,76,77,84,94,95,96,97,98,99,100,104,105,109,110,111	41
VERBENACEAE	Vitex agnus-castus L.	hayıt	54	12,23,27,28,29,31,32,39,49,51,52,64,80,81,87,92,94,95,99,101,111	23

* Tablo 7.1.3 örnek numarası sütununda sadece kuru örneğinin alındığı bitkiler K harfi ile, sadece resmi çekilen örnekler R harfi ile belirtilmiştir.

Yörede çeşitli amaçlar için kullanılan bitkilerin familyaları, bitki adları, yöresel adları, yaşam şekilleri, kullanılan kısımları ve kullanıcı sayısı.

Tablo 7.1.4 Tıbbi amaçlı kullanılan bitkiler

Familya	Bitki adı	Yerel adı	Yaşam şekli	Kullanılan kısımları	Kullanıcı sayısı
APIACEAE (UMBELLIFERAE)	Foeniculum vulgare Miller.	Isıra, arapsacı	Çok yıllık	Tohum	8 kişi
	Oenanthe pimpinelloides L.	Gazayak, gazyak	Çok yıllık	Taze yaprakları	7 kişi
	Petroselinum crispum (miller) A.W.Hill	Maydonoz	Tek yıllık	Yaprak	11 kişi
ASPLENIACEAE	Ceterach officinarum DC.	Altın otu	Çok yıllık	Toprak üstü kısımları	10 kişi
ASTERACEAE (COMPOSITAE)	Helichrysum stoechas L.	Koyun gözü	Tek yıllık	Toprak üstü kısımları	11 kişi
	Inula viscosa L.	Yapşak ot	Çok yıllık	Toprak üstü kısımları	5 kişi
		Papatya	Tek yıllık	Çiçek	
CACTACEA	Opuntia ficus-indica Mill.	Mısır inciri	Çok yıllık	Gövde	6 kişi
CAPPARACEAE	Capparis spinosa L. var. Aegyptia (Lam.) Boiss.	Kebere, Gebere	Çok yıllık	Tomurcuk	15 kişi
CLUSIACEAE (GUTTIFERAE)	Hypericum perforatum L.	Kantoron otu	Çok yıllık	Çiçekleri	17 kişi
CUCURBITACEAE	Cucumis sativus L.	Salatalık	Tek yıllık	Meyve	7 kişi
	Ecballium elaterium (L.) A. Rich.	Cırtlak kelek	Çok yıllık	Meyve	9 kişi
CUPRESSACEAE	Juniperus foetidissima Willd.	Ardıç	Çok yıllık	Tohum	5 kişi
FABACEAE (LEGUMINOSAE) CAESALPINIACEAE	Ceratonia siliqua L.	Keçiboynuzu	Çok yıllık	Meyve	21 kişi
FABACEAE (LEGUMINOSAE)	Glycyrrhiza glabra L. var. glandulifera (Waldst. et Kit) Boiss.	Meyan, piyan	Çok yıllık	Kökü	12 kişi
FAGACEAE	Quercus cocciferae L.	Kızıl pınar	Çok yıllık	Kök	11 kişi
HAMAMELIDACEAE	Liquidambar orientalis Mill.	Sığla	Çok yıllık	Gövde	26 kişi
JUGLANDACEAE	Juglans regia L.	Ceviz	Çok yıllık	Meyve, yaprak	16 kişi

LAMIACEAE (LABIATAE)	Coridothymus capitatus L.	Kara kekik	Çok yıllık	Yaprak	29 kişi
	Lavandula stoechas L.	Karan	Çok yıllık	Toprak üstü kısımları	44 kişi
	Mentha pulegium L.	Narpız	Çok yıllık	Toprak üstü kısımları	22 kişi
	Mentha x piperita L.	Nane	Tek yıllık	Yaprak	30 kişi
	Origanum majarona	Kahve otu	Çok yıllık	Yaprak	24 kişi
	Origanum onites L.	Kekik	Çok yıllık	Toprak üstü kısımları	55 kişi
	Rosmarinus officinalis L.	Biberiye	Çok yıllık	Yaprak	14 kişi
	Salvia fruticosa Miller.	Adaçayı-Çalba	Çok yıllık	Toprak üstü kısımları	44 kişi
	Salvia tomentosa Miller.	Çalba	Çok yıllık	Yaprak	15 kişi
	Sideritis leptoclada O. Schwarz	Dağ çayı ,kızıl çayı	Çok yıllık	Toprak üstü kısımları	31 kişi
	Teucrium polium L.	Yavşancık	Çok yıllık	Yaprak	17 kişi
LAURACEAE	Laurus nobilis L.	Tenel, defne	Çok yıllık	Tohum, yaprak	32 kişi
LILIACEAE	Allium cepa L.	Soğan	Çok yıllık	Soğan	6 kişi
	Allium sativum L.	Sarımsak	Çok yıllık	Soğan	30 kişi
	Asphodelus aestivus Brot.	Çiriş otu	Çok yıllık	Kök	7 kişi
	Urginea maritima L.	Adasoğanı	Çok yıllık	Kök	8 kişi
MALVACEAE	Malva sylvestris L.	Ebegümeci	Tek yıllık	Yaprak	15 kişi
MYRTACEAE	Eucalyptus camaldulensis Dehnh.	Sulfata	Çok yıllık	Yaprak	11 kişi
	Myrtus communis L.	Mersin	Çok yıllık	Yaprak	11 kişi
OLEACEAE	Olea europaea L.	Zeytin	Çok yıllık	Yaprak, meyve	11 kişi
PINACEAE	Pinus brutia Ten.	Kızıl çam	Çok yıllık	Kozalak, taze filizleri, gövde	18 kişi
PLANTAGINACEAE	Plantago lanceolata L.	Damar otu	Tek yıllık	Toprak üstü kısımları	12 kişi
	Plantago major L.	Damar otu	Tek yıllık	Toprak üstü kısımları	12 kişi

POACEAE (GRAMINEAE)	<i>Zea mays</i> L.	Mısır	Tek yıllık	Püskülleri	11 kişi
POLYGONACEAE	<i>Rumex patientia</i> L.	Libada, ilibada, labada	Çok yıllık	Yaprak	10 kişi
PORTULACACEAE	<i>Portulaca oleracea</i> L.	Semiz otu	Tek yıllık	Yaprak	19 kişi
PUNICACEAE	<i>Punica granatum</i> L.	Nar	Çok yıllık	Meyve	27 kişi
RHAMNACEAE	<i>Paliurus spina-christi</i> Miller.	Karaçalıdik en, karaçalı	Çok yıllık	Tohum	27 kişi
ROSACEAE	<i>Cydonia oblonga</i> Miller.	Ayva	Çok yıllık	Yaprak	16 kişi
	<i>Mespilus germanica</i> L.	Muşmula	Çok yıllık	Yaprak	30 kişi
	<i>Rubus sanctus</i> Schreber.	Böğürtlen	Çok yıllık	Taze filizleri, kök	16 kişi
RUTACEAE	<i>Citrus aurantium</i> L.	Turunç	Çok yıllık	Meyve	5 kişi
	<i>Citrus limon</i> L.	Limon	Çok yıllık	Meyve	20 kişi
URTICACEAE	<i>Urtica dioica</i> L.	Isırgan otu	Tek yıllık	Yaprak, tohum	34 kişi
VERBENACEAE	<i>Vitex agnus-castus</i> L.	Hayıt	Çok yıllık	Yaprak, tohum	

Tablo 7.1.5 Yiyecek ve besin ile ilgili kullanılan bitkiler

ANACARDIACEAE	<i>Pistacia terebinthus</i> L.	Meneviş, menengiç	Çok yıllık	Yaprak, tohum	18 kişi
APIACEAE (UMBELLIFERAE)	<i>Foeniculum vulgare</i> Miller.	Isıra, arapsaçı	Çok yıllık	Yaprak	15 kişi
	<i>Oenanthe pimpinelloides</i> L.	Gazayak, gazyak	Çok yıllık	Taze yaprakları	21 kişi
	<i>Opopanax hispidus</i> (Friv.) Gris.	Sarı ot		Taze yaprakları	24 kişi
	<i>Scandix pecten-veneris</i> L.	Kışkiş	Tek yıllık	Yaprakları	16 kişi
BRASSICACEAE (CRUCIFERAE)	<i>Capsella bursa-pastoris</i> L.	Kuş tırnağı/tavuk tırnağı/ecibüçük	Tek yıllık	Taze yaprakları	21 kişi
	<i>Raphanus raphanistrum</i> L.	Hardal		Taze yaprakları	20 kişi
CAMPANULACEAE	<i>Campanula lyrata</i> Lam. subsp. <i>lyrata</i>	Keçimemesi, tülü balık	Çok yıllık	Taze yaprakları	28 kişi
CAPPARACEAE	<i>Capparis spinosa</i> L. var. <i>Aegyptia</i> (Lam.) Boiss.	Kebere, Gebere	Çok yıllık	Tomurcuk, meyve	12 kişi

CHENOPODIACEAE	Beta maritima L. var. maritima	Pancar, mancar	Çok yıllık	Yaprak	25 kişi
	Salicornia europaea L.	Deniz börülcesi/gere n otu	Çok yıllık	Toprak üstü kısımları	25 kişi
ERICACEAE	Arbutus unedo L.	Sandal ağacı	Çok yıllık	Meyve	12 kişi
GERANIACEAE	Erodium cicutarium (L.) L'Herit.	İğnelik	Tek yıllık	Taze yapraklar	19 kişi
HAMAMELIDACEAE	Liquidambar orientalis Mill.	Sığla	Çok yıllık	Taze yapraklar	16 kişi
LAMIACEAE (LABIATAE)	Lamium amplexicaule L.	Küpelı, asmacık	Tek yıllık	Taze yaprakları	17 kişi
LILIACEAE	Asparagus acutifolius L.	Tilkişen,tilkim en	Çok yıllık	Genç sürgün	21kişi
	Smilax aspera L.	Sılcan		Taze filizleri	17 kişi
MALVACEAE	Malva sylvestris L.	Ebegümeci	Tek yıllık	Yaprak	38 kişi
ORCHIDACEAE	Orchis anatolica Boiss.	Salep	Çok yıllık	Kökleri	13 kişi
PAPAVERACEAE	Papaver rhoeas L.	Gelincik/Gelin alı	Tek yıllık	Taze yaprak	23 kişi
POLYGONACEAE	Rumex patientia L.	Libada,ilibada, labada	Çok yıllık	Yaprak	18 kişi
	Rumex scutatus L.	Kuzukulağı		Yaprak	8 kişi
PORTULACACEAE	Portulaca oleracea L.	Semiz otu	Tek yıllık	Yaprak	25 kişi
PUNICACEAE	Punica granatum L.	Nar	Çok yıllık	Meyve	16 kişi
URTICACEAE	Urtica dioica L.	Isırgan otu	Tek yıllık	Yaprak	34 kişi

Tablo 7.1.6 Baharat olarak kullanılan bitkiler

ANACARDIACEAE	Rhus coriaria L.	Sumak	Çok yıllık	Tohum	13 kişi
GERANIACEAE	Pelargonium endlicherianum Fenzl	Mis çiçeği	Çok yıllık	Yaprak	8 kişi
LAMIACEAE (LABIATAE)	Coridothymus capitatus L.	Kara kekik	Çok yıllık	Yaprak	13 kişi
	Mentha x piperita L.	Nane	Tek yıllık	Yaprak	28 kişi
	Ocimum basilicum L.	Fesleğen,	Tek yıllık	Yaprak	25 kişi
	Origanum majarona L.	Kahve otu	Çok yıllık	Yaprak	24 kişi
	Origanum onites L.	Kekik	Çok yıllık	Toprak üstü kısımları	51 kişi
LAURACEAE	Laurus nobilis L.	Tenel,defne	Çok yıllık	Yaprak	28 kişi

Tablo 7.1.7 Eşya yapımında kullanılan bitkiler

BUXACEAE	Buxus sempervirens L.	Şimşir	Çok yıllık	Gövde	8 kişi
ERICACEAE	Arbutus unedo L.	Sandal ağacı	Çok yıllık	Gövde	7 kişi
JUGLANDACEAE	Juglans regia L.	Ceviz	Çok yıllık	Gövde	9 kişi
MYRTACEAE	Eucalyptus camaldulensis Dehnh.	Sulfata	Çok yıllık	Gövde	8 kişi
RUTACEAE	Citrus sinensis (L.) Osbeck.	Portakal	Çok yıllık	Gövde	10 kişi
	Citrus limon (L.) Burm.f.	Limon	Çok yıllık	Gövde	12 kişi
STYRACACEAE	Styrax officinalis L.	Tespah ağacı	Çok yıllık	Tohum	11 kişi
ULMACEAE	Celtis australis L.	Çıtlık	Çok yıllık	Gövde ve dalları	

Tablo 7.1.8 Süpürge yapımında kullanılan bitkiler

JUNCACEAE	<i>Juncus littoralis</i> C.A.	Guva	Çok yıllık	Toprak üstü kısımları	8 kişi
OLEACEAE	<i>Phillyrea latifolia</i> L.	Akçakesme	Çok yıllık	Toprak üstü kısımları	10 kişi
PLUMBAGINACEAE	<i>Limonium sinuatum</i> (L.) Miller.	Geren otu	Çok yıllık	Toprak üstü kısımları	21 kişi
SCROPHULARIACEAE	<i>Verbascum</i> sp.	Sığır kuyruğu	Çok yıllık	Kurumuş dalları	8 kişi
THYMELAEACEAE	<i>Daphne gnidioides</i> Jaub.	Yiğircik	Çok yıllık	İnce gövde ve dalları	10 kişi

Tablo 7.1.9 Yakacak olarak kullanılan bitkiler

CUPRESSACEAE	<i>Juniperus foetidissima</i> Willd.	Ardıç	Çok yıllık	Gövde	8 kişi
FAGACEAE	<i>Quercus cocciferae</i> L.	Kızıl pınar	Çok yıllık	Gövde	10 kişi
JUGLANDACEAE	<i>Juglans regia</i> L.	Ceviz	Çok yıllık	Gövde	7 kişi
OLEACEAE	<i>Phillyrea latifolia</i> L.	Akçakesme	Çok yıllık	Gövde	9 kişi
PINACEAE	<i>Pinus brutia</i> Ten.	Kızıl çam	Çok yıllık	Gövde	8 kişi
RUTACEAE	<i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f.	Limon	Çok yıllık	Gövde	10 kişi
	<i>Citrus sinensis</i> (L.) Osbeck.	Portakal	Çok yıllık	Gövde	12 kişi
ULMACEAE	<i>Celtis australis</i> L.	Çıtlık	Çok yıllık	Gövde	11 kişi

Tablo 7.1.10 Karışım halinde kullanılan bitkiler

Karışım No	Familyası	Latince ismi	Yerel ismi	Kul. kısmı	Kul. amacı	Kul. şekli	Kul. No
1	PAPAVERACEAE	Papaver rhoeas L.	Gelincik	Yaprak	Gıda	Pişirilerek	5, 6
	BRASSICACEAE	Capsella bursa-pastoris L.	Tavuk turnağı	Yaprak			
	MALVACEAE	Malva sylvestris L.	Ebegümeci	Toprak üstü kısımları			
	POLYGONACEAE	Rumex patientia L.	İlibada	Yaprak			
2	LAMIACEAE	Mentha x piperita L.	Nane	Yaprak	Tıbbi	Çay	25
	ROSACEAE	Rubus sanctus Schreber.	Böğürtlen	Kök			
	PINACEAE	Pinus brutia Ten.	Çam	Kozalak			
	URTICACEAE	Urtica dioica L.	Isırgan otu	Yaprak			
	LAMIACEAE	Origanum majorana	Kahve otu	Yaprak			
	APIACEAE	Petroselinum crispum (Miller) A.H.Hill	Maydanoz	Yaprak			
3	LAURACEAE	Laurus nobilis L.	Tenel	Yaprak	Saç Bakımı	Dekoksyonun harici olarak kullanımı	26
	JUGLANDACEAE	Juglans regia L.	Ceviz				
4	LAMIACEAE	Origanum onites L.	Kekik	Yaprak	Tıbbi	Yakı	27, 28,29
	VERBENACEAE	Vitex agnus-castus L.	Hayıt	Toprak üstü kısımları			
5	URTICACEAE	Urtica dioica L.	Isırgan otu	Toprak üstü kısımları	Tıbbi	Çay	31
	APIACEAE	Petroselinum crispum (Miller) A.H.Hill	Maydanoz				

6	ASTERACEAE (COMPOSITAE)		Papatya	Çiçekleri	Tıbbi	Buğu	36
	LAMIACEAE (LABIATAE)	Mentha x piperita L.	Nane	Yaprakları			
	LILIACEAE	Allium cepa L.	Soğan	Yumrusu			
7	LAMIACEAE (LABIATAE)	Lavandula stoechas L.	Karan	Çiçekleri	Tıbbi	Çay	36
	LILIACEAE	Allium cepa L.	Soğan	Yumrusunu n suyu			
8	OLEACEAE	Olea europaea L.	Zeytin	Yaprakları	Tıbbi	Çay	41
	MYRTACEAE	Myrtus communis L.	Mersin	Yaprakları			
9	LAMIACEAE (LABIATAE)	Mentha x piperita L.	Nane	Yaprakları	Tıbbi	Çay	51,52, 84
	RUTACEAE	Citrus limon L.	Limon	Meyva			
10	LAMIACEAE	Teucrium polium L.	Yavşancık otu	Toprak üstü kısımları	Tıbbi	Yakı	58
	LAMIACEAE (LABIATAE)	Mentha x piperita L.	Nane				
	LAMIACEAE (LABIATAE)	Origanum onites L.	Kekik				
11	MYRTACEAE	Eucalyptus camaldulensis Dehnh.	Sulfata	Yaprakları	Tıbbi	Yağ	70,71
	JUGLANDACEAE	Juglans regia L.	ceviz				
12	VERBENACEAE	Vitex agnus- castus L.	Hayıt	Tohum	Tıbbi	Yakı	64,78, 79,80, 81
	LAURACEAE	Laurus nobilis L.	Tenel				
	CUPRESSACEAE	Juniperus sp.	Ardıç				
	LILIACEAE	Allium cepa L.	Soğan				
13	LAURACEAE	Laurus nobilis L.	Defne	Yaprak	Vücut bakımı	Dekoksiyonun harici olarak kullanımı	84
	MYRTACEAE	Myrtus communis L.	Mersin	Yaprak			
14	ROSACEAE	Cydonia oblonga Miller.	Ayva	Çekirdek ve yaprak	Tıbbi	Çay	84
	FABACEAE (LEGUMINOSAE)	Ceratonia siliqua L.	keçiboynuzu	Meyve			

15	VERBENACEAE	Vitex agnus-castus L.	Hayıt	Yaprak	Tıbbi	Çay	91,92, 93,94, 95
	RHAMNACEAE	Paliurus spina-christi Miller.	Karaçalı	Tohum			
	LAURACEAE	Laurus nobilis L.	Defne	Yaprak			
	MYRTACEAE	Myrtus communis L.	Mersin	Yaprak			
	LAMIACEAE	Mentha x piperita L.	Nane	Yaprak			
16	VERBENACEAE	Vitex agnus-castus L.	Hayıt	Yaprak ve tohum	Tıbbi	Yol yakısı	94,95
	LAMIACEAE	Origanum onites L.	Kekik	Yaprak			
	LAMIACEAE	Mentha pulegium L.	Narpız	Yaprak			
	LAMIACEAE (LABIATAE)	Mentha x piperita L.	Nane	Yaprak			
	LILIACEAE	Allium cepa L.	Soğan	Yumru			
17	APIACEAE (UMBELLIFERAE)	Petroselinum crispum (miller)A. W.Hill	Maydonoz	Toprak üstü kısım	Tıbbi	Çay	94,95
	POACEAE (GRAMINEAE)	Zea mays	Darı	Püskül			
	ASPLENIACEAE	Ceterach officinarum DC.	Altın otu	Toprak üstü kısım			
18	MYRTACEAE	Myrtus communis L.	Mersin	Dalı	Tıbbi	Çay	94,95
	OLEACEAE	Olea europaea L.	Zeytin	Dalı			
	ASPLENIACEAE	Ceterach officinarum DC.	Altın otu	Toprak üstü kısım			

Tablo 7.1.11 Yakın yörelerde yapılmış olan etnobotanik konulu çalışmaların Ortaca yöresinde yaptığımız çalışmayla kullanılan familya ve tür sayıları bakımından karşılaştırılması

	ME	DE	FE	BE	KÇA	NAYO	DÇE	DBE	KAE	AKB	AKDB	MSE	AAE	BYE
Fam	44	18	8	54	42	13	36	67	15	33	54	22	58	14
Tür	88	26	9	179	68	15	77	258	38	37	70	32	195	52
Ortak tür	27	10	6	46	25	8	17	39	13	7	14	12	28	6

Tablo 7.1.12 Ortaca’ da kullanılan bitkilerin yöresel adlarının diğer çalışmalarla karşılaştırılması

Botanik adı	OME	BE	KÇA	DÇE	DBE	KAE	MSE
Allium cepa L.	soğan	soğan	-	-	-	soğan	-
Allium sativum L.	sarımsak	sarımsak	-	-	-	-	-
Arbutus unedo L.	sandal ağacı	kocayemiş, dağ çileği	yabani çilek	-	-	-	davulgu üzümü
Asparagus acutifolius L.	tilkişen, til kimen	tilkişen	-	-	tilki kuyruğu	-	acı ot
Asphodelus aestivus Brot.	çiriş otu	-	Kirişb öreği	-	-	-	-
Beta maritima L. var. Maritima	pancar, mancar	(rumex sp.) ova mancı	-	-	-	-	-
Buxus sempervirens L.	şimşir	-	-	-	şimşir	-	-
Campanula lyrata Lam. subsp. lyrata	tülübalık, keçimemesi	inekme mesesi, tavukbudu, tavuk ayağı	-	-	keçi biciği	-	-
Capparis spinosa L. var. aegyptia (Lam.) Boiss.	kebere, gebere	-	-	gebre, kapari	gebere	-	-

Capsella bursa-pastoris L.	kuş tırnağı/tavuk tırnağı/eci bücük	dağmarulu, kayamarulu	-	-	-	-	-
Ceratoniasiliqua L.	keçiboynuzu	harup, hararip, haranup	-	-	-	-	-
Ceterach officinarum DC.	altın otu	-	altın otu	-	altın otu	-	-
Celtis australis L.	çıtık	-	Kara çıtık	-	çıtık	-	-
Citrus aurantium L.	turunç	turunç	-	-	-	-	-
Citrus limon L.	limon	limon	-	-	-	-	-
Coridothymus capitatus L.	kara kekik	kekik, karakekik	-	-	-	-	-
Cydonia oblonga Miller.	ayva	ayva	ayva	-	ayva	-	-
Ecballium elaterium (L.)A. Rich.	cırtlak kelek	-	acı dülek, acı kavun, eşek hıyarı	cırtatan, ciritatan	cırtatan	eşek hıyarı, acıkavun, cirtatan	-
Erodium cicutarium (L.) L'Herit.	iğnelik	iğnelik	-	-	leylek gagası ebe iğnesi	-	-
Eucalyptus camaldulensis Dehnh.	sulfata	-	ökaliptus ağacı	-	-	-	-
Foeniculum vulgare Miller.	ısıra, arapsaçı	arapsaçı, sırta, sırta	-	arapsaçı, dere otu, rezene	-	-	-
Glycyrrhiza glabra L. var. glandulifera (Waldst. et Kit) Boiss.	meyen, piyan	-	-	-	-	-	meyen
Helichrysum stoechas L.	koyun gözü	-	altınbaş otu	-	-	-	-
Hypericum perforatum L.	kantaron otu	-	-	kızılçık	mide otu, kantaron	mayasıl otu, sarı kantaron	-
Lamium amplexicaule L.	Küpeliasmacık	-	-	-	dulavratotu	-	-

Laurus nobilis L.	tenel, defne	tenel, defne	teynal defne	defne	-	-	-
Lavandula stoechas L.	karan	-	kargan, karabaş otu, kafa süpürgesi	-	-	-	-
Juglans regia L.	ceviz	ceviz	ceviz	-	ceviz	ceviz	-
Juniperus foetidissima Willd.	ardıç	-	-	ardıç	-	kokarardıç	-
Malva sylvestris L.	ebegümeci	ebegümeci, gaba, ılmık	-	ebegümeci	-	ebegümeci	-
Mentha pulegium L.	narpız	çayır nanesi, nana, narpuz, narpız	nane, filiskin, yarpız	-	“isim yok”	-	-
Mentha x piperita L.	nane	-	-	nane	nane	-	-
Mespilus germanica L.	muşmula	-	-	-	-	muşmula, döngel	muşmula, döngel, beşbıyık
Myrtus communis L.	mersin	mersin	mersin, karasiken, çakalüzümü	-	-	-	mersin
Ocimum basilicum L.	fesleğen	fesleğen	-	-	fesleğen	-	-
Oenanthe pimpinelloides L.	gazayak, gazyak	kazayağı, kazıyak	-	-	-	-	-
Origanum majorana L.	kahve otu	sepsu	-	-	-	-	-
Olea europaea L.	zeytin	zeytin	zeytin	-	-	-	-
Opopanax hispidus (Friv.) Gris.	sarı ot	sarıot	-	-	sarı ot	-	-
Opuntia ficus-indica Mill.	mısır inciri	frenk inciri, firencir	-	-	-	-	-

Orchis anatolica Boiss.	salep	dildamak, diliçıkık, diliçıkırık	-	-	salep, hıdrellez çiçeği	-	-
Origanum onites L.	kekik	kekik, salmankekik, incirkek iği	ak kekik, kekik	kekik, kaya kekiği	-	-	-
Paliurus spinachristi Miller.	karaçalı diken, karaçalı		çaltı	-	çaltı, ilme	-	-
Papaver rhoeas L.	gelincik, gelinalı	gelincik, kapçıko tu, kapırcık	gelincik	gelincik	gelincik, gelineli	gelincik	lale otu
Pelargonium endlicherianum Fenzl	mis çiçeği	(pelargoniumsp.) ıtır	-	-	-	-	-
Pinus brutia Ten.	kızıl çam	çam	-	-	-	-	-
Plantago lanceolata L.	damar otu	-	-	damar otu, beşparmak otu, yara otu	kırkdamar otu	akçiçek	damar otu
Plantago major L.	damar otu	-	kırkdamar otu	-	sinir otu	akçiçek	-
Portulaca oleracea L.	semiz otu	-	-	semizlik	semiz otu	semiz otu	-
Punica granatum L.	nar	nar	nar	-	nar	-	-
Quercus cocciferae L.	kızıl pınar	meşe, pilit	bodur ağaç, pelit, pınar	gelingül düren, çalı	pelit, piynar	-	-
Raphanus raphanistrum L.	hardal	turpotu	-	-	-	-	-
Rhus coriaria L.	sumak	sumak, somak	-	-	-	-	sumak, somak
Rubus sanctus Schreber.	böğürtlen	böğürtlen	böğürtlen, ormanın üzümü, kür	-	moramut, moramık, moramıt, ilme otu, ilmedutu, güz üzümü	-	böğürtlen, karamuk
Rumex patientia L.	libada, ilibada, labada, ebelik otu	ilibada, labada	-	labada, efelek, gıcık gıcık	-	büyük labada	-

Rumex scutatus L.	Kuzukula ğı	-	-	-	köpek ekşikulağı	-	pazı otu,sığır dili
Salicornia europaea L.	deniz börölcesi/ geren otu	deniz börölces i	-	-	-	-	-
Scandix pecten-veneris L.	kişkiş	kişkiş	-	-	-	-	-
Smilax aspera L.	sılcan	silcan,sı lcan	-	-	-	-	-
Styrax officinalis L.	tespih ağacı	-	tespih ağacı, mang alcık	-	-	-	-
Urtica dioica L.	ısırgan otu	dalan, ısırgan	ısırgan n otu	ısırgan otu	daldiken, ısırgan, dalan, çakırdiken i, çakır otu	ısırgan	çakır
Vitex agnus- castus L.	hayıt	-	hayıt	-	ayıt,hayıt	-	ayıt
Zea mays L.	mısır	-	-	-	-	mısır	-

Ek 2: Şekiller

Şekil 7.2.1 *Pistacia terebinthus* L.
(ANACARDIACEAE)

Şekil 7.2.2 *Rhus coriaria* L.
(ANACARDIACEAE)

Şekil 7.2.3 *Foeniculum vulgare* Miller.
(APIACEAE)

Şekil 7.2.4 *Oenanthe pimpinelloides* L.
(APIACEAE)

Şekil 7.2.5 *Petroselinum crispum* (Miller)A.W.Hill
(APIACEAE)

Şekil 7.2.6 *Ceterach officinarum* DC.
(ASPLENIACEAE)

Şekil 7.2.7 *Helichrysum stoechas* L.
ASTERACEAE (COMPOSITAE)

Şekil 7.2.8 *Inula viscosa* L.
ASTERACEAE (COMPOSITAE)

Şekil 7.2.9 *Raphanus raphanistrum* L.
(BRASSICACEAE)

Şekil 7.2.10 *Buxus sempervirens* L.
(BUXACEAE)

Şekil 7.2.11 *Opuntia ficus-indica* Mill.
(CACTACEAE)

Şekil 7.2.12 *Campanula lyrata* Lam. subsp. *lyrata*
(CAMPANULACEAE)

Şekil 7.2.13 *Capparis spinosa* L. var. *aegyptia*
(Lam.) Boiss.
(CAPPARACEAE)

Şekil 7.2.14 *Beta maritima* L. var. *maritima*
(CHENOPODIACEAE)

Şekil 7.2.15 *Cucumis sativus* L.
(CUCURBITACEAE)

Şekil 7.2.16 *Ecballium elaterium* (L.) A. Rich.
(CUCURBITACEAE)

Şekil 7.2.17 *Arbutus unedo* L.
(ERICACEAE)

a) Meyve yapısı

b) Genel görünüş

Şekil 7.2.18 *Ceratonia siliqua* L.
FABACEAE LEGUMINOSAE

a) Genel görünüş

b) Meyve yapısı

Şekil 7.2.19 *Glycyrrhiza glabra* L. var. *glandulifera* (Waldst. et Kit) Boiss.
(FABACEAE)

Şekil 7.2.20 *Quercus cocciferae* L.
(FAGACEAE)

Şekil 7.2.21 *Erodium cicutarium* (L.) L'Herit.
(GERANIACEAE)

Şekil 7.2.22 *Hypericum perforatum* L.
(CLUSIACEAE)

Şekil 7.2.23 *Zea mays* L.
(POACEAE)

Şekil 7.2.24 *Liquidambar orientalis* Mill.
(HAMAMELIDACEA)

Şekil 7.2.25 *Juglans regia* L.
(JUGLANDACEAE)

Şekil 7.2.26 *Juncus littoralis* C.A.
(JUNCACEAE)

Şekil 7.2.27 *Coridothymus capitatus* L.
(LAMIACEAE)

Şekil 7.2.28 *Lavandula stoechas* L.
(LAMIACEAE)

Şekil 7.2.29 *Mentha pulegium* L.
(LAMIACEAE)

Şekil 7.2.30 *Mentha x piperita* L.
(LAMIACEAE)

Şekil 7.2.31 *Ocimum basilicum* L.
(LAMIACEAE)

Şekil 7.2.32 *Origanum majorana* L.
(LAMIACEAE)

Şekil 7.2.33 *Origanum onites* L.
(LAMIACEAE)

Şekil 7.34 *Rosmarinus officinalis* L.
(LAMIACEAE)

a) Genel görünüş

Şekil 7.2.35 *Salvia fruticosa* Miller.
(LAMIACEAE)

b) Çiçek yapısı

Şekil 7.2.36 *Salvia tomentosa* Miller.
(LAMIACEAE)

Şekil 7.2.37 *Sideritis leptoclada* O. Schwarz
(LAMIACEAE)

Şekil 7.2.38 *Laurus nobilis* L.
(LAURACEAE)

Şekil 7.2.39 *Allium cepa* L.
(LILIACEAE)

Şekil 7.2.40 *Allium sativum* L.
(LILIACEAE)

a) Genel görünüş

b) Taze filizi

Şekil 7.2.41 *Asparagus acutifolius* L.
(LILIACEAE)

a) Genel görünüş

b) Çiçek yapısı

Şekil 7.2.42 *Asphodelus aestivus* Brot.
(LILIACEAE)

Şekil 7.2.43 *Malva sylvestris* L.
(MALVACEAE)

a) Genel görünüş

b) Bitki gövdesinden yapılmış olan bir kirmen
 Şekil 7.2.44 *Eucalyptus camaldulensis* Dehnh.
 (MYRTACEAE)

Şekil 7.2.45 *Myrtus communis* L.
 (MYRTACEAE)

a) Çiçek durumu

b) Gövdesinden yapılmış bir süpürge

Şekil 7.2.46 *Phillyrea latifolia* L.
(OLERACEAE)Şekil 7.2.47 *Orchis anatolica* Boiss.
(ORCHIDACEAE)Şekil 7.2.48 *Papaver rhoeas* L.
(PAPAVERACEAE)

Şekil 7.2.49 *Plantago major* L.
(PLANTAGINACEAE)

Şekil 7.2.50 *Plantago lanceolata* L.
(PLANTAGINACEAE)

a) Genel görünüş

b) Bitkiden yapılmış bir bahçe süpürgesi

Şekil 7.2.51 *Limonium sinuatum*(L.) Miller
(PLUMBAGINACEAE)

Şekil 7.2.52 *Rumex patientia* L.
POLYGONACEAE

Şekil 7.2.53 *Portulaca oleraceae* L.
PORTULACACEAE

a) Genel görünüş

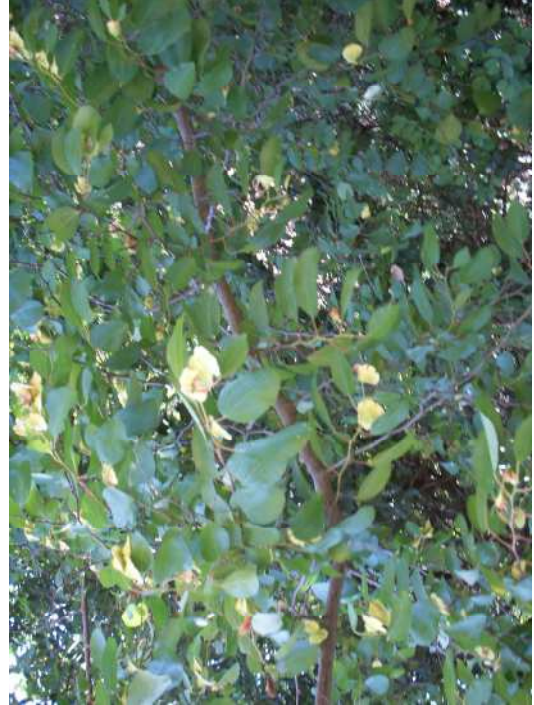

b) Çiçek durumu

Şekil 7.2.54 *Punica granatum* L.
(PUNICACEAE)

a) Genel görünüş

b) Meyve durumu

Şekil 7.2.55 *Paliurus spina-christi* Miller.
(RHAMNACEAE)

Şekil 7.2.56 *Cydonia oblonga* L.
(ROSACEAE)

Şekil 7.2.57 *Mespilus germanica* L.
(ROSACEAE)

Şekil 7.2.58 *Rubus sanctus* Schreber.
(ROSACEAE)

Şekil 7.2.59 *Citrus aurantium* L.
(RUTACEAE)

Şekil 7.2.60 *Citrus limon* L.
(RUTACEAE)

Şekil 7.2.68 *Citrus aurantium* L. ve *Citrus limon* L. gövdelerinden yapılmış mutfak eşyaları

a) Genel görünüş

b) Çiçek durumu

Şekil 7.2.61 *Ruta chalepensis* L.
(RUTACEAE)

a) Genel görünüş

b) Bitkiden yapılmış bir bahçe süpürgesi

Şekil 7.2.62 *Verbascum* sp.
(SCROPHULARIACE)

Şekil 7.2.63 *Styrax officinalis* L.
(STYRACACEAE)

a) Genel görünüş

b)Çiçek durumu

Şekil 7.2.64 *Daphne gnidioides* Jaub.
(THYMELAEACEAE)

Şekil 7.2.65 *Celtis australis* L.
(ULMACEAE)

Şekil 7.2.66 *Urtica dioica* L.
(URTICACEAE)

a) Genel görünüş

b) Bitkiden yapılmış bir bahçe süpürgesi

Şekil 7.2.67 *Vitex agnus-castus* L.
(VERBENACEAE)

SEMBOLLER VE KISALTMALAR:

AAE : Akseki (Antalya) ilçesindeki bazı bitkilerin yerel adları ve etnobotanik özellikleri (Duran, 1998)

AKB : Afyonkarahisar’da halkın kullandığı (Sebze, Salata ve İlaç olarak) Bitkiler” (Öztürk ve Arslan, 1993)

AKDB : Afyonkarahisar’da Halkın Kullandığı Doğal Bitkiler” (Seçmen ve Fıışkın,1996)

BE : Bodrum Yöresinin Yenen Yabani Bitkileri (Ertuğ,2004)

BYE : Balıkesir Yöresinde yenen yabani meyveler ve Etnobotanik özellikleri (Duran ve ark.,2001)

DBE : Buldan (Denizli) Etnobotanik alan araştırması (Ertuğ,2003)

DÇE : Denili-Çivril Civarının Etnobotaniği (Seçmen ve Yılmaz, 1999)

DE : Datça Yarımadası (Muğla) Florası ve Bu Yörede Halkın Yararlandığı Bitkiler(Tuzlacı,2002)

FE : Baba Dağı (Muğla) Florası Ve Fethiye Yöresinde Halkın Yararlandığı Bitkiler Hakkında bir ön Araştırma”(Tuzlacı,2002)

KAE : Kumalardağı (Afyon) ve Çevresindeki Bazı Bitkilerin Yöresel Adları ve Etnobotanik Özellikleri (Akçiçek ve Vural, 2003)

KÇA : Koçarlı(Aydın) Yöresinin Geleneksel Halk ilacı Olarak Kullanılan Bitkileri (Tuzlacı ve Sadıkoğlu, 2003)

ME : Muğla(Türkiye) ilindeki bazı türlerin etnobotanik özellikleri (Sayar ve ark.,1995)

MSE : Manisa-Sarıgöl İlçesinin Etnobotaniği (Seçmen ve Topdemir, 1999)

NAYO : Nazilli (Aydın) ve çevresinde gıda olarak kullanılan yabancı otlar (Yücel ve Tunay, 2002)

OME : Ortaca (Muğla) yöresininde gerçekleştirdimiz etnobotanik çalışmamız

B : Bayan

Ç : Çiçeklenme zamanı

E : Erkek

End: Endemik

DUY : Duygu Kazan

K : Kuru örneğinin alındığını belirtir.

R : Resminin olduğunu belirtir.

ÖZGEÇMİŞ

1980 Ula-Muğla doğumlu Duygu Kazan ilk, orta ve lise öğrenimini Muğla’da tamamlamıştır. 1998 yılında Ege Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümünü kazanmıştır. 2003 yılında bölümden botanik opsiyonuyla mezun olmuştur. 2003 yılında özel bir kurumda biyoloji ve fen bilgisi öğretmeni olarak çalışmaya başlamıştır ve aynı kurumda halen çalışmaya devam etmektedir. 2004 bahar yarı yılında Muğla Üniversitesi Fen bilimleri Enstitüsünün açtığı Biyoloji Anabilim dalı tezli yüksek lisans programını kazanmıştır.